

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU22

Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF) 2021 till handlingarna. Skrivelsen behandlar IMF:s arbete med frågor som rör finansiell och monetär stabilitet, övervakning och analys av den ekonomiska utvecklingen, institutionens utlåning och resurssituation samt inflytandet i och styrningen av institutionen. Skrivelsen ger också en god överblick över framtidsfrågor i IMF. Där så är relevant framgår även regeringens prioriteringar för institutionens verksamhet. Utskottet anser att IMF har en mycket viktig roll när det gäller att identifiera och uppmärksamma risker för den finansiella stabiliteten.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår samtliga här behandlade motionsyrkanden om finansmarknadsfrågor från allmänna motionstiden 2021/22. Motionerna handlar bl.a. om makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, hållbar finansmarknad, kontanthantering och betaltjänster, försäkringsrelaterade frågor, penningtvätt samt kreditupplysning och inkassoverksamhet.

Den 1 februari 2022 anordnade finansutskottet en öppen utfrågning om finansiell stabilitet på temat Sårbarheter och motståndskraft i ljuset av ökande skulder hos hushåll och kommersiella fastighetsföretag. I utfrågningen medverkade finansmarknadsminister Max Elger, riksbankschef Stefan Ingves, Finansinspektionens generaldirektör Erik Thedéen och riksgäldsdirektör Karolina Ekholm. Uppteckningar från utfrågningen ingår som en bilaga i betänkandet.

I betänkandet finns 23 reservationer (M, SD, C, V, KD, L, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2021/22:87 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2021.

Ett hundratal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Utskottets överväganden.....	11
Verksamheten i Internationella valutafonden 2021	11
Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning.....	20
Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden.....	28
Hållbar finansmarknad	35
Kontanthantering och betaltjänster	38
Vissa försäkringsrelaterade frågor	43
Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing	46
Kreditupplysning och inkassoverksamhet	49
Reservationer	52
1. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (M).....	52
2. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (SD)	53
3. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (C).....	54
4. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (KD)	56
5. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (L).....	57
6. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (MP)	58
7. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (M).....	60
8. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (SD)	61
9. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (C)	62
10. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (V)	63
11. Hållbar finansmarknad, punkt 4 (V)	64
12. Hållbar finansmarknad, punkt 4 (MP)	65
13. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (C).....	66
14. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (V).....	67
15. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (KD).....	69
16. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (L)	70
17. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (MP).....	71
18. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (C) ...	72
19. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (KD)	73
20. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (L) ...	74
21. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (MP)	74
22. Kreditupplysning och inkassoverksamhet, punkt 8 (SD).....	75
23. Kreditupplysning och inkassoverksamhet, punkt 8 (KD)	76

Särskilt yttrande	78
Vissa försäkringsrelaterade frågor, punkt 6 (SD)	78
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	79
Skrivelsen	79
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	79
<i>Bilaga 2</i>	
Öppen utfrågning om finansiell stabilitet den 1 februari 2022	90

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Verksamheten i Internationella valutafonden 2021

Riksdagen lägger skrivelse 2021/22:87 till handlingarna.

2. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),
 2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
 2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),
 2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),
 2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),
 2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),
 2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14,
 2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,
 2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
 2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13,
 2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7,
 2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7,
 2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43,
 2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,
 2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80,
 2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP) och
 2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (KD)

Reservation 5 (L)

Reservation 6 (MP)

3. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V),
 2021/22:1285 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
 2021/22:1464 av Boriana Åberg (M) yrkandena 1 och 2,
 2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,
 2021/22:1729 av Niklas Wykman (M) yrkande 1,
 2021/22:1927 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:2099 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L),
 2021/22:2438 av Ida Drougge (M),
 2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7,
 2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 17,
 2021/22:2597 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 9,
 2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19,
 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt
 2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 7 (M)

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (V)

4. Hållbar finansmarknad

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:978 av Jörgen Hellman m.fl. (S) yrkande 2,
 2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 9 och 10 samt
 2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 10.

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (MP)

5. Kontanthantering och betaltjänster

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD),
 2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),
 2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD),
 2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S),
 2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C),
 2021/22:1855 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
 2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M),
 2021/22:2342 av Nina Lundström (L),
 2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 14,
 2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1 och 2,
 2021/22:3054 av Kjell Jansson (M),
 2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 20, 34, 36
 och 37,
 2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,
 2021/22:3305 av Saila Quicklund (M),
 2021/22:3583 av Lars Beckman (M),
 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 4,
 2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4,
 2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) yrkande 48 och
 2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12.

Reservation 13 (C)

Reservation 14 (V)
Reservation 15 (KD)
Reservation 16 (L)
Reservation 17 (MP)

6. Vissa försäkringsrelaterade frågor

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 4,
2021/22:1597 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C),
2021/22:2064 av Marléne Lund Kopparklint (M) och
2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 5.

7. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:204 av Mikael Larsson (C),
2021/22:1851 av Anders Hansson (M),
2021/22:2559 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 3,
2021/22:3124 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 19,
2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10,
2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 41,
2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65 och
2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP) yrkande 5.

Reservation 18 (C)
Reservation 19 (KD)
Reservation 20 (L)
Reservation 21 (MP)

8. Kreditupplysning och inkassoverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 9,
2021/22:3303 av Mats Green (M) och
2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 57.

Reservation 22 (SD)
Reservation 23 (KD)

Stockholm den 5 april 2022

På finansutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Martin Ådahl (C), Ali Esbati (V), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Björn Wiechel (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Boriana Åberg (M), Sofia Westergren (M), Eva Lindh (S) och Martin Marmgren (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas inledningsvis regeringens skrivelse Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2021 (skr. 2021/22:87). Skrivelsen behandlar Internationella valutafondens (IMF) arbete med frågor som rör finansiell stabilitet samt institutionens insatser och resurssituation. Vidare behandlas frågor som rör medlemsstaternas inflytande i och styrning av IMF. Skrivelsen innehåller även institutionens bedömningar av internationell ekonomisk och finansiell utveckling. Av skrivelsen framgår också regeringens prioriteringar för IMF:s verksamhet.

Skrivelsen, som är den femte i ordningen, har tagits fram som svar på ett tillkännagivande från riksdagen om behovet av en regelbunden skrivelse i vilken regeringen redovisar arbetet med frågor som rör finansiell stabilitet inom IMF och andra internationella finansiella institutioner där Sverige är medlem (se bet. 2016/17:FiU22 punkt 1, rskr. 2016/17:186). Regeringen redogör vartannat år för arbetet inom IMF och vartannat år för arbetet inom såväl IMF som andra internationella finansiella institutioner¹. Inga motioner har inkommit med anledning av årets skrivelse.

Därefter behandlas tematiskt ett hundratal motionsyrkanden om finansmarknadsfrågor från allmänna motionstiden hösten 2021. Motionerna handlar bl.a. om makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, hållbar finansmarknad, kontanthantering och betaltjänster, försäkringsrelaterade frågor, penningtvätt samt kreditupplysning och inkassoverksamhet. Samtliga motionsförslag är i form av tillkännagivanden till regeringen.

En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

En årlig öppen utfrågning med Finansiella stabilitetsrådet

Finansutskottet anordnar sedan några år tillbaka en årlig öppen utfrågning om finansiell stabilitet med Finansiella stabilitetsrådet, där företrädare för Finansinspektionen, Riksbanken, Riksgäldskontoret och regeringen ingår.

Årets utfrågning hölls den 1 februari 2022 och handlade om finansiell stabilitet på temat Sårbarheter och motståndskraft i ekonomin i ljuset av ökande skulder hos hushåll och kommersiella fastighetsföretag. I utfrågningen medverkade finansmarknadsminister Max Elger, riksbankschef Stefan Ingves, Finansinspektionens generaldirektör Erik Thedéen och riksgäldsdirektör Karolina Ekholm. Uppteckningar från utfrågningen finns i bilaga 2.

¹ Övriga institutioner är Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB), Nordiska investeringsbanken (NIB) och Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB).

Utfrågningen publiceras även som en fristående publikation i rapportserien Rapporter från riksdagen (2021/22:RFR3).

Finansiella stabilitetsrådet träffas i normalfallet två gånger per år, men oftare när behov finns. Av protokollen från stabilitetsrådets möten framgår rådets diskussion om stabilitetsläget. Protokollen publiceras senast två veckor efter mötet på rådets webbplats². Både Riksbanken och Finansinspektionen publicerar två stabilitetsrapporter per år. Riksbankens senaste rapport publicerades den 10 november 2021 (Finansiell stabilitet 2021:2). Finansinspektionens senaste stabilitetsrapport publicerades den 22 november 2021 (Stabiliteten i det finansiella systemet 2021:2). Riksgäldskontoret publicerar ingen särskild stabilitetsrapport, men prognoser och riskbedömningar för finansmarknaderna finns i statsupplåningsrapporterna som publiceras tre gånger per år, den senaste den 24 februari 2022 (Statsupplåning – prognos och analys 2022:1).

² Se <https://www.sou.gov.se/finansiella-stabilitetsradet>.

Utskottets överväganden

Verksamheten i Internationella valutafonden 2021

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF) 2021 till handlingarna. Skrivelsen behandlar IMF:s arbete med frågor som rör finansiell och monetär stabilitet, övervakning och analys av den ekonomiska utvecklingen, institutionens utlåning och resurssituation samt inflytandet i och styrningen av institutionen. Skrivelsen ger också en god överblick över framtidsfrågor i IMF. Där så är relevant framgår även regeringens prioriteringar för institutionens verksamhet. Utskottet anser att IMF har en mycket viktig roll när det gäller att identifiera och uppmärksamma risker för den finansiella stabiliteten.

Skrivelsen

I skrivelsen redovisar regeringen verksamheten inom Internationella valutafonden (IMF) 2021. Skrivelsen behandlar institutionens arbete med frågor som rör finansiell och monetär stabilitet, övervakning och analys av den ekonomiska utvecklingen, institutionens utlåning och resurssituation samt inflytandet i och styrningen av institutionen. Skrivelsen är inriktad på frågor och insatser som har varit av särskild vikt för IMF under redovisningsperioden. Där så är relevant redogörs för regeringens prioriteringar för institutionens arbete.

Den internationella ekonomiska och finansiella utvecklingen

I IMF:s prognos från oktober 2021 bedöms den globala BNP-tillväxten uppgå till 5,9 procent 2021, efter en nedgång med 3,1 procent 2020. Skillnaderna i tillväxt mellan olika länder bedöms bli stora, vilket framför allt beror på olika tillgång till vaccin mot covid-19 och utrymme att vidta finanspolitiska stimulanser under krisen. Pandemin väntas påverka framför allt låginkomstländernas tillväxt negativt, även på medellång sikt. Under 2022 bedöms BNP-tillväxten i de avancerade ekonomierna gå in i en lugnare fas jämfört med 2021, vilket bl.a. förklaras av att de finanspolitiska stimulanserna trappas ned. Även för de flesta andra delar av världen bedömer IMF att tillväxten saktar in under 2022. Osäkerheterna beskrivs dock som mycket stora och riskerna för att utsikterna ska bli sämre än väntat dominerar på kort sikt. Riskerna är i huvudsak kopplade till pandemin. Till riskerna hör även mer långvariga utbudsproblem som kan leda till hög inflation under en längre period. En sådan utveckling skulle kunna leda till en snabbare åtstramning av

penningpolitiska stimulanser, framför allt i avancerade ekonomier, vilket i sin tur kan leda till finansiella obalanser, huvudsakligen i utvecklingsekonomier.

De finansiella stabilitetsriskerna har under pandemin hittills kunnat begränsas till följd av omfattande finans- och penningpolitiska stimulanser. De ekonomiska förhållandena för banker, hushåll och företag har enligt IMF överlag stabiliserats eller förbättrats under 2021. Under pandemin har bankerna visat god motståndskraft tack vare den reglering som tillkommit efter den globala finanskrisen 2008–2009. Enligt IMF finns det dock förhöjda finansiella sårbarheter i ett antal sektorer som till viss del döljs på grund av stimulansåtgärder. IMF påpekar att det finns en utmaning i att upprätthålla stimulans- och stödåtgärder för att bidra till den ekonomiska återhämtningen och samtidigt undvika att finansiella stabilitetsrisker växer fram på medellång sikt.

Inriktningen på IMF:s policyrekommendationer

Under 2021 har IMF:s policyrekommendationer präglats av pandemin, och institutionen har presenterat tre övergripande prioriteringar: vaccinera, kalibrera och accelerera. De innebär följande:

- IMF understryker vikten av att få ett slut på pandemin genom att göra vaccin tillgängligt för alla.
- IMF uppmanar länder att fortsätta med välriktade finans- och penningpolitiska åtgärder tills det finns tydliga tecken på att krisen är över. Stödåtgärder bör anpassas till enskilda länders behov, finanspolitiska utrymme och återhämtningstakt. Vaksamhet behövs också så att inte höga skuldnivåer byggs upp.
- Prioriteringen accelerera handlar om att hantera strukturella utmaningar. För att säkra motståndskraften mot framtida ekonomiska kriser och säkra långsiktig finansiell stabilitet är det enligt IMF avgörande att ta itu med de utmaningar som den globala ekonomin står inför, såsom klimatförändringar, snabb teknologisk omställning och växande klyftor inom och mellan länder.

Inriktningen på IMF:s arbete

Övervakning, utlåning och kapacitetsutveckling utgör de centrala delarna av IMF:s arbete. Institutionens övervakning syftar till att upprätthålla stabilitet och förebygga kriser i det internationella och finansiella systemet. I maj 2021 avslutades en omfattande översyn av övervakningsarbetet. Syftet var bl.a. att institutionen bättre ska kunna integrera faktorer som digitalisering, klimatomställning och ojämlikhet. Framöver kommer IMF att använda sig av nya tekniker, data och samarbeten med andra institutioner för att kunna erbjuda en mer riktad, relevant och välinformerad rådgivning. Översynen omfattade även institutionens utvärderingar av länders finansiella sektorer. Framöver kommer institutionen att stärka denna typ av utvärderingar genom

att bl.a. integrera klimat- och cyberrisker, och även bättre samordna utvärderingarna med de s.k. artikel IV-konsultationerna.

Regeringens prioriteringar: Regeringen anser att IMF fyller en viktig funktion genom att institutionen, med en hög grad av integritet och oberoende, utvärderar och lämnar rekommendationer om såväl enskilda länders ekonomiska politik som den globala ekonomins utveckling. Nästan samtliga världens länder är representerade i institutionen och dess styrelse är därför ett lämpligt forum för att utvärdera och diskutera länders ekonomiska politik. Det är viktigt att IMF ständigt anpassar sin verksamhet och kompetens att hantera förändringar och utmaningar i världsekonomin. Regeringen anser vidare att det är angeläget att institutionen integrerar klimathänsyn och klimatrisker i sin finansiella övervakning.

IMF:s bedömning av Sveriges ekonomi

IMF:s senaste granskning av Sveriges ekonomi, en artikel IV-konsultation genomfördes i början av 2021. Institutionen framhöll att Sverige klarat krisen bättre än många andra europeiska länder, inte minst tack vare betydande buffertar och generellt starka ekonomiska förutsättningar. Enligt IMF har de kraftfulla stödåtgärderna genomförts vid rätt tidpunkt och varit lämpliga. De har bidragit till att avvärja en finansiell kris och stabiliserat marknaderna. Ökningen av arbetslösheten, särskilt bland unga och utrikes födda har dock varit större i Sverige än i flera av de länder som drabbats av en djupare lågkonjunktur.

IMF bedömde att finanspolitiken även fortsättningsvis bör stödja ekonomin och bidra till återhämtningen. Det framhölls som viktigt att inte återgå till överskotts målet för tidigt. När återhämtningen fått fäste bör stödåtgärderna försiktigt och gradvis dras tillbaka. Institutionen bedömde dessutom att det på medellång sikt finns utrymme för ökade offentliga utgifter för att nå Sveriges klimatmål och målet om inkluderande tillväxt.

IMF ansåg att penningpolitiken vid behov ytterligare bör kunna stödja återhämtningen men konstaterade samtidigt att dess effektivitet förmodligen är avtagande. Institutionen ansåg att den penningpolitiska inriktningen under krisen har varit lämplig och att utökningen av Riksbankens köp av tillgångar bidragit till att stödja ekonomin och stabilisera marknaderna. Åtgärder av detta slag bidrar dock oundvikligen till en uppbyggnad av sårbarheter på grund av lägre riskprissättning. Institutionen ansåg att fokus framöver borde vara på finanspolitiska åtgärder men att Riksbanken också bör vara beredd att vid behov komplettera finanspolitiken. Lagändringar och insatser på området för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism välkomnades.

IMF bedömde att bankernas exponeringar mot den kommersiella fastighetssektorn och hushållens höga skuldsättning utgör sårbarheter. Enligt IMF bör datainsamlingen förbättras och institutionen välkomnade därför regeringens utredning om statistik över hushållens tillgångar och skulder (dir.

2021:4). Institutionen rekommenderade samtidigt att datainsamlingen i fråga om kommersiella fastigheter bör förbättras.

IMF framhöll att det är mycket viktigt att Sveriges strukturella utmaningar hanteras. Sysselsättningsmöjligheterna för unga och utrikes födda bör förbättras. IMF lämnade även rekommendationer för den svenska bostadsmarknaden, bl.a. införandet av ett marknadsbaserat hyressystem i kombination med passande nivåer på bostadsbidrag, att byggreglerna bör förenklas och en gradvis höjning av fastighetsskatten.

Regeringens överväganden: Regeringen delar IMF:s bedömning att Sveriges generellt starka ekonomiska förutsättningar har bidragit till att Sverige klarat hanteringen av de ekonomiska konsekvenserna av spridningen av covid-19 väl i jämförelse med andra länder. Regeringen delar även institutionens bedömning att finanspolitiken även fortsättningsvis bör stödja ekonomin och bidra till återhämtningen.

Regeringen anser i likhet med IMF att den kommersiella fastighetssektorn och hushållens skuldsättning kan utgöra risker för den finansiella stabiliteten och att det kan behövas mer detaljerade data för att bl.a. bättre kunna analysera riskerna.

Regeringen delar även bedömningen att det finns stora utmaningar på den svenska bostadsmarknaden. Det finns ett stort intresse av att bygga hyresbostäder med relativt låga hyror i stora delar av landet. Det största behovet av ett ökat utbud av bostäder finns dock framför allt i storstadsområdena. En av regeringens viktigaste åtgärder under de senaste åren har därför varit att återinföra och effektivisera investeringsstödet för nybyggnation av hyresbostäder och bostäder för studerande. Stödet har stimulerat en hög byggtakt av hyresbostäder till relativt lägre hyror. I och med riksdagens beslut om statens budget för 2022 avvecklas emellertid stödet från årsskiftet 2021/22. Regeringen konstaterar dock att ansökningar om investeringsstöd som inkom före den 1 januari 2022 ändå kommer att kunna beviljas. Regeringen fortsätter arbetet med regelförenklingar och effektivisering av samhällsbyggnadsprocessen. Utredningen om ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47), som innehåller förslag till ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk bereds för närvarande.

Regeringen delar bedömningen att utformningen av skattesystemet är central för bostadsmarknadens funktionssätt. Det är dock viktigt att upprätthålla stabilitet och förutsägbarhet för så viktiga beslut som köp av bostäder. Enligt regeringen måste behovet av åtgärder på skatteområdet ses ur ett långsiktigt perspektiv och hanteras varsamt.

IMF:s utlåning

I slutet av november 2021 hade IMF utestående lån på ca 1 330 miljarder kronor, varav ca 14 procent utgjordes av subventionerade lån till låginkomstländer. Till följd av spridningen av covid-19 har efterfrågan på lån från IMF varit hög. I takt med att den akuta fasen av pandemin övergått i en

ekonomisk återhämtnings- och uppbyggnadsfas har många länder övergått från s.k. nödlån till IMF:s låneprogram med längre löptid och reformvillkor. Under 2021 fattades beslut om nya eller utökade låneprogram för 28 länder. Jämfört med 2020 minskade IMF:s totala utestående lån med 1,3 procent 2021.

Utlåningen under 2021 skedde i första hand i form av subventionerad utlåning till låginkomstländer genom IMF:s fond Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT). Under 2021 godkände IMF en tillfällig höjning av taket för hur mycket länder kan låna från fonden. IMF bedömer att låginkomstländer kommer att efterfråga ytterligare finansiellt stöd från institutionen och har därför efterfrågat ytterligare resurser från ekonomiskt starka medlemsländer. Vid slutet av 2020 hade 16 länder, inklusive Sverige, åtagit sig att ställa ut ytterligare medel i form av lån eller bidrag till fonden, eller till den nya fonden Resilience and Sustainability Trust (RST). Under 2021 beslutade IMF även om bidrag på 4,4 miljarder kronor till skuldåtgärder för 30 låginkomstländer.

Efter beslut i IMF:s högsta beslutande organ i augusti 2021 genomfördes en tilldelning av särskilda dragningsrätter (SDR) på totalt 650 miljarder amerikanska dollar, motsvarande 6 biljoner kronor, till institutionens medlemsländer. SDR kan växlas till konventionell valuta och de kan hjälpa länder med svaga valutareserver och begränsad tillgång till internationella kapitalmarknader att minska sitt beroende av dyr upplåning. Tilldelningen av dragningsrätter fördelas i proportion till respektive lands ägarandel i IMF, vilket innebär att ca 38 procent tillföll tillväxtekonomier och ca 3 procent låginkomstländer. För att ytterligare stärka effekten av tilldelningen har det diskuterats hur avancerade ekonomier som inte har behov av sina SDR på frivillig basis ska kunna låna ut sina dragningsrätter till mer sårbara länder. I samband med IMF:s årsmöte 2021 gavs bl.a. stöd till att inrätta en ny fond som möjliggör vidareutlåning av SDR. Syftet med fonden skulle vara att stötta utsatta länder med långsiktig finansiering för att hantera utmaningar som klimatförändringar och pandemier vilka kan ge upphov till problem med betalningsbalansen. Utformningen av fonden och andra alternativ för utlåning av SDR kommer att fortsätta att diskuteras under 2022.

Regeringens prioriteringar: Regeringen anser att IMF genom att stötta sina medlemsländer har spelat en viktig roll i hanteringen av de ekonomiska effekterna av pandemin. Låginkomstländer har drabbats särskilt hårt och det har varit motiverat att öka utlåningen till dessa länder. Det är viktigt att IMF även fortsättningsvis ger stöd, i samarbete med andra institutioner och inom ramen för sitt mandat, för ekonomisk återhämtning i dessa länder. Tilldelningen av SDR har inneburit ett viktigt likviditetstillskott för många länder. Regeringen välkomnar IMF:s arbete med att ta fram förslag på hur SDR kan vidareutlånas för att stötta sårbara länder. Vid utformningen av den nya fonden bör IMF undvika överlappning med andra aktörers projekt och utlåning. Exempel på sådana aktörer är multilaterala utvecklingsbanker och klimatfonder. Det är vidare viktigt att lån ställs ut med lämpliga reformvillkor.

IMF:s kapacitetsutveckling

Under räkenskapsåret den 1 maj 2020–30 april 2021 gick ca 14 procent av institutionens budget till kapacitetsutveckling i form av tekniskt stöd och kapacitetsutveckling. Sida bidrar till IMF:s arbete med kapacitetsutveckling i låginkomstländer och vissa medelinkomstländer. Inom ramen för en del av Sidas stöd bidrar även Riksbanken med teknisk kompetens. I juni 2021 ingick Sida och IMF en partnerskapsöverenskommelse för att skapa förutsättningar för ett mer utvecklat samarbete.

Resurser och inflytande

IMF:s ordinarie resurser uppgår till motsvarande 12 biljoner kronor och består av dels permanenta, dels temporära resurser. De permanenta resurserna består av s.k. kvotresurser och de temporära resurserna av bilaterala lån och nya lånearrangemang, de s.k. NAB-lånen³, från vissa medlemsländer. Utlåningskapaciteten uppgår till ca 8,5 biljoner kronor, eftersom en del av resurserna avsätts till en buffert och då vissa ekonomiskt svagare länders kvotresurser inte används för utlåning. För att finansiera utlåningen till medlemsländer med betalningsbalansproblem använder IMF i första hand kvotresurserna. Om dessa inte räcker för att möta ländernas behov kan de temporära resurserna användas, i första hand NAB-lånen och i andra hand de bilaterala lånen. Institutionens totala utestående lån inom ramen för den ordinarie utlåningen uppgick i december 2021 till 1,2 biljoner kronor. Vid slutet av 2021 hade varken NAB eller de bilaterala lånen aktiverats.

Sveriges kvotresurser i IMF uppgår till ca 57 miljarder kronor, NAB-lånen uppgår till ca 58 miljarder kronor och de bilaterala låneavtalen uppgår till ca 41 miljarder kronor. Utöver att bidra till IMF:s låneresurser har Riksbanken efter beslut av riksdagen 2016 (framst. 2015/16:RB3, bet. 2015/16:FiU40, rskr. 2015/16:180) och 2020 (framst. 2019/20:RB5, bet. 2019/20:FiU57, rskr. 2019/20:347) ställt ut lånelöften på totalt ca 13 miljarder kronor till fonden PRGT. Dessutom har Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) ingått avtal om bidrag på totalt 300 miljoner kronor till samma fond.

Medlemsländernas ägande och inflytande i IMF styrs av deras kvotandelar. Sveriges kvotandel är 0,93 procent. Sverige ingår i den nordisk-baltiska valkretsen som representeras av en gemensam styrelseresrepresentant. Sedan januari 2020 representeras valkretsen av Mika Pösö från Finland.

IMF ser regelbundet över sina kvotresurser och medlemsländernas inflytande i institutionen. Den 16:e kvotöversynen pågår för närvarande och ska avslutas före den 15 december 2023.

Regeringens prioriteringar: Regeringen anser att IMF ska ha tillräckliga resurser för att även i ekonomiskt och finansiellt turbulenta perioder kunna främja finansiell och monetär stabilitet samt stödja länder att nå en positiv ekonomisk utveckling. Det är viktigt att det på de internationella

³ NAB, New Arrangements to Borrow, bildades 1998 och är en uppsättning kreditavtal mellan IMF och 38 medlemsländer och institutioner (däribland Riksbanken).

finansmarknaderna finns förtroende för institutionens förmåga att hantera krissituationer. Det är också av legitimitetsskäl och för att säkerställa förutsägbarheten i institutionens utlåningskapacitet, angeläget att de permanenta resurserna utgör den största delen av institutionens resurser. Regeringen bedömer att IMF:s ordinarie utlåningsresurser är tillräckliga på kort och medellång sikt. Sverige och den nordisk-baltiska valkretsen har samtidigt visat sig villiga för att inom ramen för den 16:e kvotöversynen stödja en utökning av kvotresurserna, eftersom delar av institutionens ordinarie utlåningsresurser är temporära. De nya kvoterna bör dock fördelas mellan institutionens medlemmar på ett rättvist, transparent och regelbaserat sätt. Regeringen stödjer en förstärkning av resurserna i fonden PRGT, då låginkomstländer drabbats särskilt hårt av pandemins ekonomiska effekter. En förstärkning av dessa resurser är viktig för att upprätthålla fondens lånekapacitet och därmed bidra till makroekonomisk stabilitet, ekonomisk tillväxt och fattigdomsbekämpning. Regeringen bedömer att stödet till fonden överensstämmer med det svenska målet om att det internationella utvecklingssamarbetet ska bidra till bättre levnadsförhållanden för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Styrningsfrågor

IMF strävar efter en diversifierad personalstyrka, både vad gäller kön och ursprung. En tidigare uppställd målsättning om att uppnå en ökad andel anställda från underrepresenterade regioner har emellertid inte uppnåtts. Andelen kvinnor på seniora positioner har dock ökat och uppgår till cirka en tredjedel. Styrelsen har för närvarande en kraftig överrepresentation av män.

I januari 2021 tillträdde dåvarande finansminister Magdalena Andersson som ordförande för IMF:s högsta policyskapande organ, IMFC. I december 2021 avgick hon från posten med anledning av att hon valdes till statsminister.

Regeringens prioriteringar: Regeringen stöder ambitionen att öka diversifieringen och jämställdheten bland IMF:s personal och att öka jämställdheten i styrelsen.

Viktiga framtida frågor i IMF

IMF kommer även fortsättningsvis att fokusera på att främja finansiell stabilitet och ekonomisk tillväxt, genom framför allt övervakning, utlåning och kapacitetsutveckling. Institutionen har under 2021 strävat efter att bredda sin verksamhet till att inkludera ytterligare områden som har betydelse för finansiell stabilitet, bl.a. klimat, digitala valutor, inkludering och pandemiberedskap. I juli 2021 godkände IMF en ny klimatstrategi för att kunna erbjuda bättre och mer precis rådgivning kring makroekonomiska och finansiella policyutmaningar kopplade till klimatet. I juli 2021 antogs även en strategi för att öka kapacitetsutvecklingen för att minska digitala klyftor mellan länder och att inkludera hänsyn till digitala valutor i den finansiella övervakningen. IMF har under 2021 även betonat vikten av en inkluderande

återhämtning från den ekonomiska krisen till följd av spridningen av covid-19. Institutionen kommer bl.a. att utöka sitt fördelningsanalytiska arbete. En ny strategi med fokus på ojämlikhet, jämställdhet, finansiell inkludering och sociala utgifter väntas beslutas i april 2022. IMF avser att utöka sitt arbete i sårbara och konflikttrubbade länder och en ny strategi på detta område väntas i början av 2022. Det pågår även diskussioner om IMF bör inkludera pandemiberedskap i sin verksamhet.

Regeringens prioriteringar: Regeringen har kontinuerligt uttryckt sitt stöd för IMF:s arbete med inkluderande tillväxt, klimatomställning, klimatanpassning och digitalisering, inkl. digitala valutor. Det är positivt att institutionen fördjupar sin analytiska och operativa förmåga på dessa områden. Samtidigt är det viktigt att verksamheten bedrivs inom IMF:s mandat och att IMF, när det är lämpligt, samarbetar med andra institutioner så att resurser utnyttjas effektivt. Regeringen välkomnar att IMF utvecklar en tydlig strategi för sitt arbete i sårbara och konflikttrubbade stater samt att institutionen undersöker lämpligheten i att inkludera pandemiberedskap i sin verksamhet.

Kompletterande information

Prognos för den ekonomiska utvecklingen

I januari 2022 publicerade IMF en uppdaterad prognos för den globala ekonomiska utvecklingen. IMF bedömer att BNP-tillväxten globalt minskar något från 5,9 procent 2021 till 4,4 procent 2022, vilket innebär en nedrevidering med 0,5 procentenheter jämfört med prognosen från i oktober 2021. Nedrevideringen beror i huvudsak på något sämre än förväntad ekonomisk utveckling i USA och Kina. Inflationen bedöms fortsätta vara förhöjd under en något längre period jämfört med prognosen från i oktober, vilket i huvudsak beror på fortsatta utbudsrestriktioner och höga energipriser. IMF bedömer att riskerna i prognosen framför allt är kopplade till pandemin, fortsatta störningar på utbudssidan och volatila energipriser. Även pågående geopolitiska spänningar kan medföra att ytterligare risker uppstår.

IMF:s nästa prognos för den globala ekonomiska utvecklingen väntas publiceras i mitten av april 2022.

Utvärdering av Sveriges finansiella sektor

IMF kommer under 2022 att genomföra en utvärdering av Sveriges finansiella sektor, ett s.k. *Financial Sector Assessment Program* (FSAP). Sveriges FSAP kommer preliminärt att diskuteras i IMF:s styrelse i januari 2023 och rapporten publiceras därefter. Den senaste utvärderingen av Sveriges finansiella sektor genomfördes 2016.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att världsläget har förändrats dramatiskt sedan de bedömningar om den ekonomiska utvecklingen som refereras till i skrivelsen

lämnades. Utskottet konstaterar vidare att svenska banker har låg exponering mot Ryssland och Ukraina och att den finansiella stabiliteten i Sverige bedöms vara god. Utskottet följer utvecklingen noga och noterar även att IMF i april väntas presentera en ny prognos för den ekonomiska utvecklingen.

Utskottet anser att IMF har en mycket viktig roll när det gäller att identifiera och uppmärksamma risker för den finansiella stabiliteten. Utskottet noterar institutionens bedömning att de finansiella stabilitetsriskerna under covid-19-pandemin hittills har kunnat begränsas till följd av omfattande finans- och penningpolitiska stimulanser. De ekonomiska förhållandena för banker, hushåll och företag stabiliserades eller förbättrades överlag under 2021.

Skrivelsen om verksamheten i IMF ger enligt utskottet en bra bild av verksamheten i institutionen under det senaste året. Liksom utskottet tidigare påpekat är det värdefullt att regeringens prioriteringar i förhållande till institutionens arbete tydligt redovisas i skrivelsen.

Liksom under 2020 präglade pandemin och dess ekonomiska konsekvenser IMF:s verksamhet under 2021. Utskottet noterar att i takt med att den akuta fasen av pandemin övergått i en ekonomisk återhämtnings- och uppbyggnadsfas har många länder övergått från s.k. nödlån till IMF:s låneprogram med längre löptid och reformvillkor. Likt regeringen anser utskottet att IMF genom att ha stöttat sina medlemsländer har spelat en viktig roll i hanteringen av de ekonomiska konsekvenserna av pandemin.

Utskottet konstaterar att IMF i maj 2021 avslutade en översyn av sitt övervakningsarbete. Utskottet välkomnar att IMF framöver kommer att stärka sina utvärderingar av länders finansiella sektorer genom att bl.a. integrera klimat- och cyberrisker. Det är viktigt att institutionen ständigt anpassar sin verksamhet och kompetens att hantera förändringar och utmaningar i världsekonomin. Utskottet noterar att IMF under 2022 kommer att granska Sveriges finansiella sektor inom ramen för ett FSAP.

Skrivelsen ger också en god överblick över viktiga framtidsfrågor i IMF. Utskottet anser att det är positivt att IMF fördjupar sin analytiska och operativa förmåga inom områden som inkluderande tillväxt, klimatomställning, klimatanpassning och digitalisering, inklusive digitala valutor. Likt regeringen vill utskottet framhålla att det samtidigt är viktigt att verksamheten bedrivs inom IMF:s mandat och att IMF, när det är lämpligt, samarbetar med andra institutioner så att resurser används effektivt.

Utskottet föreslår därmed att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning. Utskottet hänvisar till Finansinspektionens nyligen genomförda samlade utvärdering av makrotillsynsåtgärderna. Utskottet hänvisar också till pågående utredningar om bl.a. förstagångsköpare på bostadsmarknaden samt om riskfylld kreditgivning och överskuldsättning.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (KD), 5 (L) och 6 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkande 42 framhålls att regeringen omgående bör initiera en utvärdering av kreditrestriktioner som riksdagen lämnade ett tillkännagivande om våren 2020, och att utvärderingen bör genomföras av en oberoende instans. Motionärerna anser även att bolånetaket bör höjas från 85 till 90 procent av bostadens värde samtidigt som ränteavdraget på blankolån tas bort (yrkande 43).

Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) förordar i kommittémotion 2021/22:2533 att det andra amorteringskravet bör avskaffas till dess att det konstaterats vara utformat på ett ändamålsenligt sätt (yrkande 8). Motionärerna anser också att regeringen bör ge en utredning i uppdrag att utreda hur ett statligt finansierat bosparande kan utformas (yrkande 10). Vidare anser motionärerna att möjligheten till ökad amorteringstakt utan att behöva betala ränteskillnadsersättning bör utredas (yrkande 11). Också ökad transparens vid betalning av ränteskillnadsersättning bör enligt motionärerna utredas (yrkande 12), liksom införandet av en generell rätt till byte av säkerhet vid bostadsflytt (yrkande 13). Även ett symmetrikrav vad gäller ränteskillnadsersättning, dvs. att låntagaren bör ha rätt till ersättning från banken vid en återbetalning av lån i förtid om räntorna har gått upp, bör enligt motionärerna utredas (yrkande 14).

Roger Hedlund m.fl. (SD) framhåller i kommittémotion 2021/22:2539 att det under lång tid varit problematiskt för många att komma in på bostadsmarknaden. Därför vill motionärerna att fler möjligheter för finansiering av bostadsköp utreds (yrkande 2). Dessutom bör regeringen enligt motionärerna undersöka möjligheterna till en bolånemodell för unga (yrkande 3).

I kommittémotion 2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) anförs att amorteringskraven bör utvärderas i syfte att förenkla inträdet på bostadsmarknaden (yrkande 11). Motionärerna anser även att ett ändamålssparande för att möjliggöra bostadssparande enligt tysk modell bör utredas (yrkande 13). Givet att sparplanen följs innebär ett sådant sparande

enligt motionärerna vetenskap om att man inom en viss tid kommer att ha möjlighet att köpa en bostad.

Jakob Olofsgård m.fl. (L) anför i kommittémotion 2021/22:3997 yrkande 80 att det bör införas ett statligt lån, ett startlån, för att utöka möjligheten för fler att köpa en första bostad. Lånet ska kunna användas till att köpa en äganderätt eller bostadsrätt eller användas i en hyrköpsaffär.

Larry Söder m.fl. (KD) förespråkar i kommittémotion 2021/22:4222 yrkande 3 att en modell där ett amorteringskrav sätts på bankernas aggregerade bolåneportfölj i stället för på hushållen bör utredas.

I motion 2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD) anføres att det bör införas statliga startlån för unga vuxna enligt en norsk modell. Ett liknande yrkande finns i motion 2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD).

I motion 2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 förespråkar motionärerna en översyn av amorteringskravet. Motionärerna anser även att möjligheten att koppla amorteringskravet till ränteavdraget bör utredas (yrkande 2) liksom möjligheten att differentiera amorteringskravet utifrån låntagarens ålder (yrkande 3). Amorteringskravet bör vara lägre för yngre personer för att sedan trappas upp i takt med att låntagaren blir äldre.

Magdalena Schröder (M) efterfrågar i motion 2021/22:1100 reformer för att fler ska kunna äga sin första bostad.

Sten Bergheden (M) menar i motion 2021/22:3768 att förutsättningarna för att lätta bolånerestriktionerna för seniorer bör undersökas.

Louise Meijer (M) anser i motion 2021/22:3832 yrkande 2 att det bör utredas vilka lättnader som kan göras i bolånetaket, kreditprövningsreglerna och amorteringskraven gällande bolån för unga, för att de ska kunna köpa sin första bostad.

Emma Hult (MP) menar i motion 2021/22:3417 yrkande 7 att det bör införas ett grönt bosparkonto och ett särskilt startlån till förstagångsköpare för att underlätta för fler att komma in på bostadsmarknaden och äga sin bostad.

I kommittémotion 2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3 anføres att en utredning omgående bör tillsättas för att undersöka hur ett komplett skuldregister kan införas. Ett sådant register skulle enligt motionärerna ge kreditgivarna möjlighet att genomföra heltäckande kreditprövningar och på så sätt motverka överskuldssättning.

Martina Johansson m.fl. (C) menar enligt kommittémotion 2021/22:3231 att det trots införandet av ränte- och kostnadstaket 2018 fortfarande finns stora problem med snabb lån och högkostnadskrediter. Därför bör det enligt motionärerna övervägas att införa dels en central spärntjänst som möjliggör för privatpersoner att spärra sig från att ta nya krediter och lån (yrkande 6), dels ett samlat centralt skuldregister över privatpersoner (yrkande 7).

Också Larry Söder m.fl. (KD) förespråkar i kommittémotion 2021/22:4222 yrkande 55 införandet av ett nationellt skuldregister som omfattar alla krediter och kreditgivare.

I motion 2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD) anförs att ett räntetak för effektiv ränta gentemot låntagare bör utredas.

Helena Storckenfeldt (M) menar i motion 2021/22:2174 att regeringen bör utreda vilka nya stoppfunktioner som behövs för att förebygga personlig skuldsättning.

Slutligen menar Karolina Skog m.fl. (MP) i motion 2021/22:4073 att mycket gjorts från regeringens sida för att motverka överskuldsättning men att steg behöver tas för att minska konsumtionslånen och motverka överskuldsättning. Motionärerna anser bl.a. att frågan om skuldregister och hur det kan utformas bör utredas.

Pågående arbete

Regelverket för makrotillsyn, amorteringskrav och bolånetak

I Sverige har Finansinspektionen som tillsynsmyndighet ansvar för de verktyg för makrotillsyn som kan aktualiseras inom ramen för det inom EU harmoniserade kapitaltäckningsregelverket och i övrigt. Finansinspektionen ska bl.a. övervaka, analysera och vidta åtgärder för att motverka sårbarheter som uppstår i det finansiella systemet och som kan hota den finansiella eller den makroekonomiska stabiliteten. Stöd för verktyg för makrotillsyn finns i

- kapitaltäckningsregelverket, dvs. i tillsynsförordningen och kapitaltäckningsdirektivet och svensk lagstiftning som genomför kapitaltäckningsregelverket
- lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, förkortad LBF.

Sedan maj 2016 gäller ett amorteringskrav enligt 6 kap. 3 b § LBF. Enligt bestämmelsen ska kreditinstitut som lämnar bolån tillämpa återbetalningsvillkor som är förenliga med en sund amorteringskultur och motverkar alltför hög skuldsättning hos hushållen. Finansinspektionen har därefter meddelat föreskrifter om den närmare utformningen av amorteringskravet (FFFS 2016:16). Innan Finansinspektionen beslutar om ändringar i föreskrifterna om amorteringskrav krävs regeringens medgivande.

Amorteringskravet enligt Finansinspektionens föreskrifter innebär att nya bolån med en belåningsgrad över 70 procent ska amorteras med minst 2 procent av det ursprungliga lånebeloppet varje år. Lån med under 70 procents belåningsgrad ska amorteras med minst 1 procent per år till dess att belåningsgraden är 50 procent. Ett skärpt amorteringskrav trädde i kraft den 1 mars 2018 (FFFS 2017:23). Skärpningen innebär att nya bolånetagare med bolån som överstiger 4,5 gånger bruttoinkomsten ska amortera minst 1 procent av skulderna utöver det ovan beskrivna amorteringskravet. Syftet med regleringen är att öka de svenska hushållens motståndskraft mot makroekonomiska störningar.

I april 2020 beslutade Finansinspektionen att meddela allmänna råd⁴ om undantag från amorteringskraven på grund av särskilda skäl (FFFS 2020:3). För att Finansinspektionen ska kunna meddela allmänna råd inom sitt ansvarsområde krävs varken bemyndigande eller medgivande av regeringen. Det utvidgade undantaget från amorteringskravet avslutades planenligt i augusti 2021.

Bolånetaket, som Finansinspektionen införde 2010, innebär att nya lån med bostad som säkerhet inte bör överstiga 85 procent av bostadens värde. Bolånetaket är infört via Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2010:2). Syftet är att motverka en osund utveckling på kreditmarknaden där företagen kan komma att använda allt högre belåningsgrader som konkurrensmedel.

Finansinspektionens samlade utvärdering av makrotillsynsåtgärder

Finansinspektionen har på regeringens uppdrag gjort en samlad utvärdering av makrotillsynsåtgärderna, som redovisades den 30 juni 2021 (Samlad utvärdering av makrotillsynsåtgärder, dnr 21-17295). Utvärderingen visar enligt Finansinspektionen att bolånetaket och amorteringskraven överlag har haft avsedda effekter genom att dämpa riskerna kopplade till bolånetagares skulder. Åtgärderna har bidragit till att bromsa och förebygga en utveckling där nya bolånetagare lånar alltmer och där andelen hushåll som är högt skuldsatta växer snabbt. Utan åtgärder skulle hushållens skulder och bostadspriserna vara på ännu högre nivåer än vad de är i dag. Åtgärderna kommer enligt Finansinspektionen också att bromsa framtida skuldökningar och bostadsprisuppgångar. Åtgärderna motverkar även att långivare använder höga belåningsgrader eller låg amortering som konkurrensmedel. Amorteringskraven har framför allt dämpat bolånetagares vilja att låna. Men åtgärderna har enligt Finansinspektionen även minskat en del hushålls möjligheter att låna genom att de slår i bolånetaket eller begränsas av de krav som långivarna ställer i sin kreditprövning. Det krävs högre inkomster, mer eget kapital och större lånebetalningar för att köpa en bostad i dag än tidigare. Det beror enligt utvärderingen primärt på högre bostadspriser, men Finansinspektionens åtgärder har också bidragit. Den bedömer att åtgärdernas effekter på bostadsmarknadens funktionssätt som helhet tycks ha varit begränsade. Effekterna har framför allt varit övergående. Omsättningen på bostadsmarknaden har stigit innan åtgärder trätt i kraft och sjunkit något därefter, men sedan återgått till tidigare eller till och med högre nivåer.

Utvärderingen visar också att omkring var tionde låntagare använde det undantag från amorteringskravet som Finansinspektionen införde under inledningen av pandemin. För nyutlåning tyder utvärderingen på att det tillfälliga undantaget fick nya bolånetagare att ta lite större bolån och köpa lite dyrare bostäder.

⁴ Allmänna råd är inte juridiskt bindande på samma sätt som en föreskrift. Allmänna råd ger utrymme att vidta andra åtgärder som leder till att syftet med en bakomliggande rättsregel uppfylls.

Det är också möjligt för banker att medge undantag från amorteringskrav vid köp av nyproducerade bostäder. Finansinspektionens utvärdering visar att bankerna har låtit kunder nyttja det undantaget till viss del. För köpare av nyproducerade bostäder har därmed inte amorteringarna stramats upp på samma sätt som för dem som köper befintliga bostäder.

Utredning ska lämna förslag för att underlätta för förstagångsköpare på bostadsmarknaden

Regeringen tillsatte i december 2020 (dir. 2020:125) en utredning med uppdraget att utreda och lämna förslag på åtgärder för att underlätta för hushåll som för första gången ska köpa en bostad (firstagångsköpare). Syftet är att underlätta för dessa att komma in på den ägda bostadsmarknaden. Betänkandet lämnades den 4 april 2022 (SOU 2022:12). Utredaren har bl.a. haft i uppdrag att

- utreda och lämna förslag på åtgärder för att underlätta för förstagångsköpare på bostadsmarknaden
- föreslå vilka hushåll som ska definieras som förstagångsköpare
- föreslå hur ett statligt startlån för förstagångsköpare bör utformas
- redogöra för hur de föreslagna åtgärderna ska främja en långsiktigt hållbar skuldsättning för de berörda hushållen
- ta hänsyn till de effekter som de föreslagna åtgärderna kan innebära för bostadsmarknadens funktionssätt
- analysera internationella erfarenheter av liknande åtgärder
- kartlägga bankernas och andra kreditgivares villkor för förstagångsköpare av olika hushållstyper i olika delar av landet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Vidare lämnade utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning sitt betänkande den 30 mars 2022 (SOU 2022:14). Syftet med utredningen har varit att skapa förutsättningar för en socialt hållbar bostadsförsörjning som underlättar situationen för hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknadens villkor. I betänkandet lämnas bl.a. förslag om en ny bostadsförsörjningslag som omfattar både statens och kommunernas uppgifter och introducerar ett nytt mål för bostadsförsörjningen.

Utredning om statistik över hushållens tillgångar och skulder

I januari 2021 beslutade regeringen om direktiv till en utredning om statistik över hushållens tillgångar och skulder (dir. 2021:4). Enligt direktivet ska utredningen grundligt belysa och analysera hur individbaserad statistik över hushållens tillgångar och skulder kan tas fram och användas för att ge en fullgod bild av hushållens finansiella ställning utan att den personliga integriteten och skyddet för personuppgifter åsidosätts. Uppdraget syftar till att åter möjliggöra framställning av officiell statistik över hushållens tillgångar och skulder samt att mikrodata, dvs. uppgifter på individnivå, ska kunna göras

tillgängliga för analys, forskning och utvärdering. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2022.

Ränteskillnadsersättning

Enligt konsumentkreditlagen (2010:1846) har en låntagare rätt att när som helst lösa sitt bolån, även om räntan är bunden under en viss period (den s.k. räntebindningstiden). Om låntagaren löser lånet innan räntebindningstiden går ut har dock banken rätt att ta ut ersättning som kompensation för den förlust banken kan drabbas av till följd av att lånet löses i förtid, s.k. ränteskillnadsersättning. Hur denna ersättning beräknas framgår av konsumentkreditlagen och av Finansinspektionens allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden (FFFS 2014:11).

Statsrådet Morgan Johansson besvarade en skriftlig fråga från Dennis Dioukarev (SD) om ränteskillnadsersättningen den 15 januari 2021 (fr. 2020/21:1094). Enligt statsrådet framstår konsumentkreditlagens regler om ränteskillnadsersättning som väl avvägda utifrån de intressen som gör sig gällande, och regeringen har för närvarande inga planer på att se över reglerna.

Den 23 februari 2022 lämnade Finansinspektionen en hemställan till regeringen om ändrade regler för ränteskillnadsersättning (FI dnr 22-2458). Finansinspektionen anför att nuvarande modell för att beräkna ränteskillnadsersättning inte utgår från kreditgivarens direkta kostnader för att hantera uppsägningen av krediten, utan från de förlorade ränteintäkter som uppsägningen innebär för kreditgivaren. En följd av det är att den ersättning som låntagaren ska betala blir omotiverat hög och även omfattar ersättning för den kreditrisk som har upphört när krediten har förtidsbetalats.

Högekostnadskrediter och konsumtionslån

Högekostnadskrediter är lån med en effektiv ränta som är 30 procentenheter högre än referensräntan⁵. Sedan september 2018 gäller nya bestämmelser i konsumentkreditlagen (2020:1846) för denna typ av krediter. Högekostnadskrediter träffas bl.a. av bestämmelser om ränte- och kostnadstak. Rântetaket innebär att en långivare inte får ta ut en nominell ränta som är högre än referensräntan plus 40 procentenheter. Kostnadstaket innebär att kostnaderna inte får vara högre än lånets storlek. Syftet med bestämmelserna är att stärka konsumentskyddet och minska risken för att den här typen av lån ska leda till överskuldssättning.

Finansinspektionens årliga kartläggning av konsumtionslån från november 2021 visar att de personer som tog nya konsumtionslån hade högre inkomster och att något färre låntagare med låga inkomster tog blancolån över 100 000 kronor, jämfört med tidigare år. Kartläggningen visar också att låntagare med de högsta inkomsterna tog de största lånen, men låntagare med lägre inkomster betalade mer i räntor och amorteringar i förhållande till sin disponibla inkomst.

⁵ Referensräntan fastställs en gång per halvår av Riksbanken.

Andelen små konsumtionslån ökade, vilket enligt Finansinspektionen kan bero på ökad e-handel under pandemin. Andelen låntagare som fick inkassokrav var 5,7 procent. Inkassoandelen har minskat sedan 2018, men ökade något mellan 2019 och 2020. Unga låntagare och låntagare med låga inkomster har högre risk att få tidiga betalningsproblem, enligt Finansinspektionen.

Utredning om åtgärder för att motverka riskfylld kreditgivning och överskuldssättning

I november 2021 beslutade regeringen om direktiv till en utredning som ska granska marknaden för konsumentkrediter och föreslå åtgärder som motverkar riskfylld kreditgivning och överskuldssättning (dir. 2021:108). Utredaren ska bl.a. granska marknaden för konsumentkrediter och bedöma i vilken utsträckning det finns risk för att krediter erbjuds eller lämnas till konsumenter som inte har ekonomiska förutsättningar att betala tillbaka och vid behov föreslå åtgärder som motverkar att det händer. Utredaren ska även föreslå hur kreditgivare kan få en bättre helhetsbild av en konsuments skulder, samt föreslå ett system för skuldregister, om inte starka skäl talar emot det. Vidare ska utredaren bedöma vilka åtgärder som skulle kunna vara lämpliga för att ge redan överskuldssatta konsumenter bättre förutsättningar att betala tillbaka sina skulder. Utredaren ska också lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 3 maj 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare behandlat flera liknande motionsyrkanden, senast i betänkande 2020/21:FiU22. Utskottet avstyrkte motionerna och hänvisade bl.a. till att regeringen gett Finansinspektionen i uppdrag att samlat utvärdera amorteringskraven, bolånetaket och andra makrotillsynsåtgärder samt att regeringen beslutat om en utredning som ska lämna förslag för att underlätta för förstagångsköpare på bostadsmarknaden. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Den nuvarande ordningen för makrotillsynen, där Finansinspektionen har en central roll, har beslutats av riksdagen i bred politisk samsyn. Makrotillsynsåtgärder handlar om att minska systemriskerna och stärka stabiliteten i det finansiella systemet. Under de senaste två åren har covid-19-pandemin kraftigt påverkat ekonomin såväl i Sverige som globalt. Den ekonomiska nedgången har dock dämpats och utvecklingen på de finansiella marknaderna stabiliserats av de åtgärder som vidtagits av regeringen och riksdagen samt av myndigheter som Finansinspektionen, Riksbanken och Riksgäldskontoret. Ett tillfälligt undantag från amorteringskravet infördes under perioden april 2020 till augusti 2021. Utskottet noterar att ungefär var tionde låntagare utnyttjade möjligheten till undantag. Generellt gäller att

makrotillsynsåtgärder kan ha stora konsekvenser för hushåll, företag och samhällsekonomi. Utskottet delar den syn som kommer till uttryck i flera av motionerna att det är viktigt att vidtagna makrotillsynsåtgärder utvärderas. Utskottet håller också med om behovet av åtgärder för att underlätta för förstagångsköpare på bostadsmarknaden. Båda dessa delar kom till uttryck i det tillkännagivande riksdagen riktade till regeringen i mars 2020 (bet. 2019/20:FiU22 punkt 3, rskr. 2019/20:186). Utskottet konstaterar att regeringen i linje med riksdagens tillkännagivande låtit Finansinspektionen samlat utvärdera amoreringskraven, bolånetaket och andra makrotillsynsåtgärder för att bl.a. belysa vilka effekter åtgärderna har haft på kreditgivningen. Utvärderingen från juni 2021 visar att bolånetaket och amoreringskraven överlag har haft avsedda effekter genom att dämpa riskerna kopplade till bolånetagares skulder. Åtgärderna har enligt utvärderingen bl.a. bidragit till att bromsa och förebygga en utveckling där nya bolånetagare lånar alltmer och att andelen hushåll som är högt skuldsatta växer snabbt. Också i linje med utskottets tillkännagivande har regeringen tillsatt en utredning som nyligen lämnat förslag om att underlätta för förstagångsköpare att komma in på bostadsmarknaden (SOU 2022:12). Bland annat har utredaren lämnat förslag på hur ett statligt startlån för förstagångsköpare kan utformas och analyserat internationella erfarenheter av liknande åtgärder.

Flera av motionärerna tar också upp problemet med konsumtionslån och att det finns behov av ett samlat nationellt skuldregister för att motverka överskuldssättning. Utskottet noterar att regeringen i november 2021 beslutade om en utredning om åtgärder för att motverka riskfylld kreditgivning och överskuldssättning (dir. 2021:108). I utredningens uppdrag ingår att föreslå ett system för skuldregister om inte starka skäl talar emot detta. Utskottet vill också påminna om den utredning regeringen tidigare tillsatt som ska analysera hur statistik över hushållens tillgångar och skulder kan tas fram utan att skyddet för den personliga integriteten åsidosätts (dir. 2021:4). Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2022.

När det gäller ränteskillnadsersättning syftade de ändringar som gjordes i regleringen 2014 till att ersättningen skulle bli mer rimlig och bättre svara mot kreditgivarens förlust. Att kreditgivarna tillämpar god kreditgivningssed vid beräkningen av ränteskillnadsersättning är något som tillsynsmyndigheterna på området övervakar. Utskottet noterar i det sammanhanget att Finansinspektionen nyligen lämnat en hemställan till regeringen om ändrade regler för ränteskillnadsersättning (FI dnr 22-2458).

Mot den bakgrunden avstyrker utskottet samtliga här aktuella motionsyrkanden.

Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete på såväl EU-nivå som nationell nivå som syftar till att öka konkurrens och transparens på dessa områden.

Jämför reservation 7 (M), 8 (SD), 9 (C) och 10 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2 anförs att det bör införas en investeringsmodell med associationsrättsliga fonder för att underlätta för investeringsbolag att etablera sig i Sverige. En välkänd och internationellt etablerad legal struktur skulle enligt motionärerna öka utländska investerares benägenhet att investera i svenska fonder och därmed öka det investerade kapitalet i Sverige.

Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) framhåller i kommittémotion 2021/22:2533 att det är problematiskt för det svenska småspararkollektivet att offentliga nyckeltal om illikvida tillgångar är svåra att hitta och anser att fonder öppet och uttryckligen ska ange fondinnehavets andel i illikvida tillgångar (yrkande 6). Motionärerna vill även att Sverige på EU-nivå ska verka för en utvärdering av ett tak för illikvida tillgångar (yrkande 7).

I kommittémotion 2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 17 efterfrågas en utredning om hur det kan underlättas för konsumenter att byta bank och hur förfarandet vid fullständigt bankbyte via fullmakt kan se ut.

Martina Johansson m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2021/22:3231 yrkande 19 att rätten till nummerportabilitet, dvs. möjligheten att behålla sitt kontonummer för den som byter bank, skulle ge en flexiblare marknad för banker. Det skulle enligt motionärerna även gynna konsumenterna genom att de kan ställa högre krav på bankerna och få bättre villkor.

Martin Ådahl m.fl. (C) anför i kommittémotion 2021/22:3686 yrkande 5 att tillgången till kapital på landsbygden bör stärkas genom att sparbankslagen moderniseras så att lokala banker kan utveckla sin verksamhet. Genom bättre tillgång till externt kapital kan sparbankerna utöka sin verksamhet för att bidra till företagande och jobb. I samma motion yrkande 6 betonas att hela landet ska ha tillgång till såväl privat lånekapital som det offentliga riskkapitalet. För att öka möjligheterna för fler företag över hela landet att kunna öka sitt kapital skulle nya strukturer för statligt riskkapital och kreditgarantier kunna spela en viktig roll, enligt motionärerna.

I motion 2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) efterfrågas en översyn av sparbankslagen i syfte att stärka verksamhetens flexibilitet och styrka (yrkande 1). Motionärerna anför också att det bör införas

en möjlighet för sparbanker att ta in externt kapital (yrkande 2). Vidare menar motionärerna att det svenska regelverket för banker behöver ses över för att det ska bli proportionerligt och rimligt (yrkande 3).

I kommittémotion 2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V) anförs att en utredning bör tillsättas för att analysera förutsättningarna för att skapa en statlig svensk folkbank. Skälet är att den svenska bankmarknaden enligt motionärerna har en rad strukturproblem framför allt av konkurrensmässig och regionalpolitisk karaktär. En statlig folkbank skulle vara transparent med sina produkter och priser samt ha god lokal närvaro i hela landet.

Tony Haddou m.fl. (V) anför i kommittémotion 2021/22:2597 yrkande 9 att regeringen bör utreda om banker som vid upprepade tillfällen gör sig skyldiga till skatteflykt eller medhjälp till skatteflykt borde förlora sin rätt att verka som bank i Sverige.

Patrik Engström m.fl. (S) anser i motion 2021/22:1285 yrkande 1 att insatser för att öka mångfalden inom den finansiella sektorn bör övervägas. Motionärerna lyfter fram etablering av nya sparbankskontor eller andra kooperativa alternativ som en lösning för de kommuner som storbankerna lämnar. I samma motion yrkande 2 anförs att insatser bör övervägas så att det övergripande landsbygdspolitiska målet om likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd i hela landet kan uppnås i den snabba förändringen av bankstrukturen i landet.

I motion 2021/22:1464 av Boriana Åberg (M) efterfrågas en översyn av lagen om Svenska Skeppshypotek för att underlätta finansiering av rederiverksamhet (yrkande 1). Motionären anser även att verksamhetsformen för Svenska Skeppshypotek behöver ses över (yrkande 2).

Niklas Wykman (M) anser i motion 2021/22:1729 yrkande 1 att en kommission bör tillsättas som ska samordna finanssektorns behov och ta fram förslag på hur branschens förutsättningar kan förbättras i Stockholmsregionen tillsammans med länets kommuner och regionen.

I motion 2021/22:1927 av Sten Bergheden (M) anförs att regeringen bör utreda möjligheten att andra vuxna än föräldrarna ska kunna öppna bankkonton för barn och ungdomar utan att föräldrarna står för själva kontot, och att pengarna dessutom ska kunna låsas till dess att barnet är 18 år.

Per Åsling och Peter Helander (båda C) efterfrågar i motion 2021/22:2099 en översyn av lagstiftningen för att utjämna risktagandet i företagande så att kreditvärdigheten inte längre beror på var i landet företaget finns.

I motion 2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L) framhålls att det bör underlättas för den ideella sektorn att skaffa grundläggande banktjänster såsom bankkonto och möjlighet att ta emot och skicka betalningar.

Ida Drougge (M) menar i motion 2021/22:2438 att regeringen bör se över möjligheten till att sälja SBAB. Som skäl anför motionären att det är problematiskt att staten genom sitt ägande av SBAB agerar både aktör och kontrollant på samma marknad.

Pågående arbete

Investeringsmodell med associationsrättsliga fonder

Regeringen tillsatte 2014 en utredning som skulle göra en översyn av fondregelverket (dir. 2014:139). I juni 2016 lämnade utredningen ett betänkande där det bl.a. föreslogs en ny lag om associationsrättsliga fonder (SOU 2016:45 En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad). I betänkandet anfördes att det i Sverige inte är möjligt att bilda en värdepappersfond eller en specialfond på associationsrättslig grund. Utomlands är däremot den associationsrättsliga formen vanlig. För att öka Sveriges konkurrenskraft i förhållande till andra jurisdiktioner och deras fondlagstiftning ansåg utredningen att en modell med associationsrättsliga fonder bör införas även i Sverige. Utredningen konstaterar att det krävs ändringar i skattelagstiftningen för att förslaget ska kunna förverkligas. Eftersom utredningsuppdraget inte omfattade skattefrågor lämnades förslaget under förutsättning att regleringen kompletteras med de ändringar som behövs i skattereglerna. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Arbetet med likviditetsrisker på den svenska företagsobligationsmarknaden

Genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2022 tillfördes Finansinspektionens anslag 15 miljoner kronor för att stärka myndighetens tillsyns- och analysförmåga när det gäller fond- och kapitalmarknaden. Regeringen hänvisade bl.a. till de effekter som spridningen av coronapandemin hade på likviditeten på marknaden för företagsobligationer, då ett antal företagsobligationsfonder inte kunde sälja tillgångar för att betala ut kontanta medel till fondandelsägare när de ville lösa in sina andelar i fonden. Händelserna och de åtgärder som vidtogs visade enligt regeringen företagsobligationsmarknadens ökade betydelse för stabiliteten (se prop. 2021/22:1 utg.omr. 2, s. 26).

Vidare har Finansinspektionen på regeringens uppdrag utrett behovet av ytterligare verktyg för hantering av likviditetsrisker på den svenska fondmarknaden samt förutsättningarna för att införa sådana verktyg i Sverige (Likviditetsverktyg i värdepappersfonder och specialfonder, juni 2021). Finansinspektionen bedömer i rapporten att vissa verktyg redan är möjliga att använda med nuvarande reglering (t.ex. justerat fondandelsvärde, s.k. swing pricing). I rapporten lämnas också förslag på hur en reglering av swing pricing, avgifter för utspädningsskydd och inlösen spärrar kan utformas. Finansinspektionen belyser också vissa frågor om inlösenförfarandet, inlösenfrekvens och uppsägningstider i fonderna och konstaterar bl.a. att den svenska fondlagstiftningen tillåter att värdepappersfonder är öppna för inlösen endast en gång i veckan. Finansinspektionen har också uppmanat fondförvaltarna att använda de verktyg som finns på plats, och inspektionen ska under 2022 genomföra stresstester av fondbolagen.

Det pågår också ett arbete på EU-nivån som rör hantering av likviditetsrisker i fonder med syftet att minska risker för finansiell instabilitet och öka investerarskyddet. I november 2021 lämnade EU-kommissionen ett förslag på EU-gemensamma verktyg för likviditetshantering (se faktapromemoria 2021/22:FPM29). Kommissionen har också föreslagit ändringar i förordningen om marknader för finansiella instrument, MiFIR, och direktivet om marknader för finansiella instrument, MiFID II (se fakta-PM 2021/22:FPM31). Förslagen syftar bl.a. till förbättrad transparens och att ge investerare förbättrad tillgång till marknadsdata avseende finansiella instrument. Förhandlingar om dessa förslag pågår.

Uppföljning av betalkontodirektivets genomförande i Sverige

Finansinspektionen redovisade i december 2020 en uppföljning av betalkontodirektivets genomförande i Sverige (FI dnr 20-28029). Finansinspektionen konstaterar i rapporten att svenska banker överlag infört rutiner för att leva upp till kraven i betaltjänstlagen på att konsumenter ska ha rätt att öppna ett konto med grundläggande funktioner. Samtidigt finns det tecken på brister när det gäller bankernas möten med de konsumenter som vill öppna sådana konton. Det handlar bl.a. om att banker nekar kunden betalkonto på grund av att denna saknar personnummer eller svensk id-handling. Ett stort antal av avlagen sker med hänvisning till penningtvättsregelverket. Här har Finansinspektionen sett att motsättningen mellan rätten till betalkonto och penningtvättsregelverket orsakar tillämpningssvårigheter. Flera brister kan enligt Finansinspektionen härledas till att information och kunskap om regelverket och bankernas rutiner inte har nått samtliga av bankernas medarbetare.

Krav på att banker ska ha rutiner för byte av betalkonto

När betalkontodirektivet genomfördes i svensk rätt infördes ett krav i lagen om betaltjänster på att betaltjänstleverantörer ska ha rutiner för byte av betalkonto inom Sverige (se prop. 2016/17:129, bet. 2016/17:FiU33, rskr. 2016/17:237). I sin uppföljning av hur betalkontodirektivet genomförts i Sverige som nämns ovan konstaterar Finansinspektionen att bankbytesrutinen fungerar bra och leder till få klagomål (FI2019/04274/RS). Dock använder många konsumenter inte bankbytesrutinen utan öppnar på egen hand tjänster i flera banker. Finansinspektionen bedömer att rutinen fyller sitt syfte, och i de få fall det uppstår fel ersätts vanligen konsumenterna. Vidare menar inspektionen att det i princip inte finns någon efterfrågan på en rutin för bankbyte mellan olika länder.

Översyn av sparbankslagen

Sparbankslagen (1987:619) har inte löpande anpassats till ändringar i den allmänna associationsrättsliga regleringen för aktiebolag och ekonomiska föreningar och är av det skälet i viss utsträckning föråldrad. I mars 2020

remitterade Finansdepartementet promemorian Ny associationsrätt för sparbanker (Fi2020/00910/B). I promemorian föreslås att sparbankslagen upphävs och att sparbanker i stället ska tillämpa lagen om ekonomiska föreningar med de undantag som motiveras av associationsformen (bl.a. bestämmelser om huvudmän och användning av egendom) och av bankrörelsen. Förslaget syftar till att sparbanker ska omfattas av en modern och ändamålsenlig reglering. Remisstiden gick ut i juni 2020. Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Översyn av verksamhetsformen för Svenska skeppshypotekskassan

Under våren 2020 behandlade finansutskottet regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om Svenska skeppshypotekskassan (skr. 2019/20:108, bet. 2019/20:FiU46, rskr. 2019/20:345). I Riksrevisionens rapport rekommenderas regeringen att se över skeppshypotekskassans verksamhetsform och ta explicit ställning till den, samt att låta utreda om kassan är föremål för statligt stöd. Regeringen välkomnade granskningen och instämde i de övergripande iakttagelserna. Näringsdepartementet beslutade den 6 maj 2021 om en utredning för att se över verksamhetsformen för Svenska skeppshypotekskassan. Uppdraget ska redovisas senast den 10 maj 2022.

Kapitalförsörjning och likvärdiga möjligheter till företagande i hela landet

I juni 2018 fattade riksdagen beslut om ett övergripande mål för den sammanhållna landsbygdspolitiken (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:359 och 360). Målet ska vara en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. Inriktningen och målet för politiken ska utgöra en plattform utifrån vilken kommande beslut och åtgärder för en livskraftig landsbygd ska utformas.

I mars 2021 överlämnade regeringen skrivelsen Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet (skr. 2020/21:133, bet. 2020/21:NU24, rskr. 2020/21:337). I skrivelsen anför regeringen bl.a. att en väl fungerande kapitalförsörjning är avgörande för start och utveckling av företag i alla delar av landet. Företagens behov av externt kapital ska enligt regeringen i första hand tillgodoses av den privata marknaden, men det finns områden där det kan finnas skäl till marknadskompletterande offentliga finansieringsinsatser. Detta kan omfatta såväl marknadskompletterande lån och riskkapital som andra finansiella instrument. För företag på landsbygden kan det vara särskilt svårt att få privat lånefinansiering, bl.a. på grund av att banker minskar sin fysiska närvaro på landsbygden. Enligt regeringen fyller de regionala företagsstöden en viktig funktion i områden där marknaden inte fungerar tillfredsställande.

Förslag på ändringar i EU:s kapitaltäckningsregelverk

EU-kommissionen presenterade den 27 oktober 2021 ett förslag till ändringar och kompletteringar i EU:s kapitaltäckningsregelverk för kreditinstitut. Ändringar görs i både EU:s tillsynsförordning och i EU:s kapitaltäckningsdirektiv. Kommissionen lyfter fram följande delar som de mest centrala: ändringar för att genomföra den avslutande etappen av Basel III (den s.k. Baselöverenskommelsen från 2017), åtgärder för att bättre integrera hållbarhetsrisker i tillsynen, förslag om nya tillsynsbefogenheter, och anpassade krav för mindre banker avseende offentliggörande av information. (Se fakta-PM 2021/22:FPM18.)

Tidigare riksdagsbehandling

Flera av motionerna tar upp frågor som utskottet behandlat tidigare, senast i betänkande 2020/21:FiU22. Utskottet har avstyrkt motionerna och bl.a. hänvisat till pågående arbete på såväl EU-nivå som nationell nivå och som syftar till att öka konkurrens och transparens. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

I motionerna framförs en rad yrkanden som i olika avseenden rör struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden. Ett av de delmål på finansmarknadsområdet som riksdagen beslutat om är att det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det svenska banksystemet domineras av ett fåtal storbanker som är tätt sammanlänkade. De fyra storbankerna står för majoriteten av såväl utlåningen som inlåningen, även om andelarna har minskat något de senaste åren (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2). Det är enligt utskottet angeläget att små och medelstora företag inom finansmarknadsområdet ges goda möjligheter att växa och därigenom bidra till en sund konkurrens. Här bidrar inte minst den digitala utvecklingen med nya fintechföretag till ökad konkurrens och ökad tillgänglighet till finansiella tjänster för både hushåll och företag. Finansinspektionens innovationscenter har också en viktig roll att spela när det gäller att möjliggöra nya innovationer.

Det är vidare viktigt att verka för en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter för företagande, bl.a. när det gäller kreditgivningen. Det stämmer också överens med det övergripande mål för den sammanhållna landsbygdspolitiken som riksdagen beslutade om 2018. Utskottets uppfattning är att företagens behov av externt kapital i första hand bör tillgodoses av den privata marknaden men att det finns områden där marknadskompletterande finansieringsinsatser kan behövas. Exempelvis fyller de regionala företagsstöden en viktig funktion i områden där marknaden inte fungerar tillfredsställande. Också sparbankerna med sin anknytning till det lokala eller

regionala samhället spelar en viktig roll på den svenska finansmarknaden. Utskottet noterar att arbetet inom Regeringskansliet med att reformera sparbankslagen fortgår. Utskottet konstaterar också att arbetet på EU-nivå med att utveckla kapitalmarknadsunionen och därmed långsiktigt underlätta särskilt de små och medelstora företagens tillgång till finansiering fortsätter. Ett exempel är en ny reglering av plattformar för gräsrotsfinansiering.

Konkurrens och transparens på bank- och finansmarknaden är viktigt också ur ett konsumentperspektiv. Här kan nämnas åtgärder såsom Finansinspektionens kvartalsvisa publicering av bankernas bruttomarginal på bolån och bestämmelserna för paketerade och försäkringsbaserade produkter för icke-professionella investerare (Priip-produkter). För att minska kundernas informationsunderläge på de finansiella marknaderna är också en välfungerande finansiell rådgivning av betydelse. Utskottets uppfattning är att regeringen arbetar aktivt såväl nationellt som på EU-nivå för att säkerställa ett högt konsumentskydd.

Våren 2020 påverkades likviditeten på företagsobligationsmarknaden negativt på grund av de effekter spridningen av covid-19 hade på ekonomin, vilket bl.a. resulterade i att fondandelsägare inte kunde få betalt när de ville lösa in sina fondandelar. Händelserna och de åtgärder som vidtogs visar på företagsobligationsmarknadens ökade betydelse för finansiell stabilitet. Utskottet noterar att Finansinspektionen på regeringens uppdrag utrett behovet av ytterligare verktyg för att hantera likviditetsrisker på den svenska fondmarknaden. Inspektionen har också tillförts medel för att stärka myndighetens tillsyns- och analysförmåga på detta område. Dessutom pågår det ett arbete på EU-nivå som rör hantering av likviditetsrisker i fonder.

Utskottet anser att skatteflykt och aggressiv skatteplanering skadar en fri och rättvis konkurrens och undandrar samhället stora inkomster. Utskottet vill därför liksom tidigare framhålla att sådant beteende måste motverkas hos banker såväl som andra aktörer. Utskottet uppfattar samtidigt att regeringen prioriterar att motverka denna typ av skadliga företeelser.

Finansinspektionen bedömer att bankbytesrutinen i huvudsak fungerar bra och leder till få klagomål. Därför ser utskottet i nuläget ingen anledning att föreslå att bankkontonummer ska göras flyttbara mellan banker.

I fråga om associationsrättsliga fonder noterar utskottet förslaget från utredningen SOU 2016:45 En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad, och konstaterar att förslaget bereds inom Regeringskansliet.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandena på detta område.

Hållbar finansmarknad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en statlig grön investeringsbank och gröna investeringsobligationer. Utskottet hänvisar till att det pågår ett omfattande arbete med att främja en hållbar finansmarknad på såväl nationell nivå som på EU-nivå.

Jämför reservation 11 (V) och 12 (MP).

Motionerna

I partimotion 2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) anfördes att Sverige har ett stort behov av ökade investeringar för grön omställning. För att underlätta för omställningen anser motionärerna att regeringen bör utreda förutsättningarna för att inrätta en grön statlig investeringsbank (yrkande 9). En sådan bank skulle med egna medel och genom att mobilisera offentligt och privat kapital kunna leda utvecklingen mot fler investeringar i t.ex. klimatsmart infrastruktur, förnybar energi osv. Motionärerna anser också att regeringen bör återkomma med förslag på utformning av en grön statlig omställningsfond (yrkande 10). En sådan fond kan enligt motionärerna finansiera investeringar i eller subventioner av nya energisnåla bostäder, fossilfria transporter eller förnybar energi.

Lorentz Tovatt m.fl. (MP) efterfrågar i kommittémotion 2021/22:4066 yrkande 10 åtgärder för att främja en grön finansmarknad i syfte att öka takten i omställningen. Motionärerna anser bl.a. att en grön statlig investeringsbank bör upprättas för att mobilisera kapital till hållbara investeringar med goda lånevillkor. De anser också att finansiella institutioner bör genomgå klimatrelaterade stresstester.

Vidare anser Jörgen Hellman m.fl. (S) i motion 2021/22:978 yrkande 2 att regeringen bör se över möjligheten att utfärda gröna investeringsobligationer för att minska investeringskostnaden vid lån, bl.a. mot bakgrund av att kommunerna står inför stora behov av investeringar i vatten- och avloppssystem.

Pågående arbete

Arbetet med hållbarhet och det finansiella systemet

Ett av delmålen på finansmarknadsområdet som riksdagen beslutat om är att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling, och regeringen skriver i budgetpropositionen för 2022 att de finansiella marknaderna spelar en viktig roll i omställningen till en hållbar ekonomi. Att ta hänsyn till hållbarhetsfaktorer är enligt regeringen en del i att hantera risker i ett långsiktigt perspektiv och är därför en naturlig del i arbetet med den finansiella regleringen och tillsynen (se prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 s. 19).

Finansinspektionen har i uppdrag att arbeta för att det finansiella systemet bidrar till en hållbar utveckling. I Finansinspektionens hållbarhetsrapport 2021 beskrivs bl.a. dess arbete med kommande EU-regleringar och för att få fram en global standard för hållbarhetsrapportering. Bland annat har inspektionen undersökt i vilken utsträckning de finansiella företagen frivilligt mäter och rapporterar klimatrelaterade risker och klimateffekter. Av rapporten framgår också att Finansinspektionen ska inkludera ett hållbarhetsperspektiv i granskningen av affärsmodeller och kreditrisker hos banker. Det handlar bl.a. om att analysera hållbarhetsrisker i bankernas kreditportföljer.

Utredning om grönt sparande

Utredningen om grönt sparande har haft till uppgift att kartlägga i vilken utsträckning kapitalmarknaden beaktar miljö- och klimatfrågor samt analysera om projekt som bidrar till miljömålen (gröna projekt) under nuvarande marknadsförutsättningar tilldelas investeringar i en sådan omfattning som kan anses vara samhällsekonomiskt optimalt (SOU: 2020:17). Enligt utredningen förekommer det fortfarande omfattande marknadsmisslyckanden eftersom färre miljömässigt anpassade investeringar görs än vad som vore optimalt utifrån ett samhällsperspektiv. Det finns enligt utredningen dock många andra huvudsakliga orsaker till en för låg investeringstakt än brist på kapital, framför allt bristfälliga eller motstridiga styrmedel, bristande samordning av styrmedel och reglering samt teknologirelaterade risker.

Den svenska marknaden för gröna obligationer

Enligt budgetpropositionen för 2022 är den svenska marknaden för gröna obligationer relativt stor och svenska kronor är den fjärde mest använda valutan globalt när det gäller att ge ut gröna obligationer. För 2020 uppgick de icke-finansiella företagens emissionsbelopp i gröna obligationer till ca 96 miljarder kronor, vilket motsvarade ungefär 24 procent av den totala emissionsvolymen. För kommuner och regioner uppgick emissionsvolymen till 23 miljarder kronor, vilket motsvarade 47 procent av kommuners och regioners totala emissionsvolym 2020. Sammanlagt har icke-finansiella företag gett ut gröna obligationer för drygt 210 miljarder kronor och kommuner och regioner för drygt 300 miljarder kronor sedan 2013 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 s. 19).

Riksgäldskontoret gav i september 2020 ut den svenska statens första gröna obligation på uppdrag av regeringen. Pengarna som lånades upp med obligationen kopplades till gröna utgifter i statsbudgeten som valts utifrån strikta kriterier.

Arbete på EU-nivå för att finansiera omställningen till en hållbar ekonomi

På EU-nivån bedriver kommissionen ett arbete med omställningen till en hållbar ekonomi. EU:s gröna taxonomiförordning syftar t.ex. till att hjälpa

investerare att identifiera och jämföra miljömässigt hållbara investeringar. Förordningen tillämpas sedan 1 januari 2022 i de delar som gäller de klimatrelaterade miljömålen (se prop. 2021/22:11, bet. 2021/22:FiU15, rskr. 2021/22:78). Vidare ska EU:s förordning om hållbarhetsrelaterade upplysningar tillämpas i huvudsak fr.om. den 10 mars 2022 (se prop. 2020/21:66, bet. 2020/21:FiU19, rskr. 2020/21:189).

Kommissionen har också tagit fram en strategi för att stärka EU:s ramverk för hållbar finansiering (se fakta-PM 2020/21:FPM128). I strategin identifierar kommissionen åtgärder för att stärka det finansiella systemets förmåga att stödja omställningen till en hållbar ekonomi.

I juli 2021 presenterade kommissionen ett förslag till en förordning om en frivillig EU-standard för gröna obligationer (se fakta-PM 2020/21:FPM129). Förslaget är en del av kommissionens arbete med en hållbar finansmarknad och syftar till att styra kapitalflöden i riktning mot en mer hållbar ekonomi. Förhandlingar om förslaget pågår.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare behandlat frågor om hållbart sparande och gröna investeringsbanker, senast i betänkande 2019/20:FiU22. Utskottet har avstyrkt motionerna och framför allt hänvisat till pågående arbete. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

De finansiella marknaderna spelar enligt utskottet en viktig roll i omställningen till en hållbar ekonomi. Att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling är också ett av de delmål som riksdagen beslutat om på finansmarknadsområdet. Utskottet konstaterar att det pågår ett omfattande arbete på detta område såväl på nationell nivå som på EU-nivå. Till exempel har Finansinspektionen i uppdrag att arbeta för att det finansiella systemet bidrar till en hållbar utveckling. Det innebär bl.a. att inspektionen inkluderar ett hållbarhetsperspektiv i granskningen av affärsmodeller och kreditrisker hos banker. Vidare kan nämnas att den svenska marknaden för gröna obligationer är relativt stor i ett globalt perspektiv och svenska kronor är den fjärde mest använda valutan globalt när det gäller emittering av gröna obligationer. Riksgäldskontoret gav vidare i september 2020 på regeringens uppdrag ut statens första gröna obligation, där pengarna som lånades upp kopplades till gröna utgifter i statsbudgeten. Också på EU-nivå bedrivs ett omfattande arbete med en hållbar finansmarknad som syftar till att styra kapitalflöden i riktning mot en mer hållbar ekonomi. Exempelvis pågår förhandlingar om ett förslag till en förordning om en frivillig EU-standard för gröna obligationer.

Utskottet avstyrker mot den bakgrunden de här aktuella motionsyrkandena.

Kontanthantering och betaltjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kontanthantering och betaltjänster. Utskottet hänvisar till nyligen genomförd lagstiftning om kreditinstituts skyldighet att tillhandahålla kontantjänster och till pågående arbete med en ny riksbankslag. Utskottet hänvisar också till utredningen om statens roll på betalningsmarknaden och till pågående arbete på EU-nivå som rör bl.a. kryptovalutor.

Jämför reservation 13 (C), 14 (V), 15 (KD), 16 (L) och 17 (MP).

Motionerna

Martin Ådahl m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2021/22:3686 yrkande 4 att kontanthanteringen bör tryggas i hela landet i syfte att värna grundläggande servicefunktioner och tryggheten för såväl privatpersoner som näringsverksamheter.

I partimotion 2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) anförs att skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskassainsättningar bör gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag (yrkande 8). Vidare menar motionärerna att insättningsmöjligheter för privatpersoner bör ingå i begreppet kontantjänster (yrkande 9).

Roland Utbold m.fl. (KD) pekar i kommittémotion 2021/22:4164 yrkande 12 på vikten av att upprätthålla en infrastruktur för kontanter.

Nicklas Attefjord m.fl. (MP) framhåller i kommittémotion 2021/22:4065 yrkande 48 att möjligheten att betala med olika betalmedel, inklusive kontanter, bör ses som en rättighet. Att helt gå över till digital hantering gör dessutom samhället mer sårbart enligt motionärerna.

Ingemar Kihlström (KD) förespråkar i motion 2021/22:11 en utredning om förutsättningarna för att införa en skyldighet för företag och näringsidkare att ta emot kontanter som betalningsmedel. I motion 2021/22:1632 efterfrågar Helena Vilhelmsson (C) en skyndsam utvärdering av den nya lagen om kontanthantering. Utvärderingen bör särskilt belysa frågor om skydd och säkerhet för människor med skyddad identitet. Sten Bergheden (M) anser i motion 2021/22:1855 att man borde se över möjligheten att ålägga bankerna att tillhandahålla en god nivå av kontanthantering i hela landet, för företag och föreningar såväl som för privatpersoner. I motion 2021/22:1967 menar Lars Jilmstad (M) att förutsättningarna borde ses över för att införa en skyldighet för alla bemannade affärer att ta emot kontanter. Liknande yrkanden om kontanthantering finns också i motion 2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD), motion 2021/22:2342 av Nina Lundström (L), motion 2021/22:3054 av Kjell Jansson (M), motion 2021/22:3305 av Saila Quicklund (M) och motion 2021/22:3583 av Lars Beckman (M). Ann-Sofie Alm (M) menar i motion 2021/22:2949 att man bör utreda dels logistiken kring

distribution av kontanter till befolkningen i hela Sverige i händelse av kris, katastrof eller ofred (yrkande 1), dels hur stor kontroll staten behöver ha över betalningssystemen i Sverige för att säkra trygga betalningssystem även i sådana tider av kris (yrkande 2).

I kommittémotion 2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 20 framhålls att staten mot bakgrund av ett allt större beroende av den digitala infrastrukturen för betalningar bör säkra robustheten i systemen samt att betalningar ska kunna göras genom flera digitala lösningar. Motionärerna anser också att utvecklingen av en e-krona bör bejakas. Det bör även undersökas om det går att skapa en smidig lösning för gruppen gode män och förvaltare i användandet av digital identifiering. Motionärerna anser vidare att det bör skapas bättre förutsättningar och större öppenhet kring kryptovalutor samt att konsumentens rättigheter kopplat till dessa måste säkras (yrkande 34). Motionärerna menar dessutom att det bör skapas en öppen infrastruktur för digitala betalningar för att öka transparens, konkurrens och redundans i det digitala betalningssystemet (yrkande 36). Slutligen anser motionärerna att medborgarnas rättighet till anonyma betalningar bör utredas (yrkande 37).

Jon Thorbjörnson m.fl. (V) anför i kommittémotion 2021/22:2600 yrkande 14 att regeringen bör utreda möjligheten för gode män att kunna använda e-legitimation för de personer de har förvaltarskap för. Också Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S) efterfrågar i motion 2021/22:827 en översyn av om det är möjligt att ge gode män och personer med fullmakt för bankärenden möjlighet att ändra från pappersfaktura till e-faktura.

Barbro Westerholm m.fl. (L) vill i kommittémotion 2021/22:3980 yrkande 4 se ett tilläggsdirektiv till utredningen om framtidens betalmarknad om hur tillgängligheten till andra uppgifter kan åstadkommas för dem som inte har tillgång till digitala tjänster.

Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD) menar i motion 2021/22:389 att kortbetalningssystemen bör standardiseras så att konsumenten kan utföra säkra korttransaktioner genom att totalsumman är angiven och att eventuella tillägg som t.ex. dricks hanteras genom menyval. I motion 2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) efterfrågas en gemensam nordisk digital betalplattform. Det kan enligt motionären åstadkommas genom harmoniserad lagstiftning och ett utvecklat samarbete mellan tillsynsmyndigheter.

Pågående arbete

Skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster

Hösten 2019 antog riksdagen regeringens proposition om skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontanttjänster (prop. 2019/20:23, bet. 2019/20:FiU29, rskr. 2019/20:77). Lagändringarna innebär att vissa svenska kreditinstitut och filialer till utländska kreditinstitut ska vara skyldiga att tillhandahålla kontanttjänster i betryggande utsträckning i hela landet. Kreditinstitut och filialer som tillhandahåller betalkonton med grundläggande

funktioner till konsumenter ska tillhandahålla platser för kontantuttag, och institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton till företag ska tillhandahålla platser för dagkasseinsättning. Lagändringarna gäller sedan den 1 januari 2020.

En ny riksbankslag

I oktober 2021 lämnade regeringen proposition 2021/22:41 En ny riksbankslag till riksdagen. Förslaget grundar sig på den parlamentariskt sammansatta Riksbankskommitténs arbete. I förslaget ges Riksbanken ett övergripande ansvar för att kontanthanteringen i Sverige fungerar. Bland annat föreslås en ny bestämmelse om att Riksbanken ska bidra till att det finns tillgång till kontanter i betryggande utsträckning i hela Sverige. Lagförslaget innehåller också en skyldighet för Riksbanken att driva minst fem depåer, dvs. platser för lagring och ut- och inlämning av sedlar. Riksbanken ska följa, analysera och vid behov samordna hanteringen av kontanter i Sverige. Vid höjd beredskap får Riksbanken enligt förslaget ge ut beredskapspengar till allmänheten. Beredskapspengar gäller vid sidan av kontanter. Kontanter och beredskapspengar ska vara lagliga betalningsmedel. Kraven ökar också på företag på betalningsmarknaden att bl.a. planera, utbilda personal och förbereda för att kunna fortsätta sin verksamhet under fredstida kriser och vid höjd beredskap. Förslaget bereds för närvarande i riksdagen.

Statens roll på betalningsmarknaden

Mot bakgrund av ett tillkännagivande från riksdagen (bet. 2018/19:FiU44, rskr. 2018/19:293) beslutade regeringen i december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över statens roll på betalningsmarknaden (dir. 2020:133). Utredaren har ett brett mandat att utreda statens roll på betalningsmarknaden, digitala centralbankspengar och innebörden av begreppet lagligt betalningsmedel. Till utredningen har det knutits en referensgrupp med företrädare för samtliga politiska partier i riksdagen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2022.

Digitala betaltjänster

I januari 2018 trädde EU:s andra betaltjänstdirektiv i kraft. Direktivet har genomförts i Sverige genom ändringar i lagen om betaltjänster och Finansinspektionens nya och ändrade föreskrifter som trädde i kraft i maj 2018. Syftet med direktivet är att utveckla marknaden för elektroniska betalningar och skapa bättre förutsättningar för säkra och effektiva betalningar. Betaltjänstlagens tillämpningsområde har utvidgats bl.a. så att s.k. tredjepartsbetaltjänstleverantörer omfattas av tillståndsplikt. Vilken information som ska lämnas i samband med att en betaltjänstleverantör tillhandahåller en betaltjänst regleras av direktivet. Direktivet är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv. Det innebär att Sverige varken får införa strängare eller mer liberala krav när det gäller vilken information som ska tillhandahållas

i samband med en betaltjänst än vad som anges i direktivet. En översyn av det andra betaltjänstdirektivet är aviserad att inledas i slutet av 2022.

I september 2020 presenterade kommissionen en EU-strategi för massbetalningar, dvs. betalningar mellan privatpersoner, företag och myndigheter (se fakta-PM 2020/21:FPM14). Strategin vilar på fyra pelare: ökning av tillgången till digitala betalningslösningar och lösningar för omedelbara betalningar i hela EU, betalningsmarknader som präglas av innovation och konkurrens, effektiva och samverkande betalningssystem och andra stödinfrastukturer samt effektiva betalningar, däribland remitteringar.

Reglering av kryptotillgångar

Yrkesmässig förvaltning eller handel med kryptovalutor omfattas av penningtvättslagen. Regleringen i Sverige har gått längre än EU:s minimikrav, t.ex. genom att också kryptoväxlare som växlar kryptovalutor med andra kryptovalutor omfattas.

I september 2020 presenterade kommissionen, inom ramen för strategin för digitalisering av finanssektorn ett förslag till förordning om marknader för kryptotillgångar, den s.k. Micaförordningen (se fakta-PM 2020/21:FPM15). Syftet med förordningen är att skapa en enhetlig reglering för kryptotillgångar som i dag inte omfattas av EU:s befintliga regelverk för finansmarknaderna. Förordningen omfattar både utgivning av kryptotillgångar och tillhandahållande av kryptotillgångstjänster. Förhandlingar om dessa förslag pågår.

Översyn av regler om gode män och förvaltare

I maj 2021 lämnade Ställföreträdarutredningen sitt betänkande om översyn av regler om gode män och förvaltare (SOU 2021:36). Utredningen föreslår bl.a. att det ska föras ett nationellt register över ställföreträdarskap, vilket kan förenkla för ställföreträdare och ge både ställföreträdare och huvudmän en möjlighet att använda digitala tjänster.

Stöd till äldre konsumenter

Statsrådet Max Elger besvarade en skriftlig fråga från Angelica Lundberg (SD) om stöd till äldre konsumenter den 15 december 2021 (skriftlig fråga 2021/22:471). Enligt statsrådet är goda kunskaper om och möjligheter att nyttja digitala verktyg ofta en förutsättning för att fullt ut delta i dagens samhälle. Statsrådet nämner att Konsumentverket har i uppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta tillvara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. Uppdraget ska slutredovisas senast 1 mars 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Flera av motionerna tar upp frågor som utskottet tidigare har behandlat, senast i betänkande 2020/21:FiU22. Utskottet avstyrkte då yrkandena bl.a. med hänvisning till de lagändringar om tillhandahållande av kontantjänster som trädde i kraft den 1 januari 2020 och till att regeringen tillsatt en utredning om betalningsmarknaden. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att efterfrågan på kontanter minskar och utvecklingen mot en minskad kontanthantering har gått snabbt i Sverige jämfört med många andra länder. Samtidigt ökar de elektroniska betalningarna, en utveckling som också har förstärkts under pandemin.

Det är viktigt att säkerställa att alla i samhället får tillgång till grundläggande betaltjänster som t.ex. kontantuttag och dagskassainsättningar till rimliga kostnader. Utskottet vill framhålla de lagändringar om skyldighet för kreditinstitut att tillhandahålla kontantjänster som trädde i kraft den 1 januari 2020. Lagändringarna bidrar till att säkerställa att det finns välfungerande kontantjänster i betryggande utsträckning i hela Sverige. Dessutom hanteras ytterligare frågor om ansvaret för en väl fungerande kontanthantering i hela landet i propositionen om en ny riksbankslag som bygger på Riksbanks-kommitténs slutbetänkande. Förslaget till ny riksbankslag innehåller bl.a. en skyldighet för Riksbanken att driva sedeldepåer i hela landet och ökade krav på företag på betalningsmarknaden att förbereda för att kunna upprätthålla verksamheten vid fredstida kriser och vid höjd beredskap. Propositionen bereds för närvarande i riksdagen.

Den digitala utvecklingen kan bidra till att säkerställa väl fungerande finansiella marknader och tillgodose hushållens och företagens behov av finansiella tjänster. Digitaliseringen av den svenska betalningsmarknaden i kombination med minskad kontantanvändning leder samtidigt till frågor om statens och den privata sektorns framtida roll på betalningsmarknaden. Utskottet konstaterar att utredningen om statens roll på betalningsmarknaden, som har sin grund i ett tillkännagivande från riksdagen, ska redovisa sitt uppdrag senast i november 2022. Utredaren har ett brett mandat att utreda statens roll på betalningsmarknaden, digitala centralbankspengar och innebörden av begreppet lagligt betalningsmedel.

När det gäller kryptovalutor kan utskottet konstatera att yrkesmässig förvaltning eller handel med sådana valutor omfattas av penningtvättslagen. Vidare pågår det ett arbete på EU-nivå som syftar till att skapa en mer enhetlig reglering av denna typ av tillgångar. Dessutom innebär kommissionens förslag till penningtvättspaket som presenterades i juli 2021 ökad transparens i överföringar av kryptovalutor.

Slutligen noterar utskottet att en utredning lämnat förslag som ska förenkla för både ställföreträdare som t.ex. gode män och huvudmän att använda digitala tjänster. Vidare har Konsumentverket i uppdrag att identifiera och

stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa t.ex. äldre konsumenter i särskilt behov av stöd.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandena.

Vissa försäkringsrelaterade frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vissa försäkringsrelaterade frågor. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående beredning av förslag om utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar.

Jämför det särskilda yttrandet (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 5 anför att försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 borde omfattas av den fria flytträtten. Motionärerna hänvisar till att riksdagen i november 2019 riktade ett tillkännagivande till regeringen med anledning av denna fråga.

Markus Wiechel m.fl. (SD) vill enligt motion 2021/22:242 yrkande 4 se en opartisk kontroll av premiepensionsrådgivning.

I motion 2021/22:1597 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) vill motionärerna att regeringen utreder förutsättningarna för Sverige att vara en hemvist för försäkringsrelaterade instrument, dvs. värdepapperisering av försäkringsrisker.

Marléne Lund Kopparklint (M) anför i motion 2021/22:2064 att försäkringstagare i större utsträckning bör få en mer opartisk medicinsk bedömning i personskadeärenden. Motionären menar att objektiviteten ibland kan ifrågasättas eftersom finansieringen i grund och botten kommer från försäkringsbolaget.

Pågående arbete

Utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Enligt nuvarande regler har en försäkringstagare inte lagstadgad rätt att få en individuell livförsäkring återköpt av försäkringsföretaget om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 januari 2006. En försäkringstagare har inte heller rätt att överföra (flytta) värdet av en sådan försäkring till en annan försäkring om försäkringsavtalet ingåtts före den 1 juli 2007.

I proposition 2021/22:74 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar som lämnades till riksdagen i december 2021 behandlas frågor om en utvidgad rätt till återköp och flytt av individuella livförsäkringar där försäkringstagarna eller andra ersättningsberättigade bär placeringsrisken. Sådana försäkringar utgörs i dag av fond- respektive depåförsäkringar. Det

föreslås att den lagstadgade rätten till återköp och flytt ska gälla oavsett när ett fond- och depåförsäkringsavtal har ingåtts. Det föreslås vidare att bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar ska tillämpas även i fråga om sådana försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022. Förslaget bereds för närvarande i riksdagen (bet. 2021/22:FiU36).

Uppföljning av nya regler om provisioner och oberoende rådgivning

Sedan 2018 gäller nya regler om provisioner och oberoende rådgivning samt rådgivning grundad på opartisk och personlig analys för värdepappersinstitut och försäkringsdistributörer. Syftet med reglerna är att stärka kundskyddet och gå mot en mer likartad reglering för de som tillhandahåller rådgivning på finansmarknadsområdet. Reglerna genomför delar av EU:s direktiv om marknader för finansiella instrument Mifid 2 och direktivet om försäkringsdistribution (IDD).

Finansinspektionen har i en rapport från december 2021 följt upp de nya reglerna om provision och oberoende rådgivning. Inspektionens kartläggning visar bl.a. att det bara är ett fåtal företag som erbjuder oberoende rådgivning och rådgivning grundad på opartisk och personlig analys. Trots att de flesta företagen inte erbjuder oberoende rådgivning uppger många att de skickar vidare hela eller delar av mottagen provision till kund om det rör fondandelar. Dessutom uppger flera företag att deras affärsmodeller blir alltmer avgiftsbaserade, dvs. företaget tar ut en avgift direkt från kund i stället för att ta emot provisioner från produktbolag.

Riksrevisionen har granskat statens tillsyn och konsumentskyddet på det finansiella området (RiR 2019:32). Bland annat har omfattningen av åtgärder för att stärka konsumentskyddet inom premiepensionssystemet undersökts. Riksrevisionens sammantagna bedömning är att konsumentskyddet inom premiepensionssystemet har förbättrats väsentligt.

Försäkringsrelaterade instrument

Redan i dag finns det förutsättningar för Sverige att vara hemvist för försäkringsrelaterade instrument genom specialföretag som regleras i försäkringsrörelselagen (2010:2043). Denna reglering genomför ett harmoniserat EU-direktiv, Solvens II (prop. 2015/16:9, bet. 2015/16:FiU7, rskr. 2016/16:38).

Tillsyn över försäkringsläkare

Regeringen konstaterade i budgetpropositionen för 2021 att frågan om tillsyn över medicinska rådgivare flera gånger har utretts och behandlats av regeringen och riksdagen (prop. 2020/21:1, utg.omr. 2 s. 19). Slutsatserna har varit att tillsyn inte bör införas av principiella skäl. Regeringen anförde vidare att försäkringsbranschen har inlett ett arbete med förtroendehöjande rutiner

och att branschens insatser enligt Finansinspektionen kan bidra till en lösning på problemet med bristande förtroende.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 bör omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter, dock under förutsättning att inte avgörande skäl talar mot detta (bet. 2019/20:FiU14 punkt 2, rskr. 2019/20:28).

Utskottet behandlade senast motionsyrkanden om tillsynen av den medicinska rådgivningen i försäkringsärenden samt försäkringsrelaterade instrument i betänkande 2020/21:FiU22. Utskottet avstyrkte då yrkandena. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om flytt av individuella livförsäkringar kan utskottet konstatera att regeringen nyligen lämnat en proposition till riksdagen om utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar. Propositionen bereds för närvarande i riksdagen (bet. 2021/22:FiU36).

Utskottet vill också framhålla att konsumentskyddet inom premiepensions-systemet har förbättrats under senare år genom nya regler om provisioner och oberoende rådgivning.

Frågan om tillsyn över medicinska rådgivare har flera gånger utretts och behandlats av regeringen och riksdagen. Slutsatserna har varit att tillsyn inte bör införas av principiella skäl. Dessutom har försäkringsbranschen inlett ett arbete med förtroendehöjande rutiner.

Slutligen noteras att förutsättningarna för Sverige att vara hemvist för försäkringsrelaterade instrument redan finns genom att specialföretag regleras i försäkringsrörelselagen.

Utskottet avstyrker därmed samtliga motionsyrkanden.

Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om penningtvätt och it-relaterad brottslighet. Utskottet hänvisar bl.a. till det regelverk som genomför det femte penningtvättsdirektivet och en nyligen lämnad utredning om ytterligare stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Jämför reservation 18 (C), 19 (KD), 20 (L) och 21 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:2559 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 3 anser motionärerna att regeringen ska utreda hur lagstiftningen kan förändras så att föreningar och stiftelser inte används för penningtvätt eller för att finansiera terrorhandlingar. Som skäl anför motionärerna att det på senare tid har visat sig att föreningar och stiftelser har utnyttjats för sådana ändamål och även för att tillskanska sig offentliga medel på felaktiga grunder.

Lars Adaktusson m.fl. (KD) framhåller i kommittémotion 2021/22:3883 yrkande 41 att Sverige inom EU och andra internationella organisationer behöver bidra till att det internationella arbetet mot penningtvätt förstärks.

I kommittémotion 2021/22:3974 yrkande 65 menar Johan Pehrson m.fl. (L) att arbetet mot penningtvätt behöver stärkas. Motionärerna hänvisar till utredningen om stärkt arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SOU 2021:42) och anser att regeringen skyndsamt bör bereda ärendet så att ny lagstiftning kan komma på plats.

Mikael Larsson (C) anför i motion 2021/22:204 att regeringen i internationella sammanhang bör driva på för att det inrättas ett övervakningsorgan för illegala penningflöden.

I motion 2021/22:1851 av Anders Hansson (M) framhålls att penningtvättslagen bör utvidgas till att även omfatta sakförsäkringar, för att motverka att kriminella nätverk systematiskt utnyttjar försäkringssystemet för att tvätta pengar.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) menar i motion 2021/22:3124 att penningtvättslagen bör ses över för att möjliggöra för människor att ta sig in i det svenska systemet och skaffa bank-id och bankkonto även utan familjemedlemmar som står bakom en ansökan. Skälet är enligt motionären att den som saknar kontakter eller familj som stöttar i verifieringen kan ha mycket svårt att få ett bankkonto och därmed ett bank-id.

I motion 2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP) yrkande 5 vill motionärerna att ett effektivt arbete mot penningtvätt prioriteras i kampen mot organiserad brottslighet.

Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) anser i kommittémotion 2021/22:3245 yrkande 19 att bankerna ska införa kontrollsystem för utlandsbetalningar som

avviker från det normala för att försvåra it-relaterad brottslighet som phishing (nätfiske), där användare luras att lämna ifrån sig lösenord eller bankuppgifter. Enligt motionärerna drabbar phishing och identitetsstölderna allt fler, inte minst äldre.

Också i partimotion 2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10 framhålls behovet av att stärka konsumentskyddet och kraven på bankerna när det gäller it-relaterad brottslighet. Motionärerna menar att anmälningar måste förenklas, ett it-brottscentrum upprättas och bankerna bli bättre på att flagga för utlandsbetalningar som kan tyda på phishing.

Pågående arbete

Regelverket om penningtvätt och finansiering av terrorism

Regelverket om penningtvätt och finansiering av terrorism finns framför allt i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) och i lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän (registerlagen). Lagstiftningen genomför det fjärde penningtvättsdirektivet i svensk rätt.

Det fjärde penningtvättsdirektivet har också förändrats genom ett antal tilläggsdirektiv, även kallat det femte penningtvättsdirektivet. Det femte penningtvättsdirektivet syftar till att förbättra det unionsrättsliga regelverket särskilt med tanke på den ökade användningen av nya tekniska tjänster och risker kopplade till virtuella valutor. Direktivet reglerar t.ex. virtuella valutor och förbetalda kort, och fler aktörer än tidigare omfattas av begreppet verksamhetsutövare. Direktivet ställer krav på att medlemsstaterna upprättar centraliserade automatiserade mekanismer som tillåter identifiering av innehavare av bank- och betalkonton och bankfack och att samarbetet mellan tillsynsmyndigheter förbättras. Det femte penningtvättsdirektivet har genomförts i svensk rätt och de nya reglerna gäller sedan 1 januari 2020 (prop. 2018/19:150, bet. 2019/20:FiU15, rskr. 2019/20:38).

Utredning om stärkta åtgärder mot penningtvätt

Riksdagen beslutade i juni 2019 om ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen snarast ska utreda vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att stärka arbetet mot penningtvätt (bet. 2018/19:FiU42, rskr. 2018/19:291). Med anledning av tillkännagivandet gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en analys av vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism (dir. 2019:80). I maj 2021 överlämnade utredningen betänkandet Stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SOU 2021:42). Utredningen föreslår bl.a. att myndigheter och verksamhetsutövare ska få samverka i syfte att utbyta information om penningtvätt och finansiering av terrorism. En proposition planeras att lämnas till riksdagen i juni 2022.

EU-paket om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

I juli 2021 lämnade kommissionen förslag på lagstiftning som syftar till att förbättra EU:s system för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (se fakta-PM 2020/21:FPM146). Förslaget, som omfattar fyra separata rättsakter, innebär att den administrativa regleringen för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism i EU utvecklas genom att

- bestämmelser från det gällande penningtvättsdirektivet justeras och överförs i stor utsträckning till en förordning
- en ny EU-myndighet bildas med uppgifter som rör tillsyn samt samordning av medlemsstaternas finansunderrättelseenheter
- den befintliga regleringen av information som ska åtfölja överföringar av medel utsträcks till att även omfatta överföringar av kryptotillgångar.

Inom EU pågår också ett arbete med att ta fram ny reglering för att stärka systemen för finansiella tjänster i en digital miljö, bl.a. för att minska risken för it-angrepp. Kommissionens förslag till en förordning om digital operativ motståndskraft i den finansiella sektorn (DORA-förordningen) syftar t.ex. till att säkerställa att deltagare i det finansiella systemet har vidtagit de skyddsåtgärder som krävs för att motverka cyberattacker och andra it-relaterade risker. (Se fakta-PM 2020/21:FPM16.)

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden om arbetet mot penningtvätt och tillämpningsområdet av penningtvättslagen, senast i betänkande 2020/21:FiU22. Motionsyrkandena avstyrktes och utskottet hänvisade bl.a. till det regelverk som genomför det femte penningtvättsdirektivet och pågående utredning om vilka ytterligare åtgärder som kan vidtas för att stärka arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det kommit en rad lagändringar under de senaste åren i syfte att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism. Den 1 januari 2020 trädde regelverket som genomför det femte penningtvättsdirektivet i kraft, vilket innebär en ytterligare förstärkning av ramverket för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. Utskottet noterar också att arbetet mot penningtvätt fortsätter på EU-nivå. Inom EU pågår också ett arbete med att ta fram ny reglering för att stärka systemen för finansiella tjänster i en digital miljö, bl.a. för att minska risken för it-angrepp. Vidare överlämnade i maj 2021 en utredning betänkandet *Stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism* (SOU 2021:42). Utredningen, som tillsattes med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen, föreslår bl.a. att myndigheter och verksamhetsutövare ska få samverka i syfte att utbyta information om

penningtvätt och finansiering av terrorism. Utskottet noterar att regeringen planerar att lämna en proposition till riksdagen i juni 2022.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Kreditupplysning och inkassoverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kreditupplysning och inkassoverksamhet. Utskottet hänvisar bl.a. till nuvarande regelverk och ett nytt EU-direktiv.

Jämför reservation 22 (SD) och 23 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 9 tas frågan om kreditvärdighet efter kreditupplysning upp. Motionärerna anser att regeringen bör utreda om s.k. omfrågeuppgifter enligt kreditupplysningslagen om privatpersoner ska gallras efter en kortare tidsperiod än tolv månader. Motionärerna pekar på att kreditupplysningar kan få negativa konsekvenser för en person eftersom varje upplysningsansökan kan reflektera individens betalningsförmåga oberoende av om krediten kvitterades ut eller inte. Detta kan i sin tur påverka möjligheterna och villkoren för kreditköp och lån.

I kommittémotion 2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 57 förespråkar motionärerna en översyn av kreditupplysningslagen så att inte bara privatpersoner utan även företag omfattas av regeln att en faktura måste vara välgrundad och ha slagits fast i domstol eller annan myndighet för att ett kreditföretag ska få lämna ut uppgifter.

Mats Green (M) anser i motion 2021/22:3303 att det ska ställas högre krav än vad som gäller i dag för att få starta och bedriva inkassoverksamhet. Som skäl anför motionären att bluffakturor är ett stort och växande problem för dagens företag.

Pågående arbete

Omfrågeuppgifter och betalningsanmärkningar

Statsrådet Morgan Johansson besvarade den 15 januari 2021 en skriftlig fråga av riksdagsledamoten Dennis Dioukarev (SD) om gallringstid för omfrågeuppgifter (fr. 2020/21:1111). Statsrådet anförde bl.a. att en kreditgivare är skyldig att göra en kreditprövning innan en kredit beviljas. En omfrågeuppgift kan vara av betydelse för att bedöma en persons kreditvärdighet, eftersom uppgiften kan indikera att han eller hon har tagit andra krediter eller avser att ta sådana. Regleringen i kreditupplysningslagen om vilka uppgifter som får lämnas i kreditupplysningar bygger på en avvägning mellan intresset av en väl fungerande kreditmarknad och skyddet

för den kreditsökande. Regleringen ska också minska risken för att enskilda överskuldssätter sig. Det har i lagen införts begränsningar som innebär att omfrågeuppgifter om privatpersoner ska gallras senast efter ett år. Kreditgivaren ska också – utifrån den samlade informationen om en person – i varje enskilt fall värdera vilken betydelse de olika uppgifterna i en kreditupplysning har för kreditsökandens kreditvärdighet. Statsrådet underströk att det är viktigt att värna balansen mellan kreditgivarnas intressen och skyddet för den enskildes integritet. Han såg dock inte något behov av lagstiftningsåtgärder för att ytterligare begränsa vilka uppgifter som får tas med i en kreditupplysning.

Utlämnande av kredituppgifter

Riksdagen beslutade 2016 om ett tillkännagivande till regeringen om att överväga en ändring i kreditupplysningslagen så att kreditupplysningar om näringsidkare inte omfattar skulder som inte blivit fastställda av en domstol eller Kronofogdemyndigheten (bet. 2015/16:FiU22, rskr. 2015/16:194). Regeringen behandlade tillkännagivandet i proposition 2017/18:120. I propositionen gör regeringen bedömningen att det inte bör införas något sådant förbud. Skälet är att integritetsskyddsintressena inte gör sig lika starkt gällande för näringsidkare som för privatpersoner och att intresset av en effektiv kreditupplysningsverksamhet i stället träder i förgrunden. Riksdagen beslutade i april 2018 i enlighet med regeringens förslag (bet. 2017/18:FiU37, rskr. 2017/18:250).

Åtgärder för att komma åt problemet med bluffakturor

Statsrådet Morgan Johansson besvarade den 26 maj 2021 en skriftlig fråga av riksdagsledamoten Tobias Andersson (SD) om bl.a. bluffakturor (fr. 2020/21:2840). Statsrådet anförde bl.a. att bluffakturor är ett allvarligt problem för dem som drabbas och även för samhället i stort. För att framgångsrikt komma åt problemet med bluffakturor måste rättsväsendet ha effektiva verktyg. Ett viktigt verktyg för att bekämpa systematiska fakturabedrägerier är straffbestämmelsen om grovt fordringsbedrägeri som infördes den 1 juli 2017. En viktig del i att få bort problemet med bluffakturor är att de som får en sådan faktura bestrider fakturan och anmäler brottet. Polismyndigheten har i samverkan med Bolagsverket och ett antal andra myndigheter och företag tagit fram ett material som guidar alla som har fått en bluffaktura i hur de ska göra för att bestrida den. Statsrådet anförde också att regeringen avser att följa problemet med bluffakturor och vid behov vidta ytterligare åtgärder.

Åtgärder på EU-nivå

I mars 2018 presenterade EU-kommissionen ett paket med åtgärder som bl.a. innehåller ett förslag till direktiv om verksamhet med hantering eller köp av krediter och om ianspråktagande av säkerheter (se faktagromemoria

2017/18:FPM69). Syftet med förslaget är att minska risken för att kreditinstitut får problem med s.k. nödlidande lån (non-performing loans). Med nödlidande lån avses sådana krediter som gäldenären inte klarar av att betala i enlighet med vad som avtalats. Förslaget innehåller gemensamma regler om tillstånd för och tillsyn över aktörer som bedriver verksamhet med hantering, t.ex. bevakning och indrivning, av krediter som har lämnats av kreditinstitut.

Direktivet antogs av Europaparlamentet och rådet i november 2021. De föreslagna reglerna om ett gemensamt förfarande för ianspråktagande av säkerheter kom under förhandlingsarbetets gång emellertid att brytas ut till ett eget direktiv.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har tidigare behandlat liknande förslag, senast i betänkande 2020/21:FiU22. Utskottet ansåg i huvudsak att det inte fanns skäl till åtgärder i den riktning motionärerna efterfrågade. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att riksdagen 2018 beslutade att inte ändra reglerna i kreditupplysningslagen vad gäller kreditupplysningar om näringsidkare. Skälet till riksdagens beslut var att man ansåg att integritetsskyddet inte gör sig lika starkt gällande för näringsidkare som för privatpersoner och att det i stället är intresset av en effektiv kreditupplysningsverksamhet som träder i förgrunden. Utskottet gör här ingen annan bedömning. Balansen mellan kreditgivarnas intressen och skyddet för enskildas integritet gör sig också gällande i frågan om efter hur lång tid omfrågeuppgifter ska gallras. Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns något behov av lagstiftningsåtgärder i frågan. Utskottet noterar också att Europaparlamentet och rådet i november 2021 antog ett direktiv som syftar till att minska risken för att kreditinstitut får problem med s.k. nödlidande lån.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandena.

Reservationer

1. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Boriana Åberg (M) och Sofia Westergren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43 samt avslår motionerna

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),

2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),

2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),

2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14,

2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,

2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13,

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7,

2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7,

2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80,

2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP) och

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55.

Ställningstagande

Under flera år har hushållens skulder varit föremål för diskussion. Finansinspektionen har dock konstaterat att såväl nya som gamla bolånetagare har goda marginaler för att klara betalningar också i ett sämre ekonomiskt läge. Hushållens motståndskraft är god, vilket innebär en begränsad risk för att bolånen ska orsaka omfattande kreditförluster för bankerna. Att marginalerna är stora gör också att hushållens konsumtion i sämre ekonomiska tider inte bör påverkas nämnvärt och att de risker som motsatsen skulle innebära för samhällsekonomin undviks. Tanken med restriktionerna har varit att de ska

fungera som en form av försäkring vid en kommande ekonomisk kris, men försäkringspremien har visat sig vara hög – inte minst för de som ännu inte tagit sig in på bostadsmarknaden. Restriktionerna gör det svårare för unga och andra förstagångsköpare att ta sig in. Dessa grupper hänvisas till stöd från sina föräldrar i de fall det är möjligt, dyra nyproducerade hyresrätter, boende i andra hand eller blankolån. Under våren 2020 tillkännagav riksdagen för regeringen att en samlad utvärdering av de nu genomförda kreditrestriktionerna bör genomföras. Vi noterar att regeringen gett ett utvärderingsuppdrag till Finansinspektionen, som i juni 2021 presenterade sin utvärdering, men även om Finansinspektionen gör många värdefulla analyser av makrotillsynen är vår uppfattning att det här krävs en genomlysning av en utredning som står mer oberoende i förhållande till de makrotillsynsåtgärder som införts.

Vi anser också att bolånetaket bör höjas från 85 till 90 procent av bostadens värde samtidigt som ränteaavdraget på blankolån tas bort. Skälet är att kapitalkravet rimligen kan sänkas när inkomstkraven ökat dramatiskt till följd av det första och andra amorteringskravet. Ett lägre krav på kontantinsats skulle göra det enklare för förstagångsköpare att ta sig in på bostadsmarknaden. De ökade risker som det höjda bolånetaket möjligen skulle kunna ge upphov till kompenseras av att riskerna förenade med blankolån minskar.

I tillägg bör också bankernas tillämpning av kalkylräntor ses över.

2. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14 samt avslår motionerna

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),

2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),

2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),

2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),

2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13,
2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7,
2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7,
2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43,
2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),
2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,
2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80,
2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP) och
2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55.

Ställningstagande

Vi vill se en långsiktigt hållbar bostadspolitik och en sund amorteringskultur med genomtänkta kreditrestriktioner. En målsättning bör vara att alla som vill ska kunna äga sitt hem. Finansinspektionens återkommande slutsats i bolånerapporterna är att hushållen har en bra motståndskraft mot prisfall, räntehöjningar och inkomstbortfall. Samtidigt drabbar det andra amorteringskravet unga vuxna och ensamstående i högre utsträckning än andra grupper. Många tvingas då i stället ut på en osäker andrahandsmarknad, alternativt tacka nej till jobberbjudanden i storstadsregionerna. Därför anser vi att det andra amorteringskravet, som gäller de bolånetagare som tar nya lån som överstiger 4,5 gånger bruttoårsinkomsten, bör avskaffas till dess att det konstaterats vara utformat på ett ändamålsenligt sätt.

Vi anser också att hinder för en sund amorteringskultur bör undanröjas. Att en del hushåll har möjligheten att lösa in lån i förtid måste, inte minst mot bakgrund av den höga privata skuldsättningen, ur samhällets synvinkel anses bra. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv skapar ränteskillnadsersättningen i dag en skev incitamentsstruktur, försämrad konkurrens och helt onödiga inlåsnings effekter. Därför menar vi att möjligheten till ökad amorteringstakt utan att behöva betala ränteskillnadsersättning bör utredas. Också en ökad transparens vid betalning av ränteskillnadsersättning bör utredas, liksom införandet av en generell rätt till byte av säkerhet vid bostadsflytt. Även ett symmetrikrav vad gäller ränteskillnadsersättning, dvs. att låntagaren bör ha rätt till ersättning från banken vid en återbetalning av lån i förtid om räntorna har gått upp, bör utredas.

3. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (C)

av Martin Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13 samt

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7 samt avslår motionerna

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),

2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),

2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),

2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14,

2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,

2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7,

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43,

2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80,

2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP) och

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55.

Ställningstagande

Amorteringskrav och andra kreditrestriktioner har gjort det avsevärt svårare för många människor att köpa en egen bostad. För den som är ny i Sverige, ung eller kanske nyligen separerad är det i dag svårt att få bostadslån även om man har en fullt normal inkomst. Därför menar jag att det skärpta amorteringskravet bör utvärderas i syfte att förenkla inträdet på bostadsmarknaden.

Vidare, när det gäller möjligheten att spara och få tillgång till kapital, finns det modeller i andra länder som är värda att utvärdera och inspireras av. Ett intressant exempel är det tyska Bausparsystemet som utformats för människor med små och normala inkomster och som kan liknas vid ett sparande som resulterar i ett garanterat lånelöfte. Om sparplanen följs innebär ett sådant sparande vetskap om att man inom en viss tid kommer att ha möjlighet att köpa en bostad. Sparformen leder också till att bostäder byggs. För att ett liknande system ska kunna införas i Sverige krävs legala förutsättningar för ett s.k. ändamålssparande. Jag menar därför att ett ändamålssparande för att möjliggöra bostadssparande enligt tysk modell bör utredas.

Trots införandet av ränte- och kostnadstaket 2018 finns det fortfarande stora problem med snabb lån och högkostnadskrediter. Därför menar jag att det bör övervägas att införa dels en central spärtjänst som möjliggör för

privatpersoner att spärra sig från att ta nya krediter och lån, dels ett samlat centralt skuldregister över privatpersoner.

4. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55 samt avslår motionerna

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),

2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),

2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),

2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14,

2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,

2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13,

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7,

2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7,

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43,

2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),

2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80 och

2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP).

Ställningstagande

Med prisuppgången på bostadsmarknaden de senaste 20 åren har kreditrestriktionerna blivit allt fler. Summerar man effekten av de på varandra staplade kreditrestriktionerna framträder en problematisk bild. Reglering efter reglering har lagts på utan att ordentlig hänsyn tagits till helheten. Självklart ska vi värna den finansiella stabiliteten och inte vara naiva inför riskerna med hög belåning som vid en kris kan få betydande spridningseffekter. Men samtidigt behövs svar på hur människor med stabila inkomster ska kunna efterfråga en bostad. Unga, äldre och andra hushåll med något lägre inkomster eller litet kapital stängs ute från den ägda bostadsmarknaden på ett sätt som inte är välavvägt. Den viktigaste diskussionen gäller hur vi ska åstadkomma

en bättre mix av regleringar och riktad social bostadspolitik – i syfte att underlätta för människor att äga sitt boende utan att skapa stora risker i det finansiella systemet. Utöver detta menar jag att en alternativ modell för amorteringskrav och skuldkvotstak bör utredas, där man i stället för att ställa krav på hushållen ställer krav på bankernas aggregerade bolåneportfölj.

Att hamna i skuldfällan och i värsta fall överskuldssättning är förödande för den enskilde och kostar även stora pengar för samhället. Under pandemin har det riskfyllda spelet på framför allt nätkasinon ökat. Under nattens sena timmar är det lätt att fatta dåliga beslut som man senare ångrar. Långivarna kan eller vill inte alltid göra tillräckligt bra bedömningar av den sökandes ekonomi innan de beviljar ett lån. Även om de är skyldiga att göra en kreditprövning saknas ofta en helhetsbild, eftersom det inte finns något tvång för samtliga långgivare att rapportera in sin utlåning till kreditupplysningsföretagen. Konsekvensen blir att personer som redan är högt skuldsatta lånar för mycket – och till och med bearbetas aktivt för att skuldsätta sig ytterligare. Jag anser därför att det bör införas ett nationellt skuldregister som omfattar alla krediter och kreditgivare. På så sätt blir det möjligt och tvingande för kreditgivare att skapa sig en helhetsbild av konsumentens befintliga skulder.

5. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (L)

av Mats Persson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80 och
avslår motionerna
2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),
2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,
2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),
2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),
2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),
2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),
2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14,
2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,
2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13,
2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7,
2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7,
2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43,

2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),
2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,
2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP) och
2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55.

Ställningstagande

I dag kan många individer, trots att de har både god betalningsförmåga och tillräckligt kapital till en insats, ha svårt att få låna vad som behövs från banken för att köpa en första bostad. Detta beror på att bankerna använder höga kalkylräntor när de gör sin kreditprövning. För att utöka möjligheten för fler att köpa en första bostad vill jag att det ska införas en möjlighet för dessa individer att få ett statligt lån, ett startlån. Detta lån ska kunna användas för att köpa en äganderätt eller bostadsrätt eller i en hyrköpsaffär. Ett statligt startlån har potential att både sänka trösklarna till bostadsmarknaden och minska kreditrisken för bankerna. Systemet ska vara långsiktigt självfinansierat. Med ett sådant system skapas också förutsättningar för att fler boenden ska produceras och att fler människor ska få en större frihet och självständighet i relation till sitt hem. Jag ser med intresse på de utredningar som just nu arbetar med bl.a. frågan om startlån för förstagångsköpare (dir. 2020:53 och dir. 2020:125) men är samtidigt oroad över att direktiven primärt fokuserar på unga förstagångsköpare. Den som bor i ett utsatt område delar många problem med den som är ung, och det är därför av vikt att utredningarna görs med ett bredare perspektiv.

6. Makrotillsyn, bolånemarknaden och hushållens skuldsättning, punkt 2 (MP)

av Martin Marmgren (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3417 av Emma Hult (MP) yrkande 7 och

2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP) samt

avslår motionerna

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD),

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD),

2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD),

2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M),

2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M),

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 8 och 10–14,
2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 3,
2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD) yrkandena 2 och 3,
2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 11 och 13,
2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 6 och 7,
2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M) yrkandena 42 och 43,
2021/22:3768 av Sten Bergheden (M),
2021/22:3832 av Louise Meijer (M) yrkande 2,
2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkande 80 och
2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkandena 3 och 55.

Ställningstagande

Utmaningen att bygga för de behov som finns är stor och måste antas. De som i dag står längst ifrån bostadsmarknaden och ett tryggt boende är de som har lägre inkomster. Det är dock inte för denna kategori individer som de flesta bostäder i dag byggs. Vi behöver se över och stärka finansieringsförutsättningarna även för de som inte har höga inkomster. Jag menar att det bör införas ett grönt bosparkonto och ett särskilt startlån till första bostadsköpet. Det skulle underlätta för fler att komma in på bostadsmarknaden för att äga sitt boende.

Överskuldssättning och kraftigt ökande antal ansökningar om skuldsanering bland unga är ett växande samhällsproblem. De senaste åren har konsumtionslånen ökat snabbt och den typen av lån kan få stora konsekvenser för människors privatekonomi. En viktig orsak till att människor blir överskuldssatta är att företag som ger ut krediter för konsumtion i ökande utsträckning riktar in sin marknadsföring på grupper med lägre inkomster och lockar med snabba lån. Dessutom kan fler och fler varor köpas på avbetalning. Det är i dag attraktivt och lönsamt för långgivare att bevilja lån till personer som har hög risk att inte kunna betala tillbaka. Detta behöver brytas genom hårdare reglering. Under de senaste åren har mycket gjorts från regeringens sida för att motverka överskuldssättning. Jag menar dock att det krävs ytterligare steg för att minska konsumtionslånen och begränsa överskuldssättning. Skuldregister är en fråga som lyfts av flera aktörer, t.ex. Finansinspektionen. Det är viktigt att utreda frågan om skuldregister och hur det kan utformas samt kontinuerligt arbeta för att skydda konsumenterna och minska trycket på att låna till konsumtion.

7. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Boriana Åberg (M) och Sofia Westergren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2 och avslår motionerna

2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V),

2021/22:1285 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2021/22:1464 av Boriana Åberg (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:1729 av Niklas Wykman (M) yrkande 1,

2021/22:1927 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2099 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L),

2021/22:2438 av Ida Drougge (M),

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7,

2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 17,

2021/22:2597 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19 och

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Sverige har länge varit framgångsrikt när det gäller att attrahera riskkapital från resten av världen. På områden som informationsteknologi och livsvetenskap har Sverige några av de största riskkapitalsektorerna i världen. Huvuddelen av kapitalet till svenska riskkapitalfonder är utländskt, vilket möjliggör för svenska företag att växa och anställa på ett sätt som annars inte vore möjligt. Sverige borde dock i högre grad än i dag kunna utnyttja de konkurrensfördelar som landet har. Exempelvis är investeringsnivån i Sverige i genomsnitt lägre än i många andra länder, vilket försvårar för företag att växa när de nått en viss storlek. Samtidigt, bl.a. av legala skäl, förläggs vissa svenska fonder till andra länder för att vara tillgängliga för utländska investerare. För att möjliggöra att fler investeringsfonder etableras i Sverige bör det införas en modell med associationsrättsliga fonder. Dessa investeringsbolag ska ha ett rörligt aktiekapital i enlighet med förslaget i SOU 2016:45 En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad. Vi

menar att en välkänd och internationellt etablerad legal struktur skulle öka utländska investerarens benägenhet att investera i svenska fonder och därmed öka det investerade kapitalet i Sverige.

8. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7 samt avslår motionerna

2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V),

2021/22:1285 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2021/22:1464 av Boriana Åberg (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:1729 av Niklas Wykman (M) yrkande 1,

2021/22:1927 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2099 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L),

2021/22:2438 av Ida Drougge (M),

2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 17,

2021/22:2597 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 9,

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Under inledningen av covid-19-pandemin fick vi se stora fall på världens börser. Många företagsobligationsfonder tvingades tillfälligt att stänga för uttag på grund av bristfällig likviditet. Det är problematiskt för det svenska småspararkollektivet att offentliga nyckeltal i fråga om illikvida tillgångar är svåra att hitta. Det finns exempel på fonder som marknadsförts som ett säkert placeringsalternativ med hög likviditet, trots att de i realiteten ägt en hög andel high yield-obligationer. Därför menar vi att likviditetsrisken i form av andelen illikvida tillgångar uttryckligen och öppet ska anges i exempelvis ett fondfaktblad. Vidare bör Sverige på EU-nivå verka för en översyn av UCITS-

regelverket, där en utvärdering av ett tak för illikvida tillgångar bör vara i fokus.

Vi anser också att regelverket för fullmaktsförfarande vid bankbyte behöver utvecklas, så att fler tjänster kan flyttas enklare och endast en underskrift genom bank-id eller en vanlig signatur krävs. Detta skulle bidra till att underlätta för bankkunderna och ge dem möjlighet att ställa högre krav på sin bank. Därför bör det utredas hur bankbyte för konsumenter kan underlättas och hur förfarandet för fullständigt bankbyte via fullmakt kan se ut.

9. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (C)

av Martin Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19 och

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt

avslår motionerna

2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V),

2021/22:1285 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2021/22:1464 av Boriana Åberg (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,

2021/22:1729 av Niklas Wykman (M) yrkande 1,

2021/22:1927 av Sten Bergheden (M),

2021/22:2099 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L),

2021/22:2438 av Ida Drougge (M),

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7,

2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 17,

2021/22:2597 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 9 och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett av de krångligare och mer tidsödande momenten för den som byter bank är att registrera om sig på olika autogiron m.m. Jag menar att rätten till nummerportabilitet, dvs. möjligheten att behålla sitt kononummer för den som byter bank, skulle ge en flexiblare marknad för banker. Det skulle även gynna konsumenterna genom att de kan ställa högre krav på bankerna och få bättre villkor.

Förutsättningarna för att få fram kapital till investeringar och nya affärsidéer är alltför ofta bristfälliga. Det är nödvändigt att hela landet har tillgång såväl till privat lånekapital som till det offentliga riskkapitalet. Lokala banker och andra investerare spelar redan en avgörande roll. Men mer behöver göras om företags och människors fulla potential ska komma till sin rätt. I Norge har man infört s.k. sparbanksbevis för att möjliggöra en bredare utlåning från sparbänkerna. Sverige bör sträva i den riktningen och ett viktigt steg i detta skulle vara en moderniserad sparbankslag. Den befintliga sparbankslagen förhindrar sparbänkerna att ta in externt kapital. Genom bättre tillgång till externt kapital kan sparbänkerna växla upp sin verksamhet för att bidra till att stärka företagande och jobb på Sveriges landsbygd. En modernisering av spelreglerna skulle också kunna innebära verksamma sparbänker i fler delar av Sverige. Jag anser därför att sparbankslagen bör moderniseras så att lokala banker kan utveckla sin verksamhet och tillgången till kapital på landsbygden förbättras.

Det råder en stor obalans i hur riskkapital allokeras. Dels går den absoluta merparten av riskkapitalet i landet till de tre storstadsregionerna, dels allokeras en liten del av kapitalet till företag med kvinnor som grundare. Min grundinställning är att det statliga riskkapitalet ska ha en marknadskompletterande roll för att hantera marknadsmisslyckanden. Regelverket för kapitalförsörjning behöver också stärka förutsättningarna för privat och offentligt kapital att samverka. Detta ska förenas med tillsyn och kontroll, men behovet av riskvilligt kapital i hela landet motiverar en moderniserad lagstiftning. För att öka möjligheterna för fler företag över hela landet att öka sitt kapital skulle nya strukturer för statligt riskkapital och kreditgarantier kunna spela en viktig roll.

10. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 3 (V)

av Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V) och
2021/22:2597 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 9 och
avslår motionerna
2021/22:1285 av Patrik Engström m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
2021/22:1464 av Borianna Åberg (M) yrkandena 1 och 2,
2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1–3,
2021/22:1729 av Niklas Wykman (M) yrkande 1,

2021/22:1927 av Sten Bergheden (M),
 2021/22:2099 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),
 2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L),
 2021/22:2438 av Ida Drougge (M),
 2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkandena 6 och 7,
 2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD) yrkande 17,
 2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19,
 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt
 2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Den svenska bankmarknaden har en rad strukturproblem. Fyra storbanker dominerar marknaden och konkurrensen är generellt sett bristfällig. Detta leder till dåliga villkor och dålig service. Den nuvarande bankmarknaden är också problematisk ur ett regionalpolitiskt perspektiv. Storbankerna har lagt ned en lång rad bankkontor runt om i landet. Jag anser att en statlig folkbank skulle kunna spela en viktig roll på den svenska bankmarknaden. En sådan bank skulle vara transparent med sina produkter, priser, räntor och avgifter. Den statliga folkbanken skulle också ha god lokal närvaro i hela landet och bra service när det kommer till kontanthantering. Förverkligandet av en statlig folkbank kan ske antingen genom att SBAB får en utökad roll eller genom att man skapar en helt ny bank. Jag anser att en utredning bör tillsättas för att analysera förutsättningarna för att skapa en statlig svensk folkbank.

Jag vill också lyfta fram problemet med bankernas roll i aggressiv skatteplanering. Banker, revisionsbyråer, skattejurister och skattekonsulter tjänar stora pengar på att tillhandahålla rådgivning och tjänster som leder till såväl skatteflykt som aggressiv skatteplanering. Jag menar att regeringen bör utreda om banker som vid upprepade tillfällen medverkar till skatteflykt eller medhjälp till skatteflykt borde förlora sin rätt att verka som bank i Sverige.

11. Hållbar finansmarknad, punkt 4 (V)

av Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 9 och 10 samt avslår motionerna

2021/22:978 av Jörgen Hellman m.fl. (S) yrkande 2 och

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 10.

Ställningstagande

Sverige har ett stort behov av ökade investeringar för en grön omställning. Det statliga ägandet behöver samtidigt utökas och utvecklas för att samhällsutvecklingen på ett demokratiskt sätt ska kunna styras i en hållbar riktning. Vänsterpartiet har presenterat ett förslag om ett tioårigt moratorium för överskottsålet i det finanspolitiska ramverket, i syfte att möjliggöra nödvändiga klimatinvesteringar i storleksordningen 700 miljarder kronor, främst inom områdena transport, bostad och elöverföring. Detta skulle innebära ett större offentligt åtagande anpassat till de verkliga utmaningar som vårt samhälle står inför, samtidigt som den samlade svenska statsskulden fortfarande skulle vara bland de lägre i EU. Konkret bör olika vägar kunna prövas, både i form av statlig lånefinansiering och i form av institutionella lösningar för kapitalförsörjning till omställningsprojekt. En statlig grön investeringsbank i Sverige skulle med egna medel och genom att mobilisera offentligt och privat kapital kunna leda utvecklingen mot fler investeringar i t.ex. klimatsmart infrastruktur, förnybar energi och klimatanpassning. En sådan bank skulle också kunna underlätta kapitalförsörjningen för många små och medelstora svenska miljöteknikföretag som vill växa. Jag anser därför att regeringen bör utreda förutsättningarna för att inrätta en grön statlig investeringsbank.

Vidare, för att stärka statens finansiella möjligheter till investeringar i klimatvänlig produktion bör en statlig grön omställningsfond inrättas. Med en sådan fond skulle intäkter genom avgifter på klimatskadlig verksamhet kunna finansiera investeringar eller subventioner för nya energisnåla bostäder, fossilfria transporter eller förnybar energi. En sådan fond skulle också kunna säkra en långsiktig finansiering av nya gröna jobb. Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag på utformning av en grön statlig omställningsfond.

12. Hållbar finansmarknad, punkt 4 (MP)

av Martin Marmgren (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 10 och
avslår motionerna

2021/22:978 av Jörgen Hellman m.fl. (S) yrkande 2 och

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Finansmarknaden spelar en viktig roll i den gröna omställningen. Mer kapital måste kanaliseras mot hållbara verksamheter och bort från det fossila. Därför måste den gröna styrningen av finansmarknaden skärpas för att takten i klimatomställningen ska öka. Jag anser att en grön statlig investeringsbank bör upprättas för att mobilisera kapital till klimatvänliga, resurseffektiva och hållbara investeringar med goda lånevillkor. Dessutom bör finansiella institutioner genomgå klimatrelaterade stresstester, som bl.a. visar riskerna med att låna ut till eller investera i fossilberoende verksamheter.

13. Kontanthering och betaltjänster, punkt 5 (C)

av Martin Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 20, 34, 36 och 37 samt

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 4 och avslår motionerna

2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD),

2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),

2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD),

2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S),

2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C),

2021/22:1855 av Sten Bergheden (M),

2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M),

2021/22:2342 av Nina Lundström (L),

2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3054 av Kjell Jansson (M),

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,

2021/22:3305 av Saila Quicklund (M),

2021/22:3583 av Lars Beckman (M),

2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4,

2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) yrkande 48 och

2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Med ett allt större beroende av den digitala infrastrukturen för betalningar bör staten säkra att betalningar kan ske genom fler digitala lösningar. Jag anser att Finansinspektionen i nära samarbete med Post- och telestyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap bör säkra att de digitala system som används för betalningar är tillräckligt robusta. Dessutom menar jag att utvecklingen av e-krona måste bejakas.

I Sverige finns det varken någon specifik reglering av försäljning av kryptovaluta eller krav på hur kryptovaluta ska nyttjas eller utvecklas. I flera länder, liksom inom ramen för EU-samarbetet, pågår arbete med att utreda de juridiska grunderna för hantering av kryptovalutor. Bland annat har ett stort antal länder gett ut vägledning kring hur kryptovalutor ska beskattas. Jag anser att det bör skapas bättre förutsättningar och större öppenhet kring kryptovalutor samt att konsumentens rättigheter kopplat till dessa måste säkras.

Det bör dessutom skapas en öppen infrastruktur för digitala betalningar för att öka transparens, konkurrens och redundans i det digitala betalningssystemet. Jag menar också att medborgarnas rättighet till anonyma betalningar bör utredas.

Kontanthanteringen är samtidigt en viktig service för den svenska ekonomin, för svenska företag och för människors möjlighet att fritt välja betalningsmedel. Den lagändring som nyligen trätt i kraft innebär bl.a. en skyldighet för vissa banker att tillhandahålla kontantjänster. Lagstiftningen bör ses som en lägsta acceptabel nivå för kontanthanteringen i Sverige. Det är viktigt att den nya lagstiftningen omgående följs upp för att säkerställa att såväl lagstiftningen som dess intentioner efterföljs. Jag menar att kontanthanteringen bör tryggas i hela landet i syfte att värna grundläggande servicefunktioner och tryggheten för såväl privatpersoner som näringsverksamheter.

14. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (V)

av Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 14 och
2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 8 och 9 samt
avslår motionerna
2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD),

2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),
2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD),
2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S),
2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C),
2021/22:1855 av Sten Bergheden (M),
2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),
2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M),
2021/22:2342 av Nina Lundström (L),
2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1 och 2,
2021/22:3054 av Kjell Jansson (M),
2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 20, 34, 36 och 37,
2021/22:3305 av Saila Quicklund (M),
2021/22:3583 av Lars Beckman (M),
2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 4,
2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4,
2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) yrkande 48 och
2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

En ny lag med regler om kontantjänster har nyligen trätt i kraft. Den nya lagstiftningen innebär bl.a. krav på att institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton med grundläggande funktioner till konsumenter ska tillhandahålla platser för kontantuttag och att institut eller filialer som tillhandahåller betalkonton till företag ska tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar. Detta är mycket välkommet då allt fler banker tidigare helt hade upphört med kontanthantering eller infört restriktioner för hur man får ta ut och sätta in sina pengar på banken. Dock anser jag att skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar bör gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag. Dessutom omfattar inte lagen insättningar för privatpersoner. Jag menar i likhet med vad Riksbanken framfört att det bör finnas en symmetri mellan uttags- och insättningsmöjligheter. Insättningsmöjligheter för privatpersoner bör således ingå i begreppet kontantjänster.

I takt med den ökade digitaliseringen ser vi också ett digitalt utanförskap. En av orsakerna till digitalt utanförskap handlar om människor som inte kan, vill eller vågar använda e-legitimation. Det innefattar människor som är i förvaltarskap, dvs. har en god man. Jag anser att regeringen bör utreda möjligheten för gode män att använda e-legitimation för de personer de har förvaltarskap för.

15. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12 och avslår motionerna

2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD),

2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),

2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD),

2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S),

2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C),

2021/22:1855 av Sten Bergheden (M),

2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M),

2021/22:2342 av Nina Lundström (L),

2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3054 av Kjell Jansson (M),

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 20, 34, 36 och 37,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,

2021/22:3305 av Saila Quicklund (M),

2021/22:3583 av Lars Beckman (M),

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 4,

2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 och

2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) yrkande 48.

Ställningstagande

Inte minst på mindre orter behövs betalningslösningar som innefattar tillgång till kontanter. Insättnings- och uttagsmöjligheter för kontanter är viktiga för såväl privatpersoner som föreningar och företag. Post- och telestyrelsen har till följd av tidigare nedskärningar av anslagen tvingats konstatera att infrastrukturen för kontanter är sårbar. Jag vill understryka betydelsen av att upprätthålla en bibehållen infrastruktur för kontanter. Det är en viktig fråga också för det civila samhället.

16. Kontanthering och betaltjänster, punkt 5 (L)

av Mats Persson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 och avslår motionerna

2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD),

2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),

2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD),

2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S),

2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C),

2021/22:1855 av Sten Bergheden (M),

2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M),

2021/22:2342 av Nina Lundström (L),

2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3054 av Kjell Jansson (M),

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 20, 34, 36 och 37,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,

2021/22:3305 av Saila Quicklund (M),

2021/22:3583 av Lars Beckman (M),

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 4,

2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) yrkande 48 och

2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Omkring 1 miljon människor i Sverige lever i dag i det som kallas digitalt utanförskap. Det handlar i betydande utsträckning om årsrika människor som aldrig lärt sig eller inte vill använda digitala lösningar. Har de dessutom funktionsvariationer som gör att de inte klarar av att hantera kort eller andra digitala lösningar eller av olika skäl inte får tillgång till kort eller digitala betalningsmedel blir situationen ohanterlig.

Det är viktigt att den utredning som regeringen tillsatte 2020 för att utreda statens roll på den framtida betalningsmarknaden tar fram förslag som möjliggör för årsrika människor att sköta sin ekonomi utan att vara beroende av nätet. Jag menar dock att utredningen borde få ett tilläggsdirektiv om hur

tillgängligheten till andra uppgifter kan åstadkommas för dem som inte har tillgång till digitala tjänster.

17. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 5 (MP)

av Martin Marmgren (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP) yrkande 48 och avslår motionerna

2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD),

2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),

2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD),

2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S),

2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C),

2021/22:1855 av Sten Bergheden (M),

2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M),

2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M),

2021/22:2342 av Nina Lundström (L),

2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V) yrkande 14,

2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3054 av Kjell Jansson (M),

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkandena 20, 34, 36 och 37,

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,

2021/22:3305 av Saila Quicklund (M),

2021/22:3583 av Lars Beckman (M),

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 4,

2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 och

2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Att inte kunna få tillgång till kontanter är ett problem på många sätt. Enligt nyligen införd lagstiftning ställs krav på att vissa banker tillhandahåller kontanttjänster i betryggande utsträckning i hela landet. Detta är angeläget. Det finns dock en rad andra sammanhang där människor kan bli utestängda om eller när kontanthanteringen försvinner. Redan nu accepteras endast kort eller digital hantering på många ställen som affärer, kaféer, biografer, teatrar, parkeringsautomater, offentliga toaletter, bussar osv. Pensionärsorganisationerna har länge lyft problematiken. Det finns många

äldre som inte har några problem med omställning, medan andra har det och känner sig alltmer uteslutna ur samhället.

Jag menar att möjligheten att betala med olika betalmedel, inklusive kontanter, bör ses som en rättighet. Att helt gå över till digital hantering gör dessutom samhället mer sårbart.

18. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (C)

av Martin Ådahl (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 19 och

2021/22:3511 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 10 och

avslår motionerna

2021/22:204 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1851 av Anders Hansson (M),

2021/22:2559 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:3124 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 41,

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65 och

2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Internets roll som en arena för aktörer som utmanar svensk säkerhet bortom fredstid har blivit allt viktigare. Flera av de omedelbara hoten mot svenska intressen är digitala. Det påverkar såväl svenska företags konkurrenskraft som samhällets funktionalitet och sammanhållning. Samtidigt blir den kriminella ekonomin alltmer digital. Identitetsstölder och phishing, där användare luras att lämna ifrån sig lösenord eller bankuppgifter, drabbar allt fler. Det saknas samtidigt säkerhetskrav på digitala produkter som enskilda använder, t.ex. bank-id. Jag menar att det finns ett stort behov av att stärka konsumentskyddet och kraven på bankerna när det gäller it-relaterad brottslighet. Jag anser därför att det måste bli enklare att anmäla denna typ av brott och att det bör inrättas ett it-brottscentrum. Dessutom måste bankerna bli bättre på att flagga för utlandsbetalningar som kan tyda på phishing.

19. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 41 och avslår motionerna

2021/22:204 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1851 av Anders Hansson (M),

2021/22:2559 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:3124 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 19,

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10,

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65 och

2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Den kanske viktigaste åtgärden för att stoppa terrorismen är att förhindra finansieringen och bryta dess strukturer. Genom att identifiera, spåra och bryta upp de kanaler genom vilka internationella terrorgrupper och nätverk förses med kapital ökar möjligheterna att förhindra framtida attacker. I dag finansieras inte sällan extrema och jihadistiska grupperingar i Europa från Gulfstaterna och Arabiska halvön. Välbeställda privatpersoner, ideella välgörenhetsorganisationer och stiftelser i dessa länder kan fungera som täckmantel för affärstransaktioner och penningtvätt som i förlängningen omvandlas till terrorstöd. Att kontrollera dessa kapitalflöden med bibehållen respekt för personlig integritet och grundläggande rättsstatsprinciper är nödvändigt. Mot den bakgrunden har EU-samarbetet en viktig roll att spela, en roll som ytterligare måste stärkas om terrorfinansieringen effektivt ska kunna bekämpas. Jag anser att Sverige inom EU ska bidra till att det internationella arbetet med bekämpning av penningtvätt (anti money laundering, AML) förstärks med syftet att motverka penningtvätt och terrorfinansiering. Sverige behöver även verka inom EU och FN för att få till stånd sanktioner mot stater som sponsrar och sprider extremism och antisemitism.

20. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (L)

av Mats Persson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65 och

avslår motionerna

2021/22:204 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1851 av Anders Hansson (M),

2021/22:2559 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:3124 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 19,

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 10,

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 41 och

2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Arbetet mot penningtvätt behöver stärkas genom ett förbättrat informationsutbyte mellan banker och myndigheter, både brottsbekämpande myndigheter och tillsynsmyndigheter. Det finns all anledning att i detta sammanhang också se över de enskilda myndigheternas ansvarsområden och inbördes arbetsfördelning, liksom behovet av eventuell kapacitetsförstärkning. Riksdagen har genom ett tillkännagivande uppmanat regeringen att se över lagstiftningen (bet. 2018/19:FiU42, rskr. 2018/19:291), vilket nu har skett i form av betänkandet från Utredningen om stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SOU 2021:42). Jag noterar att en proposition är aviserad att lämnas till riksdagen i juni 2022. Det är angeläget att regeringen skyndsamt bereder ärendet, så att en ny lagstiftning utan onödigt dröjsmål kan komma på plats.

21. Penningtvätt och it-relaterad brottslighet som phishing, punkt 7 (MP)

av Martin Marmgren (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP) yrkande 5 och avslår motionerna

2021/22:204 av Mikael Larsson (C),

2021/22:1851 av Anders Hansson (M),

2021/22:2559 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:3124 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 19,

2021/22:3511 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 10,

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 41 och

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 65.

Ställningstagande

Genom att förhindra kriminella från att använda sig av de pengar de tillskansar sig illegalt ser vi till att brott inte lönar sig. Därför är det positivt att regelverket för att bekämpa penningtvätt har skärpts under senare år. Effektiviteten i tillsynen har förstärkts både genom lagändringar och genom ytterligare resurser till flera tillsynsmyndigheter, t.ex. Finansinspektionen. Genom ett effektivt myndighetsarbete och skärpta regleringar kan vi strypa den organiserade brottslighetens finansiering. Därför menar jag att ett effektivt arbete mot penningtvätt bör prioriteras i kampen mot den organiserade brottsligheten.

22. Kreditupplysning och inkassoverksamhet, punkt 8 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 9 och avslår motionerna

2021/22:3303 av Mats Green (M) och

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 57.

Ställningstagande

I samband med att någon ansöker om ett lånelöfte för att t.ex. finansiera ett bostadsköp tas kreditupplysningar på den som gör anspråk på lånet. Om man ansöker om lån hos flera banker, t.ex. i syfte att förhandla ned räntan, registreras lika många kreditupplysningar. Den presumtiva fordringsägaren kan tolka detta som att man planerar att ta flera olika lån oavsett om de kvitteras ut eller inte, vilket i sin tur sänker kreditvärdigheten hos den som ansöker om lånet. Systemet är naturligtvis legitimt i sig för att bankerna ska kunna göra väl avvägda riskbedömningar. Det som dock kan ifrågasättas är hur länge omfrågeuppgifter ska lagras. Nuvarande regelverk behöver moderniseras så att det inte utesluter individer med en sund privatekonomisk ställning. Om konsumenterna får större flexibilitet att jämföra bankernas erbjudanden, utan att riskera sänkt kreditvärdighet, skulle också konkurrenssituationen förbättras. Vi menar därför att regeringen bör utreda om omfrågeuppgifter enligt kreditupplysningslagen som rör privatpersoner ska gallras efter en kortare tidsperiod än tolv månader.

23. Kreditupplysning och inkassoverksamhet, punkt 8 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD) yrkande 57 och avslår motionerna

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 9 och 2021/22:3303 av Mats Green (M).

Ställningstagande

Omfattningen av bedrägerier med bluffakturor ökar. I dag får företag en betalningsanmärkning redan vid ansökan om betalningsföreläggande, oavsett om en sådan ansökan är riktig eller inte. För mindre företag, där anmärkningar har stor påverkan på hur företaget bedöms, kan detta få stora konsekvenser. Äldre personer som exempelvis äger skog men i egentlig mening inte ser sig själva som företagare blir lätta offer för denna typ av brottslighet. Även om lagstiftningen förbättrats och ett nytt brott införts är det otillräckligt. För privatpersoner gäller att fakturan måste vara välgrundad och ha slagits fast i domstol eller annan myndighet för att ett kreditupplysningsföretag ska få lämna ut uppgifter. Om motsvarande regel även gällde företag skulle

antagligen bluffakturor vara betydligt mindre vanligt förekommande. En ändring i kreditupplysningslagen så att även företag omfattas av regeln om att fakturan måste vara välgrundad för att uppgifter ska få lämnas skulle förebygga problem med bluffakturor. Därför menar jag att detta bör utredas i syfte att öka rättssäkerheten för framför allt mindre företag.

Särskilt yttrande

Vissa försäkringsrelaterade frågor, punkt 6 (SD)

Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD) och Charlotte Quensel (SD) anför:

De senaste åren har det uppmärksammats att försäkringsbranschen tagit ut höga avgifter vid flytt av pensionsförsäkringar. De höga flyttavgifterna drabbar i synnerhet grupper med mindre kapital, där kundörligheten också är som lägst. Samtidigt är flyttavgifterna högre i nominella termer för de individer som har stora monetära värden i sitt pensionssparande. I november 2019 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen med anledning av denna fråga (bet. 2019/20:FiU14 punkt 2, rskr. 2019/20:28). Tillkännagivandet innebar att regeringen bör återkomma skyndsamt till riksdagen med ett lagförslag där

1. flyttavgifterna kraftigt begränsas
2. ett avgiftstak införs
3. försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattas
4. ett fribelopp införs.

Regeringen har nu slutligen efter riksdagens tillkännagivande levererat på samtliga dessa punkter, senast på punkten 3 genom den proposition som lämnades till riksdagen i december 2021 (prop. 2021/22:74 En utvidgad rätt till återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar). I propositionen föreslås bl.a. att bestämmelserna i försäkringsrörelselagen om avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar ska tillämpas även i fråga om sådana försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 juli 2007. Utskottet behandlar detta ärende i betänkande 2021/22:FiU36.

Mot den bakgrunden avstår vi från att reservera oss till förmån för motion 2021/22:2533 yrkande 5.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2021/22:87 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2021.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:11 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utreda förutsättningarna för införande av en lag som anger att företag samt näringsidkare måste ta emot kontanter som betalningsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:48 av Ann-Christine From Utterstedt (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontanter alltid ska kunna användas som betalningsmedel i butiker och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:92 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa statliga startlån för unga vuxna och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:204 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om övervakningsorgan för illegala penningflöden och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:242 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av amorteringskravet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att koppla ränteavdraget till ett amorteringskrav och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika amorteringskrav beroende på låntagarens ålder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra en opartisk kontroll av PPM-rådgivning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:279 av Markus Wiechel och Mikael Strandman (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bolån riktade till unga och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:389 av Linda Lindberg och Carina Ståhl Herrstedt (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att standardisera kortbetalningssystemen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:467 av Ulla Andersson m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att analysera förutsättningarna för att skapa en statlig svensk folkbank och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:827 av Åsa Karlsson och Björn Wiechel (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn bör göras av om det är möjligt att ge gode män och personer med fullmakt för bankärenden möjlighet att ändra från pappersfaktura till e-faktura och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:898 av Patrik Jönsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett räntetak för effektiv ränta gentemot låntagare och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:978 av Jörgen Hellman m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utfärda gröna investeringsobligationer för att minska investeringskostnaden vid lån och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1100 av Magdalena Schröder (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av reformer för att fler ska kunna äga sin första bostad och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1285 av Patrik Engström m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga insatser för att öka mångfalden inom den finansiella sektorn och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga insatser för att det övergripande landsbygdspolitiska målet om

likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd i hela landet kan uppfyllas i den snabba förändringen av bankstrukturen i landet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1464 av Borian Åberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över verksamhetsformen för Svenska skeppshypotekskassan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1597 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda förutsättningarna för Sverige som hemvist för försäkringsrelaterade instrument och att återkomma med förslag som gör det möjligt i enlighet med motionen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1620 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av sparbankslagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheten för sparbanksbanker att ta in externt kapital och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska regelverket för banker behöver ses över i syfte att åstadkomma en proportionalitet och rimlighet i användningen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1632 av Helena Vilhelmsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skyndsamt utvärdering kring den nya lagen om kontanthantering, och att denna särskilt belyser frågor kring skydd och säkerhet för människor med skyddad identitet, och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1729 av Niklas Wykman (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att tillsätta en kommission som ska samordna finanssektorns behov och ta fram förslag på hur branschens förutsättningar kan förbättras i Stockholmsregionen tillsammans med länets kommuner och regionen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1851 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att penningtvättslagen bör utvidgas till att även omfatta sakförsäkringar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1855 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en möjlighet att ålägga bankerna en skyldighet att tillhandahålla en god nivå av kontanthantering i hela landet för företag och föreningar såväl som för privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1907 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en gemensam, nordisk, digital betalplattform och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1927 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten för personer att öppna bankkonto för barn och ungdomar utan att föräldrarna står för själva kontot och att pengarna dessutom kan låsas till dess att barnet är 18 år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1967 av Lars Jilmstad (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att alla bemannade affärer ska vara skyldiga att ta emot kontanter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2064 av Marléne Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försäkringstagare i större utsträckning ska få en mer opartisk medicinsk bedömning i personskadeärenden och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2099 av Per Åsling och Peter Helander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utjämna risktagandet i företagande så att kreditvärdigheten inte längre beror på var i landet företaget är beläget och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2174 av Helena Storckenfeldt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nya stoppfunktioner för att förhindra personlig skuldsättning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2325 av Jakob Olofsgård (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för ideella föreningar att skaffa banktjänster och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2342 av Nina Lundström (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna konsumentens möjlighet att betala med kontanter och företagarens möjlighet att hantera kontanter samt om att glesbygdens och skärgårdens utmaningar ska beaktas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2438 av Ida Drougge (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att sälja SBAB och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2533 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 ska omfattas av den fria flytträtten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fonder öppet och uttryckligen ska ange fondbesittarens andel av illikvida tillgångar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en utredning om likviditetskrav och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa det andra amorteringskravet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om omfrågeuppgifter enligt kreditupplysningslagen om privatpersoner ska gallras efter en kortare tidsperiod än tolv månader och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge en utredning i uppdrag att utreda hur ett statligt finansierat bosparande kan utformas och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att möjliggöra en ökad amorteringstakt utan att behöva betala ränteskillnadsersättning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att öka transparensen vid ränteskillnadsersättning och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för en generell rätt till byte av säkerhet vid flytt och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för symmetrikrav vid förtida återbetalning av lån och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2534 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur det kan underlättas för konsumenter att byta bank och hur förfarandet för fullständigt bankbyte via fullmakt kan göras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2538 av Angelica Lundberg m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett komplett skuldregister kan införas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2539 av Roger Hedlund m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ytterligare möjligheter för finansiering av bostadsköp och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna till en bolånemodell för unga och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2559 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur lagstiftningen kan förändras så att föreningar och stiftelser inte används för penningtvätt eller för att bekosta terrorhandlingar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2597 av Tony Haddou m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om banker som vid upprepade tillfällen gör sig skyldiga till skatteflykt eller medhjälp till skatteflykt borde förlora sin rätt att få verka som bank i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2600 av Jon Thorbjörnson m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten för gode män att kunna använda e-legitimation för de personer de har förvaltarskap för, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2949 av Ann-Sofie Alm (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda logistiken kring distribution av kontanter till befolkningen i hela Sverige i händelse av kris, katastrof eller ofred och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur stor kontroll staten behöver ha över betalningssystemen i Sverige för att säkra trygga betalningssystem även i tider av kris, ofred och andra tänkbara katastrofer och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3054 av Kjell Jansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att de företag som inte tar emot kontanter bör erläggas med en avgift och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3124 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över penningtvättslagen för att möjliggöra att människor tar sig in i det svenska systemet och kan skaffa bank-id och bankkonto även utan familjemedlemmar som står bakom en ansökan och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3221 av Ola Johansson m.fl. (C):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera amorteringskraven i syfte att förenkla inträdet på bostadsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett ändamålssparande för att möjliggöra bosparande enligt tysk modell och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3227 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitala betalningar och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa bättre förutsättningar och öppenhet kring kryptovalutor samt säkra konsumentens rättigheter kopplat till desamma och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en öppen infrastruktur för digitala betalningar för att öka transparens och konkurrens samt redundans i det digitala betalningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda medborgarnas rättighet till anonyma betalningar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3231 av Martina Johansson m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en central spärrtjänst som möjliggör för privatpersoner att spärra sig från att ta nya krediter och lån och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att införa ett centralt skuldregister avseende privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till nummerportabilitet vid byte av bank och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3232 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyldigheten att tillhandahålla platser för dagskasseinsättningar ska gälla alla institut som tillhandahåller betalkonton till företag och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att insättningsmöjligheter för privatpersoner ska ingå i begreppet kontantjänster och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3245 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bankerna ska införa kontrollsystem för utlandsbetalningar som avviker från det normala för att försvåra phishingbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3277 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att förutsättningarna för att inrätta en grön statlig investeringsbank är utredda och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på utformning av en grön statlig omställningsfond och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3303 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av införande av högre krav och förutsättningar för startande och bedrivande av inkassoverksamhet i kampen mot bluffakturor och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3305 av Sailsa Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunders behov av kontanthantering och betaltjänster i lagen om betaltjänster och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3417 av Emma Hult (MP):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett grönt bosparkonto samt ett startlån till första bostadsköpet bör införas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3511 av Annie Lööf m.fl. (C):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka konsumentskyddet och kraven på bankerna när det gäller it-relaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3583 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa möjligheter att sätta in och ta ut pengar i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna grundläggande servicefunktioner och tryggheten för såväl privatpersoner som näringsverksamheter genom att kontanthanteringens tryggas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgången på kapital på landsbygden bör stärkas genom att sparbanksnätet moderniseras så att lokala banker kan utveckla sin verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela landet ska ha tillgång till såväl privat lånekapital som det offentliga riskkapitalet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för investeringsbolag att etablera sig i Sverige genom att införa en investeringsmodell med associationsrättsliga fonder och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3708 av Carl-Oskar Bohlin m.fl. (M):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en oberoende utvärdering av kreditrestriktionerna bör ske och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja bolånetaket till 90 procent och samtidigt ta bort ränteavdraget på blankolån och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3768 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för lättnader i bolånerestriktioner för seniorer och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3832 av Louise Meijer (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda undantag i bolånetaket, kreditprövningsreglerna och amorteringskraven gällande bolån för unga och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3883 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska bidra till att det internationella arbetet med anti money laundering (AML) förstärks med syftet att motverka penningtvätt och terrorfinansiering och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3974 av Johan Pehrson m.fl. (L):

65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3980 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilläggsdirektiv till utredningen om framtidens betalmarknad och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3997 av Jakob Olofsgård m.fl. (L):

80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statligt startlån för förstagångsköpare och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4065 av Nicklas Attefjord m.fl. (MP):

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten att betala med olika betalmedel bör ses som en rättighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att främja en grön finansmarknad i syfte att öka takten i omställningen och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4073 av Karolina Skog m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka överskuldssättning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4074 av Rasmus Ling och Karolina Skog (båda MP):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbete mot penningtvätt bör prioriteras i kampen mot organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4164 av Roland Utbult m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bibehållen infrastruktur för kontanter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4222 av Larry Söder m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett amorteringskrav som sätts på bankernas aggregerade bolåneportfölj, i stället för på hushållen, och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt skuldregister som omfattar alla krediter och kreditgivare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ändringar i kreditupplysningslagen för att förhindra att företag drabbas av bluffakturor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Öppen utfrågning om finansiell stabilitet den 1 februari 2022

Ordföranden: Då öppnar vi dagens sammanträde och vår utfrågning om finansiell stabilitet, med särskilt fokus på sårbarheter och motståndskraft i ekonomin i ljuset av ökande skulder hos hushåll och kommersiella fastighetsföretag.

Eftersom vi har ett antal ledamöter på distans måste vi ledamöter på plats bevilja dessa att de får delta på distans, vilket vi härmed gör.

Första talare är riksgäldsdirektören.

Karolina Ekholm, Riksgälden: Fru ordförande! Det här är min första dag på nya jobbet, så detta blir lite av en rivstart.

Jag ska ge Riksgäldens syn på det valda temat, och jag börjar med observationen att de i och för sig välmotiverade stimulanser som har vidtagits i samband med coronapandemin har förstärkt en del av de sårbarheter som svensk ekonomi redan hade när det gäller den finansiella stabiliteten. Åtgärder som har förbättrat tillgången till billig finansiering har också bidragit till att öka en redan hög skuldsättning bland hushållen och påtagligt ökat skuldsättningen bland fastighetsföretagen.

Detta illustreras av ett par diagram. Det vänstra diagrammet visar utvecklingen för hushållens skuldsättning. Det är satt i relation till dels bnp, dels disponibel inkomst. Det högra diagrammet visar något motsvarande för fastighetsföretagen. Här sätts skulderna i förhållande till företagens rörelseresultat. De gröna vertikala linjerna i diagrammen är dragna vid första kvartalet 2020, alltså vid startpunkten för coronapandemin.

Det är uppenbart att hos såväl hushållen som fastighetsföretagen har skuldsättningen ökat markant under denna tid. De har därmed blivit mer räntekänsliga, och eftersom utlåning till kommersiella fastighetsföretag står för en stor del av bankernas tillgångar – ungefär hälften av utlåningen till svenska icke-finansiella företag går till denna sektor – så innebär eventuella problem i denna sektor också ett potentiellt sett problem för våra banker.

Denna utveckling pekar på en fundamental avvägning som man behöver förhålla sig till när ekonomin drabbas av en sådan här chock som coronapandemin har varit. Ska man vidta kraftiga åtgärder för att undvika att denna chock utvecklas till en regelrätt kris, eller ska man undvika att göra saker som kanske spär på långsiktiga risker och samtidigt riskera att bli tvungen att hantera en finansiell kris i närtid? Detta är ingen enkel avvägning att göra.

Trots att vi fick en dramatisk nedgång i ekonomin under våren 2020 och de finansiella marknaderna uppvisade tydliga stressymtom utvecklades aldrig coronapandemin till en finansiell kris eller ekonomisk kris som spred sig till

alla delar av ekonomin. Det var en temporär chock under särskilt vår och tidig sommar 2020, men sedan dess har det nog mer haft karaktären av en utdragen men ändå förhoppningsvis temporär branschkras där delar av tjänstesektorn har varit nedtryckt.

Detta illustreras av diagrammen i bild, där det vänstra visar ett stressindex sedan början av 90-talet. Detta index antog initialt under pandemin mycket höga värden, men till skillnad från bankkrisen i början av 90-talet och den globala finanskrisen på 00-talet lugnade detta snabbt ned sig.

Det högra diagrammet visar svensk bnp i indexform fram till tredje kvartalet 2021, och den blå kurvan visar att det skedde en snabb återhämtning även i den reala ekonomin. Tillväxten verkar också ha varit relativt hög under sista kvartalet 2021, så återhämtningen verkar ha hållit i sig året ut.

Det finns förstås fortsatta risker kopplade till såväl spridningen av covid-19 som andra faktorer, inte minst det försämrade säkerhetsläget. Den övergripande bilden är ändå att svensk ekonomi har återhämtat sig från den chock som coronapandemin innebar.

Samtidigt finns det förstås sektorer som fortfarande inte har återhämtat sig. I diagrammet illustreras det framför allt av kurvan för hotell och restaurang, som inte alls har återhämtat sig till de nivåer som gällde före pandemin.

Sammantaget har dock utvecklingen varit sådan att generella stödåtgärder som främjar kreditgivning och därmed skuldsättning knappast är motiverade längre. Det borde alltså vara läge att avveckla sådana åtgärder, men det behöver förstås göras på ett väl avvägt och transparent sätt för att undvika att det blir onödigt turbulens på de finansiella marknaderna.

Vilka är Sveriges förutsättningar att hantera de långsiktiga riskerna för det finansiella systemet som har byggts upp? Här finns både positiva och negativa faktorer. På den negativa sidan har vi ett koncentrerat banksystem med flera systemviktiga institut. Här kan man lägga till att vi har ett väldigt digitaliserat betalningssystem som i stor utsträckning går via bankerna, och det gör oss sårbara för cyberrisker.

Sverige tillhör de länder som i princip har ett bankbaserat finansiellt system, och det skiljer oss från till exempel USA. Där är systemet till stor del marknadsbaserat, och en stor del av kreditintermedieringen sker direkt på kreditmarknader.

Detta med marknadsfinansiering har dock kommit att bli viktigare i Sverige, vilket vi har sett genom att företagsobligationsmarknaden har vuxit betydligt. Det har fördelar, bland annat att beroendet av välfungerande banker blir mindre eftersom det potentiellt sett finns alternativa finansieringskällor för företagen. Men för att detta ska vara en fördel i realiteten behöver dessa marknader fungera väl.

Det var dock uppenbart under våren 2020 att vår företagsobligationsmarknad inte fungerade särskilt väl. Här håller jag med mina kollegor från Finansinspektionen och Riksbanken och min företrädare om vad de

nyligen skrev i en debattartikel: Det är viktigt att företagsobligationsmarknaden blir mer transparent och mer likvid, vilket kräver att företagen i större utsträckning än i dag genomför benchmarkemissioner.

Så till det positiva. Vi har byggt upp skyddsvallar i flera olika led, och vi har infört kapital- och likviditetskrav på bankerna för att de ska vara stabila. Vi har fått ramverk och krav på plats för att hantera krisande banker om det ändå sker, och om staten skulle behöva bidra på något sätt har vi goda marginaler med stabila statsfinanser och låg statsskuld.

Om vi ändå får problem i den finansiella sektorn med krisande banker eller andra finansiella institut, hur ska vi hantera det? Sedan sex år tillbaka har vi ett ramverk för att hantera banker i kris, något vi inte hade tidigare. Det är det så kallade resolutionsramverket, som baseras på den sunda principen att det är de som har riskerna som leder till problem som ska betala för dessa problem.

Vi har gått från en situation där hanteringen av problem i den finansiella sektorn till stor del byggde på improvisation och att staten gick in med pengar i krisande institut till ett system som i stället bygger på proaktivitet, planering och egenfinansiering i betydelsen finansiering av aktörer i den finansiella sektorn om det blir problem, framför allt genom det så kallade bail-in-verktyget, som gör det möjligt att skriva ned värdet på fordringar på finansiella institut eller konvertera dem till aktieandelar.

Så till vad Riksgälden har arbetat med de senaste åren. Mycket har gjorts, men vi är inte helt framme. Det gäller att värna om den grund vi har lagt. Fokus har hittills varit på regelverksfrågor och att säkerställa finansiella resurser. Här är en viktig pusselbit MREL-kraven, det vill säga kraven på kapitalbas och kvalificerade skulder. Dessa krav ska helt enkelt säkerställa att det finns tillräckligt med kapital som går att skriva ned i bankerna. I höstas beslutade Riksgälden om en ny MREL-policy.

Framöver behöver vi fokusera på att göra bankerna resolutionsbara i andra avseenden än att ha de finansiella resurserna. Detta kräver ständig planering och dialog med bankerna.

Om en bredare ekonomisk kris ändå skulle inträffa är starka och stabila statsfinanser den viktigaste skyddsvallen, och det har Sverige. Vi har låg statsskuld, det högsta kreditbetyget och flera utvecklade lånekanaler, det vill säga vi lånar i både vår egen och andra valutor. Riksgälden kan alltid låna det som behövs. Det som kan hända är att kostnaden varierar lite beroende på hur situationen ser ut och vilka lånekanaler som används.

Statens viktigaste lånekanal är marknaden för nominella statsobligationer i svenska kronor. Här har dessvärre likviditeten försämrats, vilket diagrammet visar. Den gula kurvan visar den genomsnittliga dagsomsättningen när det gäller nominella statsobligationer, och den har gått ned märkbart. De andra kurvorna i diagrammet visar det genomsnittliga betyg som olika typer av aktörer har gett när det gäller likviditetssituationen. Särskilt återförsäljarnas genomsnittliga betyg har fallit de senaste åren, men även bland investerarna, blå och grå kurva, ligger betyget under 3, vilket kan tolkas som underkänt.

Orsaken till den försämrade likviditeten är inte bara att de offentliga finanserna har varit så starka i Sverige så att Riksgälden inte har kunnat emittera så mycket samtidigt som Riksbanken har köpt upp en stor del av den utestående stocken. Det handlar också om regelförenklingar som har minskat bankernas incitament att bidra med likviditet och omfördela risk.

Marknaden för nominella statsobligationer är viktig inte bara för staten utan för det finansiella systemet i stort, särskilt i en krissituation. Därför ser vi den minskade likviditeten ändå som en sårbarhet. Det kan leda till högre likviditetspremier och därmed ge dyrare upplåning för staten. Det kan ge försämrade låneberedskap om investerare helt enkelt lämnar marknaden. Över huvud taget kan det leda till en sämre prissättningsmekanism så att det blir svårare att prissätta även andra finansiella instrument i ett stressat läge. Detta skulle kunna förstärka turbulens på de finansiella marknaderna.

Därför ser jag detta som ett viktigt område för oss myndigheter att analysera i syfte att hitta sätt som kan förbättra funktionaliteten även på statslåne marknaden.

Avslutningsvis ska jag upprepa mina huvudbudskap: Det är dags att påbörja en avveckling av generellt verkande stödåtgärder. De behövs nog inte för att hantera den konjunkturella situationen just nu, och de kan leda till ökade långsiktiga risker för den finansiella stabiliteten.

Vi behöver värna den grund som har lagts av resolutionsramverket och fortsätta att utveckla det.

Vi behöver också verka för bättre fungerande obligationsmarknader i svenska kronor. Det gäller både företagsobligationsmarknaden och statsobligationsmarknaden.

Stefan Ingves, Riksbanken: Stort tack för möjligheten att prata om finansiell stabilitet! Ämnet är detsamma för oss alla, så det blir nog ett visst mått av överlap när det gäller att beskriva hur världen ser ut.

Som Karolina Ekholm berörde när hon pratade om skulderna och skuldernas fördelning har det skett ganska stora förändringar sedan 80-talet. Statsskulden i förhållande till bnp har krympt, och företagen och hushållen har lånat mer. Den korta förklaringen är att om man tittar på lånestockarna och vilka säkerheter som finns bakom dem ser man att de både för hushållen och företagssektorn utgörs av fastigheter i en eller annan form. Det innebär att det som dominerar svensk finansiell sektor om det skulle gå illa på något sätt är bostadspriserna och priserna på kommersiella fastigheter.

Man kan givetvis föra ett resonemang om hur det kommer sig att skulderna har ökat på det sätt som de har gjort och under så pass lång tid. Ett sätt att beskriva det är att titta på den globala räntemiljön och vad som har hänt under de senaste 30 åren. Sverige är en liten, öppen ekonomi, och vi har helfria kapitalrörelser, vilket leder till att vi i stort sett importerar den allmänna räntenivån.

När det gäller realräntorna i Sverige, Tyskland, USA och Storbritannien är trenden entydig. Räntorna har fallit under lång tid, och i dag har vi mer eller mindre negativa realräntor.

I en värld där räntorna faller under en längre tid kan man låna mer till ungefär samma räntekostnad, vilket också är precis vad som inträffat. I takt med att tillgångsvärdena stiger kan man låna ännu mer, för då räcker säkerheterna längre. Det gäller både kommersiella fastigheter och egnahem. När det gäller hushållssektorn kan man också i takt med att värdena stiger öka belåningsgraden på den fastighet man äger och använda det till reparationer, bilköp eller annat.

Vad detta också indikerar är att den genomsnittliga räntan i dagsläget förmodligen är lägre än den har varit under mycket lång tid, och det innebär att den allmänt sett lägre räntenivån importeras.

Det är dock inte enbart räntenivån som styr detta. Låt mig fokusera lite på bostadsmarknaden. Vi har sedan länge en rad välkända strukturella frågor på svensk bostadsmarknad som har varit svåra att hantera. Vi har låga skatter på det löpande boendet, vi har ränteavdrag och vi har höga skatter på transaktioner. Allt detta leder till ökade lån och till ett ineffektivt utnyttjande av den stock av bostäder vi har.

Samtidigt har vi långa kötider till hyresrätter och ett regleringssystem som styr denna marknad.

Vi har även en del trögheter när det gäller att öka utbudet av bostäder. Bygandet har varit ganska högt men inte tillräckligt sett till befolkningsutvecklingen. Att bygga i Sverige är också väldigt dyrt. Det tar även lång tid att öka utbudet av tillgänglig mark, även om Sverige är stort och har gott om mark.

Alla dessa trögheter sammantaget skapar faktorer som gemensamt leder till ökat låntagande, inte minst från ett enskilt hushållsperspektiv.

Som Karolina gick igenom har aktiepriserna stigit i många delar av världen under pandemin. Fastighetspriserna har stigit, kommersiella fastigheter med ungefär 10 procent och logistikfastigheter med ungefär 20 procent. Villor har ökat med cirka 30 procent och bostadsrätter med ungefär 15 procent.

Den senaste utvecklingen inom hushållssektorn överraskade oss. Men med facit i hand kan vi se att konsumtionsmönstret blev annorlunda när man inte kunde resa och så vidare, och då valde hushållen att konsumera mer boende, vilket pressade upp priserna. Detta har lett till att tidigare sårbarheter har blivit större. Stigande bostadspriser har bidragit till stigande skulder. Det är en trend som i och för sig pågått under lång tid men som fortsätter att stiga.

Kommersiella fastigheter är den sektor som har utökat sin upplåning mest under denna period. Det är givetvis svårt att veta vad som händer här. Vi har ju utbuds- och efterfrågeomställning på grund av strukturella förändringar. Handeln flyttar från fysiska lokaler till internet, och distansarbetet ökar och ger kanske fler kontorsvakanser. Allt detta påverkar trenden på fastighetsmarknaden.

Samtidigt har transaktionsvolymerna varit väldigt höga, inte minst under 2021. Det verkar också vara så att koncentrationen inom fastighetsmarknaden när det gäller ägande ökar och att det finns ett korsägnande i fastighetsbolagen, vilket är en risk i sig. Uppkommer det problem ökar sannolikheten att hela systemet stannar snabbare än om man har ett väldigt spritt ägande.

Så till räntorna och ränteutgifterna, och jag koncentrerar mig på hushållssektorn. I diagrammet till vänster ser man fördelningen mellan lån med rörlig ränta och lån med fast ränta. Lån med riktigt fast ränta, det vill säga med en löptid på mer än fem år, är mycket ovanligt. En mindre andel har fast ränta på tre månader till fem år, men rörlig ränta är absolut vanligast. Eftersom lånestocken ser ut på detta sätt innebär det att om räntorna stiger påverkas väldigt många väldigt fort. I det avseendet är räntekänsligheten i hushållssektorn väldigt stor. Till detta ska egentligen läggas lån utan säkerhet, men det är en annan frågeställning. De har ju också i regel låg eller rörlig ränta.

Den samlade bolånestocken är i dag ungefär 4 000 miljarder. Det innebär att om räntan stiger påverkas väldigt många väldigt fort. Det har vi försökt illustrera i diagrammet till höger som visar hushållens ränteutgifter som andel av disponibel inkomst. Om räntan ökar med 1 procentenhet stiger ränteutgifterna till 4 procent av disponibel inkomst, och om räntan ökar med 3 procent-enheter börjar ränteutgifterna nästan nå 90-talsnivåer. Då kommer många hushåll behöva dra ned på sin konsumtion, vilket påverkar efterfrågan i ekonomin i vid mening. Det kan potentiellt också leda till fallande bostadspriser, vilket gör det svårare för många att låna. Det här får alltså stora negativa effekter på den svenska ekonomin.

Dessvärre vet vi inte riktigt hur hushållens likviditet ser ut. Ett mångårigt tjtat från Riksbanken har varit att påpeka att vi har dåliga data över hushållens tillgångar, och därför är det bra att en utredning nu har tagit sig an dessa frågor så att vi får veta mer än vi har vetat tidigare.

I dagsläget behöver vi fundera på hur vi hanterar detta. Kraftfulla åtgärder har varit motiverade under pandemin, för när vi gick in i pandemin var det helt omöjligt att bedöma vad som skulle hända och vad som krävdes för att hålla igång ekonomin. Tack och lov ledde pandemin inte till en finanskris, och det har gått bättre att hålla igång allmänna ekonomiska åtgärder än vad många föreställde sig. Nu är vi på väg ut ur pandemin, och då minskar givetvis behovet av pandemirelaterade åtgärder.

Vi har med oss en skuldstock som är större än tidigare, men det är det pris man får betala för att hantera en pandemi.

Detta betyder att vi fortsättningsvis behöver titta på reformer inom bostadsområdet och inom skattepolitiken när det gäller att hantera hushållens ökade skulder.

När det gäller allmänna synpunkter på hur vi hanterar finansiella risker tycker vi att det är bra att Finansinspektionen har beslutat att höja den kontryckliga kapitalbufferten. Vi tycker också att det är bra att riskvikterna när det gäller utlåning till fastighetsföretag går upp. Det här är åtgärder som är väldigt angelägna.

Samtidigt, och en långkörare i sammanhanget, är det angeläget att Basel III-regelverket, alltså riskregelverket för banker, genomförs fullt ut i tid och utan att man vattnar ur det. Det är inte ett särskilt gott betyg till alla dem som sysslar med dessa frågor att konstatera att detta regelverk kom till stånd som en konsekvens av den stora, globala finanskrisen runt 2008, och det kommer att ta ungefär 20 år innan allt detta är genomfört.

Den sista frågan som vi, Finansinspektionen och Riksgälden arbetar med är brister på marknaden för företagsobligationer. I grunden är det bra att ha många hellre än få marknader, för om man får problem ökar sannolikheten att åtminstone någon marknad fungerar. Men när nu företagsobligationsmarknaden har vuxit under lång tid och får allt större betydelse är det också viktigt att det sker reformer på företagsobligationsmarknaden som är sådana att marknaden fungerar bättre. Därför är det viktigt att vi får till stånd det som kallas en benchmarkstandard för företagsobligationer. Det är viktigt och angeläget att alla som är delaktiga i denna process ser till att detta åstadkoms så fort som det över huvud taget är möjligt.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Ordförande! Tack för inbjudan! När jag deltog för ett år sedan pratade vi också om den här krisen. Jag tycker om det uttryck som Karolina Ekholm nämnde och som bättre beskriver det här, nämligen chocken som kom av covid.

Jag beskrev då detta som väldigt annorlunda. Det var en kris där tillgångspriser steg och där bnp återhämtade sig ganska snabbt. Därmed fick vi inte det krisförlopp som vi kanske hade tänkt oss. Vissa branscher har drabbats väldigt hårt, men vissa branscher har till och med gått bättre än vad vi trodde. Tillväxten är nu till och med tillbaka över den tillväxtbana som man skulle ha kunnat anta när krisen bröt ut i början av 2020.

Det här beror delvis på en väldigt stark policyrespons från finanspolitik, från penningpolitik och från andra statliga aktörer, inklusive Finansinspektionen. Jag tror att detta är en viktig lärdom. Vi agerade koordinerat, kraftfullt och snabbt. För Finansinspektionens del handlade det om att vi pausade amorteringskrav och sänkte den kontracykliska bufferten och på så sätt skapade en möjlighet för bankerna att vara en del av krishanteringen snarare än en del av krisen. Men det har också blivit uppenbart att Sverige har en dynamisk ekonomi, med digitaliseringen, e-handel och annat. Där tror jag att det har haft stor betydelse för utvecklingen att Sverige ligger i framkant och förstås att vi inte domineras av besöksnäringen.

Men vi får inte heller glömma bort att vi gick in i den här krisen med väldigt god motståndskraft, en motståndskraft som det tagit tid att få till med politiska och andra beslut. Detta är kanske det viktigaste. Det handlar om kapitallikviditet i banksystemet, starka företag och inte minst en stark stat med låg statsskuld och starka statsfinanser. Det här ska vi värna, för när vi gick in i krisen kände vi oss ganska trygga med det vi hade gjort. Jag tror att den tryggheten inte alltid delades av kollegor runt om i världen och Europa.

Vi har också, som framhållits av både Stefan Ingves och Karolina Ekholm, sett ökad riskuppsygnad. Det handlar i grund och botten om att balansräkningarna har stigit. Det är kraftigt stigande tillgångspriser och skulder. Den senaste tiden har dock det här bromsats något. Vi har sett tillgångspriser komma ned. Aktiepriser har gått från i och för sig höga nivåer men ändå ned. Räntorna har börjat stiga något. Jag tror i grund och botten att den turbulens som vi haft i början av 2022 har varit bra för den finansiella stabiliteten. Det är bra att påminna sig om att allting inte växer till himlen utan att det ibland också går åt andra hållet. Sedan får vi förstås hoppas att det inte blir en mer allvarlig utveckling.

Sist men inte minst har den geopolitiska krisen bidragit till den här oron. Det är i det här läget, tycker jag, framför allt just en geopolitisk kris med risk för mänskligt lidande. Men den skulle också, om det blir väldigt allvarligt, kunna sprida sig och innebära mer negativ ekonomisk utveckling.

Jag vill ta upp hur de penningpolitiska förväntningarna har förändrats i USA. För ett år sedan trodde få att man skulle höja räntan i USA under 2022. Nu tror de flesta att Fed kommer att höja räntan minst fyra eller kanske till och med fem gånger. Det här är den stora förändringen, och det är det som har fått systemet att gunga till lite grann. Det beror på stigande inflation i USA men också resten av världen. I grund och botten – återigen – tror jag att det här är bra. Men det är spännande att se hur det här utvecklas, för det skulle kunna vara så att vi delvis går in i en annan ränteutveckling och en annan räntebana. Då skulle vi kunna få de procentenheter i ökning som Stefan Ingves nämnde och som skulle kunna påverka hushåll och fastighetsföretag ganska allvarligt.

Tillgångspriserna har alltså stigit. De har stigit med 37 procent på börsen sett från 2019 till 2021. Bopriserna har stigit med 22 procent. Skulderna till fastighetsföretag har stigit med 16 procent. Hushållens skulder har stigit med 12 procent. Balansräkningarna har ökat, och riskerna har därmed tilltagit. Men undantaget är staten.

Hur ser det då ut för hushållen och bolånetagarna? Vi mäter ju det här i vår så kallade bolåneundersökning. Vi tittar då bland annat på de mest skuldsatta hushållen, de som lånar mer än 450 procent av bruttoinkomsten och de som lånar mer än 70 procent av fastighetens värde. Den här kvoten, alltså de som lånade riktigt mycket både i förhållande till sin inkomst och i förhållande till husets värde, gick upp kraftigt fram till 2015. Då infördes det första amorteringskravet, och kvoten började falla. Det var färre som lånade riktigt mycket. Sedan skärpte vi amorteringskravet 2018. Det var då vi införde amorteringskravet för belåning över 450 procent av sin inkomst. Då fortsatte den här kvoten att falla. Färre hushåll lånade riktigt mycket. Men de senaste två åren har trenden vänt. Åren 2019 och 2020 steg kvoten återigen. Nu vet ni att den totala utlåningen till hushållssektorn på bolånesidan ligger på ungefär 7 procent. Det är högre än före krisen. Vi gör nu en ny bolåneundersökning. Det finns all anledning att tro att den här kvoten har ökat igen.

Riskerna med hushållens skuldsättning fortsätter alltså att öka. Då kan man fundera på vad det här innebär. Vi har i olika undersökningar studerat risken

för att hushållen går i konkurs i den meningen att de skulle utgöra en risk för den finansiella stabiliteten. Hur ska man då se på det här? Är det här en risk för den finansiella stabiliteten, eller är det mer en risk för den makroekonomiska balansen. Svaret är att det framför allt är fråga om makroekonomisk balans.

Ett sätt att illustrera det här är att se hur många hushåll av dem som har lånat som förstagångsköpare som skulle kunna hamna i negativt förmögenhetsläge. Om priserna i vårt stresstest faller med 28 procent och aktierna med 35 procent, hur många är då i ett negativt förmögenhetsläge, det vill säga att deras skulder är högre än deras inkomster? Då visar stresstesterna att så mycket som en tredjedel av de nya låntagarna skulle hamna i så kallad negative equity, som det amerikanska uttrycket är, eller negativ förmögenhetsställning, som den svenska översättningen är. Det här är förstas beroende på att hushållen lånar mycket och därmed är känsliga för nedgångar. Då kan möjligtvis någon som lyssnar på detta tycka att 28 procent i nedgång på bopriser och 35 procent på aktier låter mycket, men det är de facto att ta oss tillbaka dit där vi var i slutet av 2019. Summa summarum är det helt enkelt så att hushållen är väldigt känsliga för prisnedgångar.

Låt mig också säga någonting om den debatt som ibland förs om att vi skulle göra det lättare att låna generellt eller lättare att låna för vissa låntagargrupper och på så sätt öppna upp bostadsmarknaden för vissa grupper eller för alla genom att sänka kreditkraven generellt eller ta bort amorteringskraven. Låt oss fundera lite grann på den mekanismen i kombination med en låg utbudselasticitet, det vill säga att det inte är så att byggandet snabbt tar fart när efterfrågan ökar. Ökar vi möjligheten att låna för en viss grupp kommer de konkret att kunna bjuda lite mer i budgivningarna för bostadsrätter och på villamarknaden. Antagligen kommer då andra att bjuda med för att försöka haka på. Resultatet blir i allt väsentligt högre priser men ungefär lika många som får bostad. Det kan möjligtvis göra att man gynnar unga, så att det blir lite fler unga som vinner budgivningar på bekostnad av andra ganska svaga grupper, till exempel ensamstående föräldrar. Den sammantagna bilden av detta blir att det möjligtvis kan leda till omfördelning mellan dem som försöker köpa en bostad. Men den stora slutsatsen är att priset på bostäder går upp och att skulderna stiger. Därför krävs det förstås mer fundamentala åtgärder för att åstadkomma förbättringar.

Som Stefan Ingves tog upp är det mer fundamentala faktorer som måste till. Det handlar om reglering av byggandet, skattesystemet och ränteläget, som är väldigt lågt och som driver ned räntorna och skatterna. Allt detta gynnar skuldsättningen, vilket vi försöker motverka med makrotillsynsåtgärder. Vi har agerat genom kapitalkrav, amorteringskrav och bolånetak. Men jag menar att det även behövs andra åtgärder.

Vi har ett skattesystem som kraftigt gynnar skuldsättning kopplat till boende. Det gäller också i andra länder. Kombinationen av mycket låg fastighetsskatt – i alla fall om man köper dyra hus – och höga ränteavdrag gör att vi får en negativ skattekil, det vill säga att man gynnas av skattesystemet

om man belånar sig. Det finns en del andra länder som har en liknande situation, som Nederländerna och Danmark. Vi vet att också Nederländerna och Danmark präglas av väldigt hög skuldsättning. Skattesystemet går i en riktning, räntorna går i en riktning och reglering av byggandet skapar problem med att få bostäder och öka utbudet – allt detta bidrar till att vi ökar de makroekonomiska riskerna.

Låt mig övergå till att tala lite grann om de kommersiella fastighetsbolagen. Karolina Ekholm talade om skuldkvoten för fastighetsbolag – jag tror att även Stefan Ingves nämnde den. Den har ökat med 23 procent från slutet av 2019 till 2021 – för varje krona som bolaget tjänar har det allt större skulder. Lånen tas framför allt från obligationsmarknaden. När lånen generellt sett har gått upp med ungefär 15 procent har lånen på obligationsmarknaden gått upp med 30 procent.

Siffrorna är extrema om man tittar längre bakåt i tiden. Sett åtta år tillbaka har upplåningen från fastighetsbolag på företagsobligationsmarknaden stigit med nästan 500 procent, från 113 till 650 miljarder kronor. Det är långt mer än för andra företag, så vi har börjat få en fastighetsobligationsmarknad snarare än en företagsobligationsmarknad. Den är därmed systemviktig, och det är just därför vi vidtar de åtgärder vi gör. Vi ökar transparensen och driver på för att vi ska få större emissioner och därmed likvidare marknad. Vi sätter press på fondbolagen, så att de inte ska ha för mycket illikvida obligationer som de inte kan sälja i ett stressat läge. Det var ju det som skedde vid krisen i början av 2020.

Här krävs det helt enkelt ganska stora reformer. Fastighetsbolagen är helt centrala för den finansiella stabiliteten. Om vi inte får ordning och har koll på den här skuldsättningen riskerar detta att sätta det finansiella systemet i gungning vid nästa kris. Vi har som sagt agerat, men här finns all anledning att vara vaksam inför framtiden.

Låt mig avslutningsvis ta upp något som har debatterats en del under senare tid, nämligen balansen mellan finanspolitik och penningpolitik, samt kopplingen till finansiell stabilitet, något som kanske har diskuterats mindre men som förstås är av stort intresse för Finansinspektionen och mig. Systemet som byggdes upp efter 90-talskrisen gick ut på att statsfinanserna skulle vara goda. Finanspolitiken skulle ägna sig åt tillväxtpolitik, fördelningspolitik och annat. Det fanns också ett inslag av automatiska stabilisatorer, det vill säga en del bidrag och annat som ökar när man får lågkonjunktur och minskar när man får högkonjunktur. I övrigt skulle stabiliseringspolitiken drivas av Riksbanken. När man fick överhettning och inflationen gick upp skulle räntorna stiga – och vice versa: När man fick lågkonjunktur gick inflationen ned, och då kunde Riksbanken lätta på penningpolitiken. Det var tanken.

Systemet kom att fungera relativt väl, men efter krisen ser vi delvis en annan utveckling. Inflationen har varit envist låg, och det har varit svårt att nå inflationsmålet, inte bara i Sverige utan även i många andra länder. Det innebär att Riksbanken har tvingats ha extremt låga räntor, även om jag håller med Stefan Ingves om att detta förstås i mycket är en global utveckling. Man har

också under senare tid tvingats köpa mycket på olika typer av obligationsmarknader – statsobligationsmarknaden, bostadsobligationsmarknaden, kommuner och nu senast företagsobligationsmarknaden.

Den penningpolitiska effektiviteten har förstås försvårats av sänkningen av jämviktsräntan. Det innebär, tror jag, att man måste fundera på balansen. Jag tror att en väg framåt är att göra finanspolitiken mer aktiv. Finanspolitiken bör i dag i större utsträckning ha fokus på konjunkturpolitik i och med att Riksbanken och penningpolitiken helt enkelt har svårare att nå det målet. Det här behöver inte innebära en förändring av ramverket – redan i dag tillåts man ju ha underskott i lågkonjunktur och överskott i högkonjunktur. Men möjligtvis kan man gasa och bromsa lite mer aktivt än man gjort tidigare. Det skulle i ett läge med låg inflation lätta på trycket för centralbankerna. De skulle inte tvingas ha riktigt så låga räntor, och de skulle kanske heller inte tvingas köpa obligationer. Det skulle vara bra för den finansiella stabiliteten. Vi skulle därmed inte få denna väldigt låga räntemiljö, och vi skulle inte heller få de köpen av obligationer.

Jag vill säga någonting om Riksbankens köp, som jag tyckte var fullt motiverade och väl avvägda när de genomfördes. De genomfördes vid rätt tidpunkt och med rätt omfattning i början av 2020 och under de senaste åren. Men nu tror jag att det är viktigt att vi kommer ur den här typen av tillgångsköp, för de riskerar att skapa ett moral hazard-problem. De bolag som har fått det här stödet genom centralbanksköp riskerar helt enkelt att ta större risker i framtiden. Därmed sätts normala marknadsmekanismer delvis ur spel. Det är en balansgång vad man gör på kort sikt och vilka effekter det har på lång sikt. Men det skulle bli lättare med en mer aktiv finanspolitik, och jag tror att det vore bra om Riksbanken redan nu börjar göra detta ännu tydligare.

Låt mig sammanfatta mina slutsatser inför den kommande diskussionen! Riskerna har ökat under det senaste året. De har ökat i hushållssektorn. Skuldsättningen ökar nu i tolv månaderstakt mer än vad den gjort på många år, och andelen högt skuldsatta hushåll ökar. Vi ser också att den kommersiella fastighetssektorn är en större riskfaktor än vad den var för ett år sedan. Vi har varnat för den länge och följer den noga. Vi har vidtagit åtgärder. Men det här är en fundamental risk för den finansiella stabiliteten. Jag tror att vi kan göra mer i finanspolitiken och därmed lätta trycket på penningpolitiken. Det skulle bidra till finansiell stabilitet och delvis ge en annorlunda rollfördelning.

Ordföranden: Det är verkligen en annan situation som vi befinner oss i nu än för ett år sedan. Jag lämnar nu ordet till finansmarknadsminister Max Elger, som ska få ge sin syn på detta och även få möjlighet att eventuellt komma med lite kommentarer och reflektioner gällande de tidigare talarnas anföranden.

Finansmarknadsminister Max Elger (S): Fru ordförande! Jag tackar de tidigare talarna för mycket intressanta anföranden. Det är första gången jag deltar i den här utfrågningen. Jag tackar utskottet för möjligheten att tillsammans med

myndighetscheferna prata om finansiell stabilitet. Jag ska villigt erkänna att det är svårt att ha så mycket att tillägga efter tre så här goda anföranden. Men jag ska göra ett försök. Jag tänkte först kort kommentera det ekonomiska läget och därefter komma in på dagens tema om skuldsättning. Därefter tänkte jag kort kommentera penningtvätt, hållbar finansiering och cybersäkerhet, varefter jag lite raskt ska försöka reflektera om något av det som sagts tidigare. Det är tågordningen.

Först vill jag alltså säga något om den ekonomiska utvecklingen. Som vi har lärt oss här i dag har ekonomin återhämtat sig starkt och klarat sig väldigt väl jämfört med många andra länder i EU. Bnp är tillbaka på de nivåer som vi förutsåg före krisen, det vill säga på samma tillväxtbana som vi såg framför oss 2019. Återhämtningen har gått betydligt snabbare än vi förväntade oss under själva pandemin och även snabbare än i tidigare liknande kriser. Jag tror själv att en avgörande faktor i det här sammanhanget har varit att vi gick in i krisen med mycket starka offentliga finanser. Det gav oss frihetsgrader att agera som vi kunde nyttja när väl krisen var ett faktum.

Samtidigt finns det flera osäkerhetsfaktorer som kan påverka den framtida utvecklingen. Det är – det har vi också hört – fortsatt hög inflation i omvärlden. Vi har säkerhetsläget i Europa, och vi har också en osäkerhet vad avser pandemins fortsatta utveckling som skulle kunna komma att påverka ekonomin framgent. I jämförelse med tidigare kriser är det väsentligt att den finansiella sektorn den här gången har kunnat bidra till återhämtningen i ekonomin och upprätthållit kreditförsörjningen till företag och hushåll. Det beror framför allt på två faktorer, för det första de omfattande åtgärder som regeringar, myndigheter och centralbanker runt om i världen har genomfört för att hantera pandemins effekter på både finansmarknader och ekonomi, för det andra att vi sedan finanskrisen byggt motståndskraft och buffertar bland både hushåll och banker. De här två faktorerna har bidragit till att den finansiella sektorn kunnat upprätthålla sina grundläggande funktioner och bidragit till återhämtning.

Nu är frågan när det är dags att börja dra tillbaka olika former av stödåtgärder från regeringar, myndigheter och centralbanker. Det är någonting som har diskuterats alltmer sedan förra årets utfrågning. Vår uppfattning från regeringens sida är att det är viktigt att inte dra tillbaka stödåtgärder alltför tidigt. Vi har lärt oss från tidigare kriser att det finns risker med det. Men det är en diskussion vi behöver ha för att undvika att det byggs upp ytterligare obalanser på de finansiella marknaderna. När det sedermera finns utrymme för det är det viktigt att vi fortsätter att bygga motståndskraft bland hushåll och banker och att de buffertar som vi nu har använt under krisen återställs. Jag tycker att det är positivt att det här arbetet redan har påbörjats. Finansinspektionen har exempelvis beslutat om att höja den kontracykliska bufferten.

Vad gäller utvecklingen efter den initiala nedgången: Börsen har gått mycket starkt, och flera andra tillgångspriser har stigit i snabb takt, även om de senaste veckorna erbjudit viss volatilitet och viss nedgång. Men de stigande priserna har, vilket vi hört i dag, lett till en allt högre skuldsättning. Det tar mig

in på temat för dagens utfrågning. Skulderna har ökat, både bland hushåll och kommersiella fastighetsföretag. Som vi alla känner till har hushållens skulder ökat en längre tid, både i nivå och som andel av de samlade inkomsterna. Vi har länge – det har även de närvarande myndigheterna gjort – pekat på riskerna med en sådan utveckling.

Under pandemin har vi sett att hushållens skulder växer allt snabbare. Som Finansinspektionen framhåller i sin bolåneundersökning tar hushållen allt större lån i förhållande till inkomster och bostadens värde. För att minska riskerna förknippade med hushållens skuldsättning har vi under en längre tid försökt bygga motståndskraft genom Finansinspektionens makrotillsyns-åtgärder. Men hushållens skulder och de risker som är förknippade med dessa är något vi framgent behöver följa. De som äger bostäder och aktier har förvisso blivit rikare, men de har också blivit mer skuldsatta.

Jag vill även kommentera läget i fastighetssektorn, vilket många före mig också gjort. Det finansiella systemet i Sverige har stora exponeringar mot fastighetssektorn. Det gäller inte minst storbankerna. En stor del av deras utlåning till icke-finansiella företag går till fastighetsföretag. Historiskt har fastighetssektorn haft en betydande roll vid finansiella kriser. Det här är viktiga anledningar till att vi ska följa den här sektorn särskilt ur ett finansiellt stabilitetsperspektiv. Fastighetsföretagen har hittills generellt klarat pandemin relativt väl. Till viss del beror det på stödåtgärder som regeringen och Riksbanken har vidtagit. Samtidigt har deras skulder fortsatt att öka under pandemin, som vi sett här i dag.

De kommersiella fastighetsföretagen finansieras inte bara via banklån. De senaste åren har finansieringen via obligationer och certifikat blivit en allt viktigare finansieringskälla för företagen. Det finns flera positiva aspekter med att företagen på detta sätt diversifierar sin finansiering. Men vi vet också, inte minst från våren 2020, att det finns risker förknippade även med marknadsfinansiering. Räntorna och finansieringskostnaderna för bolagen är i dagsläget låga, men det finns ingenting som säger att det alltid kommer att vara på det sättet. Det är bra att vi i dag diskuterar riskerna förknippade med den kommersiella fastighetssektorn, och det här är en fråga som vi kommer att behöva följa fortsatt.

Som jag var inne på upplevde företagsobligationsmarknaden i Sverige problem under våren 2020. Det fanns många som ville sälja obligationer, samtidigt som få ville köpa. Det ledde till likviditetskriser i fonder som erbjöd daglig inlösning. Problemen som uppstod för företagsobligationsfonder försämrade i sin tur läget ytterligare på företagsobligationsmarknaden. Den oro vi såg på företagsobligationsmarknaden skapade också oro för flera företag, inte minst fastighetsföretagen, gällande deras framtida finansieringskostnader.

Just nu pågår ett arbete kopplat till företagsobligationsmarknaden och fonder i Sverige på europeisk nivå. Syftet är att förbättra investerarskyddet och bidra till finansiell stabilitet. Bland annat lämnade EU-kommissionen i

november ett förslag på EU-gemensamma verktyg för likviditetshandling. Förhandlingar pågår just nu.

På uppdrag av regeringen har Finansinspektionen också utrett verktyg för likviditetsriskhantering i Sverige. Det här arbetet kommer att bidra till en bättre fungerande fondmarknad med ett bättre investerarskydd och bättre förutsättningar för finansiell stabilitet. När det gäller företagsobligationsmarknaden pågår slutligen EU-förhandlingar om ändringar i transparensreglerna med syfte att förbättra marknadens funktionssätt. Detta var vad jag hade att säga om den kommersiella fastighetsmarknaden och företagsobligationer.

Jag vill nu säga några korta ord om tre teman jag nämnde: penningtvätt, hållbar finansiering och cybersäkerhet. Jag börjar med penningtvätt. Arbetet med finansiell stabilitet handlar om att bygga motståndskraft, förhindra finansiella obalanser och minska riskerna för en finansiell kris. Arbetet handlar också om att skapa långsiktighet och förtroende på de finansiella marknaderna. I det sammanhanget är arbetet mot penningtvätt centralt. Det finansiella systemet ska inte missbrukas. Kriminella ska inte kunna tvätta sina pengar.

Regeringen har bestämt sig för att knäcka de kriminella gängen. När det gäller finansmarknadsfrågorna är det kampen mot penningtvätt som gäller. Vi känner alla till att det har funnits problem av den här arten i Norden och Baltikum. Om det uppstår återkommande problem med penningtvätt kan det skada förtroendet för det finansiella systemet, vilket i förlängningen kan få följdverkningar för den finansiella stabiliteten. Arbetet mot penningtvätt motverkar också att kriminella kan utnyttja välfärdssystem och bidrar till att konkurrensskadliga missförhållanden kan upptäckas. Här behöver varje del av samhället fundera på vad som kan göras och vad som går att göra för att förhindra att det finansiella systemet missbrukas.

Regeringen har de senaste åren vidtagit en mängd åtgärder mot penningtvätt, och arbetet kommer att fortsätta. På EU-nivå pågår viktiga förhandlingar, och vi ska genomföra ett paket för att stärka arbetet mot penningtvätt. Jag kan kort säga att vi i regeringen just nu jobbar med ett förslag som ska göra det möjligt för bland annat banker och polis att samverka och utbyta uppgifter mellan varandra i syfte att bekämpa olika former av penningtvätt utan att hindras av sekretess och andra tystnadsplikter. Regeringen har för avsikt att lägga en proposition med ett sådant förslag på riksdagens bord under våren.

Frågor om hållbarhet, framför allt när det gäller klimatet, är centrala för att skapa stabilitet och långsiktighet på de finansiella marknaderna. Länken mellan hållbarhet och den finansiella sektorn är inte längre ifrågasatt. Hållbarhetsarbetet ses i dag som en naturlig utvidgning och utveckling av arbetet med att främja finansiell stabilitet. Men det handlar också om att värna väl fungerande marknader och ett gott konsumentskydd.

Finansmarknaden kan bidra till hållbarhetsarbetet genom att identifiera, prissätta och hantera hållbarhetsrisker. De här delarna är centrala för att åstad-

komma ett effektivt och motståndskraftigt finansiellt system, och det är nödvändigt när klimatrisker och miljörelaterade risker väntas öka för investerare, finansiella institutioner och det finansiella systemet i sig. Det handlar å ena sidan om de fysiska riskerna, som naturkatastrofer med mera, å andra sidan om risker kopplade till omställningen som skulle kunna följa av exempelvis högre pris på koldioxidutsläpp.

Ett viktigt arbete pågår nu på europeisk nivå, där kommissionen föreslagit att hållbarhetsrisker ska integreras i flera centrala regelverk för de finansiella företagen. Det handlar om att integrera hållbarhet i tillsynsarbetet, både när det gäller kapitaltäckningsregelverk för banker och när det gäller försäkringsföretagens solvensreglering. Det handlar också om att stärka bankernas och försäkringsföretagens motståndskraft mot sådana risker. Här pågår just nu förhandlingar.

På utfrågningen för två år sedan var temat bland annat cybersäkerhet. Numera råder det ingen tvekan om att cyberattacker kan utgöra ett hot mot den finansiella stabiliteten. Det som nu händer i omvärlden och det rådande säkerhetsläget gör det alltmer aktuellt att fortsätta arbetet med att stärka den digitala motståndskraften, inte minst för den finansiella sektorn.

På EU-nivå arbetar man bland annat med en förordning om digital operativ motståndskraft i den finansiella sektorn, den så kallade DORA-förordningen, som blir ett harmoniserat regelverk om cybersäkerhet för finansmarknadernas aktörer. Men även på nationell nivå behöver vi under tiden arbeta vidare med att stärka beredskapen och motståndskraften mot cyberattacker. Det som hände i Kalix före jul och i Coopbutiker i somras kan även drabba andra aktörer, inklusive aktörer på finansmarknaderna. Här är det förebyggande arbetet viktigt, och redan i dag utövar Finansinspektionen tillsyn över finansiella företags hantering av informations- och cyberrisker.

Jag har några kommentarer till de tidigare talarna. Jag tänkte börja med Riksgäldskontoret, som lyfte fram problemen med likviditet på statsobligationsmarknaden. Jag inser att sådana problem må föreligga. Jag kan emellertid försäkra er om att det inte finns några intentioner just nu att förändra den hållning med återhållsamhet i finanspolitiken som gör att mängden statsobligationer är låg. Någon ökad upplåning för att avhjälpa dessa problem ser jag inte framför mig.

Riksbanken lyfte upp ett antal problem på bostadsmarknaden. Detta är något som har diskuterats många gånger, också vid tidigare utfrågningar. Jag kan säga att just nu ligger inga förändringar av skattesystemet i korten.

När det gäller hyresreglering gjorde regeringen ett modest försök till förändringar i somras, vilket lände oss en misstroendeomröstning och sedermera att statsministern fick avgå. Aptiten på sådana förändringar tror jag därför är synnerligen begränsad. Det torde däremot vara en framkomlig väg att återigen se över vad det offentliga kan göra för att underlätta byggandet och planeringen. Detta är inte nödvändigtvis mitt bord eller min expertis, men det tror jag är en mer framkomlig väg framgent.

Ingves nämnde den gemensamma debattartikel som publicerades häromdagen om benchmarkobligationer. Jag kan bara applådera. Jag tycker att det låter som en sund väg framåt, även om jag antar att det är något som marknaden i sig väntas åstadkomma.

Slutligen har jag några kommentarer till Finansinspektionen. Thedéen lyfte upp att det finns många propåer om att det borde bli lättare att låna för hushållen och att detta skulle avhjälpa några av hushållens problem. Jag tror att analysen är helt riktig. I ett läge där vi lättar på amorteringskraven kommer alla att kunna låna mer, bostadspriserna kommer att stiga och skuldsättningen kommer att öka, men detta kommer inte att ändra kördningen till bostäder. Jag tror att de hushåll man ömmar särskilt för – unga människor som försöker etablera sig – inte kommer att komma närmare en bostad till följd av sådana förändringar. Där delar jag Thedéens analys helt och fullt.

Det fördes också en kortare diskussion om ansvarsfördelningen mellan finans- och penningpolitiken. Jag tycker att erfarenheten från pandemin är att finanspolitiken har frihetsgrader att agera mycket kraftfullt. Den gjorde det, och detta var fullt förenligt med det finanspolitiska ramverk och den ordning vi har. Jag tycker därför att *the proof of the pudding is in the eating*. I detta fall visade det sig att de frihetsgrader som åtminstone jag har sökt på detta område är för handen. Jag ser således ingen anledning att hasta i väg med något tänkande kring förändringar där.

Däremot är det allom bekant att riksdagen och alla partier som står bakom överenskommelsen om det finanspolitiska ramverket gemensamt kommer att samlas under de kommande åren för att se över eventuella förändringar inför 2025. I en sådan diskussion tycker jag att inspielen från Finansinspektionen har en rimlig plats. Det är sådant som vi bör reflektera över i god ordning utan att rusa i väg.

Sammanfattningsvis har vi sett en kraftfull återhämtning i svensk ekonomi. Samtidigt har vi sett både tillgångspriser och skulder eskalera. Detta gäller inte minst i den kommersiella fastighetssektorn. Detta är en utveckling som vi måste hålla ögonen på under de kommande åren.

Jag har gjort några utvecklingar om penningtvätt, hållbar finansiering och cybersäkerhet, och sedermera har jag korthugget kommenterat tidigare talare.

Björn Wiechel (S): Ordförande! Jag tackar för intressanta föredragningar. Många av diskussionerna har förts förr. Mycket av materien är bekant, men det är väl så att man behöver nöta på för att påverka en debatt. Jag vill trots detta ställa två frågor, en som berör räntekänslighet och en som berör inflation.

Den första frågan vill jag ställa till framför allt Finansinspektionen och Riksgälden. Det har återkommande talats om räntekänslighet. Samtliga talare har nämnt den. Men det finns andra debattörer som påpekar att det är en ny räntemiljö i dag än jämfört med för till exempel 20 år sedan. De menar att man måste se till tillgångssidan och att även om det skulle finnas en räntekänslighet innebär detta att mindre justeringar kan påverka inflationen, vilket gör att man

inte förväntar sig några drastiska rörelser. En eventuell förändring kommer att ske mycket över tid. Svaren kan alltså variera beroende på vilka förståsigpåare som ger sig in i debatten.

Ni får gärna kommentera den diskussionen, i synnerhet frågan om kommersiella fastigheter. Där ser vi en eventuell strukturomvandling, framför allt vad gäller centrumhandel och sådant som har nämnts. Är detta ett potentiellt systemhot för den finansiella stabiliteten? Ni får gärna nämna något om det.

Den andra frågan handlar om inflationstrycket. Riksbankschefen nämnde att vi importerar vår räntemiljö. Vad hindrar att vi importerar även inflationsmiljön i det här läget? Vissa menar att det för svensk del är stor skillnad jämfört med exempelvis USA. De har haft enorma stimulanser, de har flaskhalsar i produktionen som ökar varupriserna och de har dessutom en annan lönebildning som gör att lönerna stiger. Men det kan hända att det vandrar över haven ändå. Min fråga är: Varför skulle detta inte ske i Sverige?

Finansmarknadsministern får gärna kommentera detta om han finner skäl för det.

Elisabeth Svantesson (M): Låt mig börja med att hälsa Karolina Ekholm välkommen till sin första dag på jobbet. Det är roligt att ha henne med här.

Jag har två frågor. Den ena, som jag riktar till Stefan Ingves och Erik Thedéen, handlar om riskerna vad gäller de kommersiella fastighetsföretagen. Redan före pandemin var jag rätt bekymrad över tillgångspriser, skulder och bankernas exponering mot de kommersiella fastighetsbolagen. Det har inte blivit lugnare under pandemin, snarare tvärtom eftersom både tillgångspriserna och skulderna har ökat. Erik Thedéen var inne på att detta kan bli ett problem till nästa kris. Jag vill spetsa till frågan lite grann. Hur oroad är Stefan Ingves och Erik Thedéen över detta? Skulle det till och med kunna vara en orsak till nästa kris? Vi vet som sagt att det finns mycket korsägande och annat inom sektorn som kan skapa instabilitet. Det var den ena frågan.

I min andra fråga är jag inne på samma sak som föregående frågeställare. Jag inser att när man ställer frågor kring inflationsfrågan blir det egentligen ett seminarium för var och en av talarna, men kortfattat: De flesta verkar nu tänka att detta är tillfälligt. Vi har haft en kris, och det finns flaskhalsar och olika skäl till att det är tillfälligt.

Men om vi ändå tänker tanken: Vad anser ni talar för att det inte bara behöver vara tillfälligt? Vi har haft en chock, och då kan man tänka att det är tillfälligt, men det kan också vara så att vi ser ett skifte nu i inflationen. Vad talar för detta? Det går inte att inte ställa den frågan när ni alla är samlade på ett sådant här seminarium, för det påverkar i hög utsträckning svenska hushåll och företag och vad som händer med räntan framöver. Jag vill gärna höra om ni ser något som talar för att det inte är tillfälligt.

Karolina Ekholm, Riksgälden: Fru ordförande! Jag ska börja med att säga något om Björn Wiechels fråga om räntekänslighet. När man har väldigt hög

skuldsättning är det klart att förändringar i räntor som drivs av penningpolitiken, det vill säga om Riksbanken bestämmer sig för att försöka bekämpa stigande inflation genom att höja styrräntan till exempel, är en åtgärd som kan få stort genomslag, givet att skuldsättningen är så hög och många har rörlig ränta, som Stefan Ingves visade i sitt anförande. Detta skulle kunna begränsa behovet för Riksbanken att höja räntan i ett läge där man behöver strama åt penningpolitiken, vilket kan göra att vi kanske skulle förvänta oss att se fortsatt låga räntor framöver.

När vi pratar om räntor på bostäder och räntor som möter kommersiella fastighetsbolag är det viktigt att ta hänsyn till att de påverkas av andra saker än just Riksbankens styrränta. Det finns olika riskpremier och sådant, och de kan helt plötsligt stiga om det uppstår osäkerheter kring låntagarnas förmåga att betala på sina lån. Därför kan man inte helt bortse från risken att de räntor som möter dessa högt skuldsatta aktörer faktiskt stiger. Detta behöver vi ta höjd för.

Elisabeth Svantessons fråga om inflationen är the million dollar question. Är det tillfälligt eller inte? Många bedömare tror inte att det är ett tillfälligt inflationstryck uppåt i USA. Men USA ser ganska annorlunda ut jämfört med Europa. Man har bättre argument för att hävda att inflationen fortsatt kan bedömas som tillfällig på europeisk botten, men allt handlar om hur inflationsförväntningarna påverkas och hur detta i sin tur sedan föder in i våra avtalsrörelser, som leder till löneökningar.

Det har nyligen kommit siffror på att reallönerna inte på länge har ökat så lite eller fallit så mycket. Detta är något som man behöver vara uppmärksam på. Vi skulle kunna få en mer självgenererande process som höjer inflationen mer varaktigt via stigande inflationsförväntningar och höjd lönetillväxt. Men fortsatt är detta en öppen fråga. Jag tror att väldigt mycket handlar om att kommunicera om den fortsatta penningpolitiken.

Stefan Ingves, Riksbanken: När det gäller den första frågan, som berör kommersiella fastigheter, ser man, om man tittar på många länder över långa tidsperioder, att kommersiella fastigheter brukar förorsaka mer problem än hushållssektorn.

Vad gäller hushållssektorn ser lagstiftningen olika ut i olika länder, men i princip har bankerna pant i hushållens inkomst. Det innebär att även om man har problem med att betala lånen fortsätter man att ta en del av sin inkomst till att betala på lånen nästan hur länge som helst.

Kommersiella fastigheter är däremot i regel aktiebolag. När man inte kan betala går man i konkurs, och då blir bankerna sittande med panterna. Det tar ganska lång tid att sortera ut det där, och hur det fungerar vet vi som var med på 90-talet mycket om. Det finns därför all anledning att hålla reda på vad som sker inom området kommersiella fastigheter och på hur fort det kan gå när allt går åt andra hållet.

Det är inte så när man gör affärer inom detta segment eller i största allmänhet att man har en plan att göra dåliga affärer. Alla vill ju göra goda affärer, men det som tenderar att inträffa är att världen blir helt annorlunda än vad man trodde. Det är då bekymren kommer, och det är därför man noggrant måste hålla ögonen på just kommersiella fastigheter eftersom man får pant i fastigheter. När man tar panter i anspråk och det inte finns några hyresgäster kommer panten inte att generera något kassaflöde eller någon intäkt. Det är därför det slår så hårt när man får problem inom just segmentet kommersiella fastigheter.

När det gäller den andra frågan om räntekänslighet och hur man ska se på det har vi redogjort för detta många gånger. Räntekänsligheten finns där. Jag tror att det är viktigt att poängtera att ämnet för dagen är finansiell stabilitet och att det är därför vi pratar om räntekänslighet.

Jag har arbetat med liknande frågor i helt andra delar av världen, och där har svaret varit ungefär så här: "Nej, vi behöver inte göra stresstest, för om det uppkommer ett problem löser vi det omedelbart." Men det brukar inte riktigt fungera på det sättet, så i det avseendet menar jag att det är väl använd tid att fundera kring begreppet räntekänslighet och vad som kan hända där på lite längre sikt.

Den stora frågan här och som Karolina Ekholm redan har kommenterat är inflationen, inflationen i världen och inflationen i Sverige. Den 10 februari, i nästa vecka, kommer vi att redogöra för vårt penningpolitiska beslut, och då går vi igenom vår syn på inflationen, inflationstakten och inflationsprognoser i detalj.

Man kan reflektera över inflationen och inflationstakten i Sverige i närtid. En mycket stor del av den inflation vi mäter just nu har energipriser som en dominerande komponent. Om man drar bort energipriserna hamnar inflationstakten faktiskt en bit under 2 procent. I det avseendet skiljer sig Sverige, i varje fall för närvarande, från ganska många andra länder när det gäller vad som sker på inflationsområdet.

Vår bedömning när vi pratade om detta i december var att inflationen kommer att gå ned längre fram, även om den är hög i dagsläget, men vi kommer som sagt att gå igenom detta mer i detalj i nästa vecka.

Ordföranden: Det blir spännande att ta del av.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Vad gäller räntekänsligheten får man ibland en diskussion kring om vi och andra har något slags 90-talsscenario i bakhuvudet. Detta verkar inte seriöst givet att den globala räntenivån har gått ned. Jag håller med om det, så därför ska man vara lite försiktig när man pratar om räntekänslighet.

Problemet är att vi inte behöver tänka oss några 90-talsnivåer för att se att det kan bli stora problem. Stefan Ingves visade bland annat hur mycket räntekvoten, det vill säga räntornas andel av disponibelinkomsten, kan öka

bara med en uppgång på 3 procentenheter. Man kan reflektera över om det är en hög nivå eller inte. Det är ungefär där eller något högre man ligger i USA.

USA 2022 är annorlunda än Sverige, men landet är inte helt väsensskilt från Sverige. Där har man räntenivåer som för svenska hushåll skulle innebära en ganska stor förändring. Den som betalar 7 000 i ränteutgifter i dag skulle betala tre gånger så mycket, 21 000, i ett sådant läge. Räntekänsligheten är alltså, även med små ränteförändringar, ganska betydande. Jag tycker ändå att detta är rimligt, trots att jag förstås håller med dem som säger att vi har en global förändring av ränteläget.

Vi har räknat på hur det ser ut på den kommersiella fastighetssektorns sida. Där är det lite annorlunda. Hushållen går inte i konkurs om räntan går upp med 3 procentenheter. De får det tuffare ekonomiskt, och detta kan slå på allmän efterfrågan och ekonomisk utveckling för Sverige.

Den kommersiella fastighetssektorn får mycket stora problem om räntorna går upp med 3–4 procentenheter. Detta har vi räknat på, och det visar sig att det är ganska många bolag som då hamnar i ett läge där de antagligen kommer att få svårt att låna pengar både i bankerna och definitivt på obligationssidan.

Jag kommer tillbaka till det som Karolina Ekholm pratade lite om, nämligen att vi när vi pratar om det allmänna ränteläget ofta pratar om Riksbanken och om statspappersräntor. Men vi skulle kunna få ett läge där enskilda eller kanske många fastighetsbolag, trots låga räntor från Riksbanken, tvingas betala väldigt höga räntor därför att de helt enkelt innebär en betydande kredit-risk. Man får alltså hålla tungan rätt i munnen lite när man funderar på vilka räntor vi pratar om. Jag menar att det är motiverat att prata om att de är räntekänsliga. Det krävs inte så stora uppgångar. Det här går inte bort bara för att vi i någon mening lever i en ny värld.

Hur orolig ska man då vara för kommersiella fastigheter, frågade Elisabeth Svantesson. Jag vill inte svara på den frågan, men det är några saker som utmärker fastighetssektorn. En sak är att den är väldigt räntekänslig. Sedan kan man säga att den svenska fastighetssektorn på gott och ont är kommersialiserad, det vill säga den är i bolagsform, korsägande och historiskt sett börsnoterad. Allt detta finns det många stora fördelar med. Det går att göra snabba strukturförändringar, göra om fastighetsbestånd och hantera dessa mer effektivt. Men det innebär också att de köps och säljs och skuldsätts och på så sätt blir mer känsliga.

När det gäller frågan om inflation tänker jag på något som gäller många av dessa resonemang. I stället för att fundera på om det skulle kunna bli inflation tycker jag att man som beslutsfattare på olika sätt ska tänka i risker. Om någon skulle fråga mig om risken för att Sverige har 3 procents inflation om två år är högre eller lägre i dag än den var för ett år sedan skulle jag, utan att vara någon inflationsexpert, säga att det är ganska uppenbart att den är högre. Är den hög? Nej, det tror jag inte, men den är definitivt högre. Detta beror bland annat på det som frågeställarna tog upp.

Om vi har en global trend med stigande inflation och amerikanska företag och hushåll som drabbas av högre inflation är det klart att det påverkar resten

av världen på det ena eller andra sättet. Jag tycker att det ändå finns anledning att vara vaksam, men jag ska också ta del av det som Riksbanken kommunicerar i nästa vecka. Sett till marknadsprissättningen, alltså den samlade bedömningen av dem som köper och säljer värdepapper, blir bedömningen att inflationsrisken har gått upp, inte dramatiskt, men den har gått upp. Detta är också min hållning.

Finansmarknadsminister Max Elger (S): Återigen: Det är svårt att tillägga något efter att tre så kunniga talare har kommenterat frågorna.

Sammanfattningsvis har alla lyft upp problemet med hög skuldsättning och den därmed förknippade ökade räntekänsligheten. Det är bra att vi har en sådan samsyn, för det innebär att vi kommer att ägna vår uppmärksamhet åt det stabilitetsproblemet.

Jag tycker att det, som både Riksgälden och Finansinspektionen lyfter upp, är bra att man också måste titta på riskpremierna i enskilda branscher, inte minst den kommersiella fastighetssektorn, som kan börja leva ett eget liv. Detta ska man ha ögonen på.

När det gäller inflationen gör jag egentligen ingen annan bedömning än andra. Det finns en del tillfälliga faktorer som går att peka på: energipriserna, de flaskhalsar vi hade under pandemin, naturligtvis, och kanske ett mått av uppdämd efterfrågan under de korta ögonblick av frihet som vi har fått uppleva.

Jag är nog i grunden enig med Karolina Ekholm och Erik Thedéen om att här gäller det att hålla koll på förväntningarna. Om dessa rör sig uppåt har vi en annan situation än den vi har i dag.

Dennis Dioukarev (SD): Fru ordförande! Tack, allihop, för era presentationer!

Jag fastnade för något i protokollet från decembermötet. Där pratade Finansinspektionen om att tröskeln för att återinföra stödåtgärder ska vara väldigt hög. Detta håller jag naturligtvis med om, men i det sammanhanget vill jag ställa en fråga som grundar sig i om avståndet till denna tröskel har minskat de senaste månaderna.

För hushållen är de boenderelaterade utgifterna normalt sett den största utgiften, och jag tror att det finns en förståelse ute i stugorna för att det exceptionellt låga ränteläge som vi har haft inte kommer att vara för alltid. Detta tror jag att man har tagit höjd för i sin budgetplanering. Men att man skulle åka på en elprischock och en drivmedelsprischock tror jag inte att det är många som har räknat med, och det kan vi inte klandra folk för.

Dessa saker i kombination menar jag ökar risken för samhällsekonomiska problem och minskar hushållens motståndskraft. Det är klart att en elräkning på 14 000–15 000 plus bränslepriser som är bland de högsta i världen påverkar hushållens möjligheter att upprätthålla konsumtion. Det innebär redan här och nu en privatekonomisk kris för många svenska hushåll.

Ponera att räntan skulle fördubblas, vilket i en historisk kontext inte alls skulle vara konstigt utan fortfarande skulle vara något slags normalränta. Ser Finansinspektionen, i ett sådant läge, att sårbarheten hos dem som sitter med bostadslån i dag, det vill säga vartannat svenskt hushåll, har ökat i sviterna av de höjda el- och drivmedelspriserna? Denna fråga är öppen för flera att besvara om man så önskar.

Lars Thomsson (C): Tack för de som vanligt väldigt intressanta dragningarna från experterna!

Jag hade egentligen tre frågor, men frågan om räntekänslighet har vi berört, så den släpper jag. Jag har två andra mer övergripande frågor som jag skulle vilja ställa.

Är det långsiktigt önskvärt att ha en så låg räntenivå som vi har haft under lång tid? Vi ser nu att den medför påtagligt högre risker för både hushåll, fastighetsbranschen och andra. Vi vet också att det blir följd effekter på bostadsmarknaden och att unga har svårt att komma in där. Frågan är alltså om det är långsiktigt önskvärt med en så pass låg räntenivå.

Något annat som ger mig mycket huvudbry är att vi lever i en extremt osäker omvärld, mer osäker än på länge. Det är en kombination av dels en pandemi, dels ett eskalerande säkerhetsläge – man ska nog uttrycka det som ett säkerhetshot – och dels ett klimathot som bara kommer att öka i både styrka och hastighet. Detta gör att jag funderar på hur Sverige och den svenska finansiella stabiliteten kommer att drabbas, då vi är ett litet exportberoende land med en liten valuta. Vad ser ni för effekter för Sverige med den osäkerhet som vi har i världen totalt sett?

Finansmarknadsminister Max Elger (S): Jag ska börja med frågan från Dennis Dioukarev, som i allt väsentligt riktade sig till Finansinspektionen och, som jag tolkade det, de amorteringskrav med omnejd som Finansinspektionen har genomfört. Det är Finansinspektionens prerogativ att sätta dessa krav, och jag själv ska inte ha för mycket åsikter om det.

Jag kan säga som jag sa tidigare. På ett allmänt plan tycker jag att det finns en övertro på att förändringar av reglerna skulle leda till att man rumsterar om i ordningen bland dem som står i kö till bostäder och annat. Det troliga, om man ändrar amorteringskraven, är att tillgångspriser och skuldsättning kommer att öka men att det inte kommer att lösa några samhällsproblem. Detta är åtminstone min analys, men jag ska överlåta till Erik Thedéen att kommentera sambandet mellan amorteringskrav och hushållens ekonomi här och nu.

När det gäller de långsiktiga frågor som Lars Thomsson lyfter vill jag inte uttrycka mig om huruvida det långsiktigt är önskvärt eller inte med en lågräntemiljö. Jag tror inte att det är en rimlig prognos om man drar ut den långa sikten väldigt länge. Anledningen till att vi har en ränta är att människor ska kompenseras för att de avstår från konsumtion i dag och i stället konsumerar i

morgon. Det har man historiskt sett alltid behövt något slags kompensation för, och det är min förväntan att vi kommer att ha det läget även framgent.

Men vi ska väl säga att frågan om när vi återinträder i det tillståndet är ännu mer av en million dollar question än den som vi tidigare talade om här i dag. Jag låter detta därför vara osagt, och jag har gott sällskap av en mängd förbryllade ekonomer i den frågan.

Slutligen gäller det stabilitetsriskerna med hänsyn tagen till klimatet och säkerhetsläget. Vi hade ett samtal i stabilitetsrådet förra veckan med anledning av säkerhetsläget. Där var bilden att de exponeringar som svenska finansiella institut har mot de länder som det nu talas om är mycket begränsade och att de således inte utgör någon direkt risk för den svenska finansiella stabiliteten. Men Sverige är mycket riktigt en liten öppen ekonomi, och skulle oro utbryta på världens finansmarknader skulle sådan turbulens säkerligen komma oss till del också. Finansmarknaderna är mycket väl integrerade.

När det gäller klimatrisker tror jag att Sverige har det bättre förspänt än många andra länder, eftersom vi har en energimix som i allt väsentligt är koldioxidfri.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Ordförande! Jag antar att frågeställaren undrar över tröskeln för att vidta lättnader, till exempel lättnader i amorteringskrav. Jag tycker att den tröskeln ska vara hög, för det handlar om att bygga motståndskraft. Det genomsnittliga hushåll som amorterar kommer att ha lägre skulder när krisen slår till. Det går in i krisen med lägre skulder. Det kommer att vara någonting som är positivt för det hushållets, så att säga, förtroende när det gäller att upprätthålla konsumtion och leva livet som vanligt även om andra utgifter stiger.

I grund och botten är lösningen alltså inte att lätta på krav och på så sätt upprätthålla en högre skuldsättning. Sedan kan det finnas situationer där det är läge att lätta på kraven. Det var en sådan för två år sedan, i februari och mars 2020.

Jag tycker inte att det finns anledning att tänka i de banorna på grund av el- och oljepriser. Om man tittar lite mer makromässigt på detta kan man säga så här: Svenska hushåll har ändå på det stora hela – och jag vill understryka ”på det stora hela” – en väldigt god utveckling. Det är alltså en stark inkomstutveckling. Det har typiskt sett varit en väldigt låg inflation. Det är en stark sysselsättningsstillväxt. Sammantaget är inflationen låg även om den precis har stigit lite grann på grund av dessa effekter.

Här får man väl följa utvecklingen. Om det skulle ge stora effekter på både prisutveckling och konjunkturutveckling finns det väl anledning för många att agera på olika sätt, men jag ser inte att vi skulle agera på elpriser eller på oljepriser eller på annat. Det innebär inte att jag inte förstår att det finns hushåll och företag som är mycket drabbade av denna kraftiga uppgång. Det ska man definitivt ha stor förståelse för, men jag tror inte att vi ska agera med amorteringskrav för att hantera den situationen.

Sedan är det en fråga från Lars Thomsson om huruvida det är önskvärt med låga räntor. Det är väldigt svårt att säga. Någon gång fick jag frågan: Det är väl inga problem om räntorna är låga om vi *vet* att de är låga? Det tycker jag är en ganska bra ingång. Skulle någon kunna garantera att räntorna skulle vara så här låga i all evighet skulle ekonomin få svänga in efter det, och då är det väl inga större problem. Problemet är att vi inte kan garantera det.

Stefan Ingves visade här att vi lever med tydligt negativa realräntor. Det är ändå en anomali på lång sikt, om man ska försöka förstå ekonomisk teori, så att säga. Man kan inte vara negativ i all evighet. Därmed är ränteläget, tycker jag, ett problem. Riskerna ökar för att det kan bli i alla fall mindre ökningar och kanske även större ökningar. Då har det ju visats att skuldsättningen i systemet, exklusive staten, i företagssektorn och i hushållssektorn är hög. De kommer då att drabbas.

Sammantaget skulle jag nog vilja säga att de extremt låga realräntorna i någon mening har varit motiverade, men de är inte önskvärda på lång sikt. De leder helt enkelt till en konstig syn på till exempel investeringars lönsamhet och annat, och det finns risk för spekulation och tillgångsbulor och sådant.

När det gäller en osäker värld tycker jag att man generellt sett kan säga så här: Små länder har alltid lite mindre manöverutrymme när det blir kris. De måste alltid ha lite större säkerhetsmarginaler – det är en lärdom från 90-talskrisen. Därför är det otroligt bra att vi har bra statsfinanser och låg statsskuld.

Några kanske missuppfattade mitt inledande anförande, som att jag ville att finanspolitiken skulle bli mer slapphänt och att vi därmed skulle få stora underskott. Det handlade mer om att den skulle vara mer aktiv, både gasa och bromsa, så att säga. I grund och botten är goda statsfinanser något som gör att vi inte är så sårbara, och det ska vi verkligen behålla. Men de övriga höga skulderna är en sårbarhet, och det är något som investerare och andra kommer att titta på om det börjar blåsa ordentligt internationellt – av geopolitiska skäl eller av andra skäl.

Att vara ett litet land med en liten valuta innebär alltid en utsatt situation i den meningen. Vi får *act accordingly*, som man säger på engelska. Vi får helt enkelt anpassa vår politik efter det. Det tycker jag att vi har gjort på den statsfinansiella sidan, men vi har kanske inte gjort det lika tydligt när det gäller övrig skuldsättning. Det är klart att det finns risker här.

Stefan Ingves, Riksbanken: Jag har inte så mycket att tillägga. Det är ovanligt med långa perioder med negativ realränta. Det leder kort och gott till att det är lätt att låna, och då uppkommer de risker som vi har pratat om i dag.

Detta är en ovanlig period. Jag kan inte säga när realräntorna blir positiva igen på global nivå, vilket påverkar Sverige, men det är rimligt att anta att räntorna så småningom kommer att stiga. För egen del tror jag att det vore bra för samhällsekonomin om vi kunde återgå till ett läge med positiva realräntor. Men som sagt: Sverige är en liten öppen ekonomi. Vi kan inte ändra på

världen, och med helt fria kapitalrörelser lever vi med vad som sker runt omkring oss.

Erik Thedéen tog upp detta: Vad händer i en liten öppen ekonomi? Ja, vi har färre frihetsgrader än stora ganska slutna ekonomier. Och när det händer saker i vår omvärld får vi, så att säga, facit snabbare än man får i en stor ekonomi. Det innebär att det krävs anpassningar av oss på ett annat sätt än det kanske krävs på många andra håll.

Samtidigt kommer sig vårt välstånd av att vi säljer grejer till andra. Av den anledningen är det naturligtvis oerhört angeläget att det inte är vilka oredor som helst i vår omvärld, även om vi inte styr över det utan helt enkelt har att leva med vad som händer.

Mer i närtid tänker jag på att det inte är första gången det trasslar till sig i vårt grannskap. Jag tänker på vad som nu sker och på funderingar mer kring det geopolitiska läget. Det har trasslat till sig tidigare på andra sätt. Vi har tittat på vem som har lånat ut mycket pengar till dessa delar av världen även under tidigare episoder. Man kan grovt förenklat säga så här: Ju närmare man kommer, desto mindre pengar har man lånat ut. Det betyder att det i det avseendet inte finns några större risker i vårt grannskap när det gäller att vi skulle vara exceptionellt exponerade jämfört med många andra länder. Detta har ju hänt många gånger tidigare, och vi har dragit lärdomar av det historiskt. I det avseendet är risken alltså begränsad.

Karolina Ekholm, Riksgälden: Nu blir det verkligen svårt att komma med något som kan innebära ett bidrag till vad som redan har sagts. Jag har i princip samma syn som Erik Thedéen och Stefan Ingves när det gäller Lars Thomssons frågor.

När det gäller ränteläget är det klart att man kan leva med ett väldigt lågt ränteläge om man kan vara helt säker på att det är konstant och inte ändras i någon större utsträckning. Men det som skapar risker är att det kan komma att ändras, och i och med att det är så extremt i dagsläget har vi all anledning att tro att det inte kommer att vara konstant.

När det gäller hur osäkerhetsfaktorerna påverkar en liten öppen ekonomi som den svenska är det precis som Erik och Stefan säger. En liten öppen ekonomi har mindre säkerhetsmarginaler och behöver kanske därför vidta mer kraftfulla åtgärder för att skaffa sig skyddsvallar av olika slag. Som jag var inne på är väl den yttersta skyddsvallen de starka offentliga finanserna, så det finns all anledning att bibehålla dem.

Ulla Andersson (V): Jag sitter i Gävle, med snö utanför fönstret. Det är en fin bild. Jag tackar för era föredragningar.

Välkommen, Karolina Ekholm! Du kommer att klara det här jobbet bra. Jag känner mig trygg med dig där. Jag tänkte ställa min första fråga till dig. Du tog i ditt anförande upp statsobligationsmarknaden. Det är ett problem, enligt vad jag känner till, som fanns redan före pandemin. Marknaden blev allt

mindre. Sedan har Riksbanken köpt upp en stor del av statsobligationerna, vilket också gör att den fungerar allt sämre. Som du tog upp finns det risk i det. Samtidigt ser vi att planen utifrån finanspolitiken är att statsskulden ska fortsätta minska, trots att vi egentligen har ett utrymme att öka den och har eftersatta investeringar.

Jag skulle gärna vilja att du utvecklar lite kring vilka risker du ser framåt på statsobligationsmarknaden – du tog upp fördyrade kostnader och så vidare – om utvecklingen ser ut att fortsätta som den är nu.

Min andra fråga tänkte jag rikta till Riksbanken. Vi har ofta diskuterat problemen med moral hazard och finanssektorn, att staten täcker upp för bankernas förluster. Nu ser vi en ny väg med tanke på pandemin och de uppköp som har varit. Det finns risk att andra branscher förväntar sig att staten ska vara där och täcka upp. Fastighetssektorn är väl något som har diskuterats här. Och vi ser hur skuldsättningen ökar. Samtidigt har vi en väldigt låg riskpremie. Detta kommer att påverka den finansiella stabiliteten.

Erik Thedéen tog upp detta med att finanspolitiken måste kliva in och ta ett större ansvar i det läge som är framåt för att möta konjunktursvängningar och så vidare. Hur ser riksbankschefen på riskerna för moral hazard inom andra sektorer? Jag tycker att det känns ganska oroväckande, inte minst med tanke på det vi ser inom fastighetssektorn.

Sedan har jag en fråga till finansmarknadsministern. Jag tycker att det är bra att ni uppskattar den utredning som vi och Kristdemokraterna drev igenom kring penningtvätt, och jag förväntar mig att det ska komma många nya förslag utifrån den utredningen. Men det jag tänkte fråga om gäller hushållens ökade skuldsättning.

Jag delar bedömningen att vi inte ska släppa på amorteringskravet. Vi var det parti som efterfrågade det först av alla, och jag tycker att det fortfarande är mycket relevant. Däremot har jag länge tyckt att vi borde trappa ned ränteavdragen. Vi försökte få till en överenskommelse med den borgerliga regeringen om att trappa ned ränteavdragen. Jag undrar om inte finansmarknadsministern nu borde ta ett initiativ där vi samlas politiskt, inte minst utifrån de bilder som har getts här i dag, för att försöka komma överens om en försiktig nedtrappning av ränteavdragen.

Det är inte sunt att staten ska driva på en skuldsättning på det sätt som vi gör med ränteavdragen och med de konsekvenser som det får. Jag vet att många partier tycker att detta vore en rimlig väg att gå, och jag tycker att regeringen borde ta ett sådant initiativ. Därför frågar jag nu finansmarknadsministern om det.

Min sista fråga går till Finansinspektionen. Ni har ett diagram i er rapport där ni visar företagssektorns ökade skuldsättning, hur den har ökat under lång tid och nått nya rekordnivåer före pandemin. Jag gissar att även aktieutdelningen från bolagen har ökat. Då blir inte bolagens kassa så stabil som den skulle behöva vara, och därmed ökar risken för att staten måste gå in vid en kris.

Jag tänkte höra om Finansinspektionen har funderat på om vi skulle sätta upp något regelverk före en kris för hur bolag bör se till att hålla en bra kassa för att staten ska gå in och ta en del av det ekonomiska ansvaret för att förhindra att en kris djupnar. Jag hoppas att du förstår hur jag menar.

Jag tycker nämligen inte att det är sunt att staten ska behöva gå in i ett så tidigt skede. Det är väl mer rimligt att dessa bolag får ta av sin egen kassa, och det borde finnas ett ansvar i företagen själva att göra det. Många gör det, men vi ser också en tendens till motsatsen. Därför tänkte jag höra om man har funderat på om vi i politiken skulle kunna sätta upp något regelverk i förväg för att signalera att vi framåt kommer att förhålla oss till hur de har skött sin egen kassa, så att säga.

Robert Halef (KD): Ordförande! Tack, alla, för presentationerna! I Finansinspektionens rapport *Stabiliteten i det finansiella systemet* går att utläsa bland annat detta: Under år 2021 har ökningstakten för hushållens bolån stigit ytterligare från en redan hög nivå. De kraftigt stigande bostadspriserna har gjort att hushållen tagit större lån och fått växande hushållsskulder. Det står även att utlåningen till hushållen ökar snabbare än hushållens disponibla inkomster.

Mot bakgrund av detta har jag följande fråga till Erik Thedéen, Finansinspektionen: Anser ni att det finns behov av att se över ränteavdragen? Om svaret är ja: Vad skulle ni bedöma som en rimlig nedtrappning av ränteavdraget?

Min andra fråga gäller den ökande inflationen. Riksbanken konstaterar att uppgången i inflationen i Sverige i hög grad beror på snabbt stigande energipriser. Vi vet att energibristen delvis beror på att regeringen stängt några kärnkraftverk under senare år. Och bristen är stor när det gäller kapaciteten. Detta beror även på reduktionsplikten när det gäller inblandning av biodrivmedel – det är 30,5 procent för diesel och 7,8 procent för bensin. Det har bidragit till höga priser på drivmedel.

Ordförande! Det är brist på drivmedel, och Sverige har bland EU:s högsta krav på reduktionsplikt, som bidrar till ökad inflation och höga kostnader för företag och hushåll. Min fråga till finansmarknadsminister Max Elger är: Anser ni att regeringen bör se över nivån på den höga reduktionsplikten eller sänka skatten på drivmedel för att dämpa inflationen?

Karolina Ekholm, Riksgälden: Tack för frågan från Ulla Andersson om varför försämrad likviditet på statspappersmarknaden är ett problem. Kan jag utveckla det? Ja, om statspappersmarknaden fungerar dåligt innebär det risker för staten som låntagare och för det finansiella systemet i stort. Statspappersmarknaden spelar en väldigt viktig roll både i normala tider och kanske framför allt i en kris.

För staten handlar det om risken för en minskad investerarbas, som jag var inne på, och högre upplåningskostnader över tid till följd av högre likviditetspremier. För den finansiella stabiliteten handlar det om en ökad sårbarhet, som i värsta fall kan skynda på ett krisförlopp. Blir det en kris är det vanliga att efterfrågan på säkra placeringar stiger ganska dramatiskt. Är det då brist på sådana placeringar i systemet kan det bli extra stökigt, och det kan då fortplanta sig till andra delar av den finansiella sektorn. Man kan nog säga att marknaden för statspapper utgör ett slags bottenplatta i det finansiella systemet, och om inte den bottenplattan fungerar väl ökar risken också i de andra delarna av systemet.

Sedan ska jag nog påpeka att Riksgälden alltid kan låna de pengar som staten behöver, så det är inte fråga om det. Men det kan bli en fråga om vad det kostar att låna. Och, som sagt, det kan bli de här spridningseffekterna på de finansiella marknaderna i en turbulent situation.

Man kan fundera över vad man ska göra åt detta. Det är kanske inte rimligt att staten ska skuldsätta sig när den inte behöver det för att få till en fungerande statspappersmarknad. Jag tror att detta är något som man behöver titta på i ett lite bredare perspektiv där man tittar på hela räntemarknadens funktionssätt och roll i det finansiella systemet.

Stefan Ingves, Riksbanken: Tack för Ulla Anderssons fråga om Riksbanken, penningpolitiken och hur vi hanterar de här frågorna! Det är många olika delar i detta. En del är penningpolitikens genomslag under någorlunda normala omständigheter, och då gäller det att alltid förstå hur finanssektorn ser ut och hur finanssektorn omformas över tiden. Obligationsmarknader av olika slag har blivit allt större under årens lopp, och då gäller det att förstå och kunna hantera de marknaderna.

Jag har ett exempel som har att göra med den diskussion vi för här i dag om hushållens bolån. Bostadsobligationsmarknaden är den helt dominerande marknaden i Sverige i dag för obligationer. Den är faktiskt mycket större än marknaden för statsobligationer, eftersom statskulden är låg, som Karolina pratar om här. Då är det oerhört viktigt att den marknaden fungerar.

Sedan finns det några delar i det. I den bästa av världar – detta har Erik Thedéen, jag och andra pratat om här i dag – vill man att dessa marknader ska vara så robusta som det över huvud taget är möjligt så att de inte omedelbart faller isär. Vi har dessvärre haft några episoder i Sverige och också i ett stort antal andra länder där olika typer av obligationsfonder har slutat fungera och slutat fungera alldeles för fort. Det är inte bra, för i den bästa av världar ska staten gå in sist och inte först. Men för att det ska fungera på det sättet måste det finnas tillräckligt mycket riskbärande kapital i den privata sektorn, och det är en evig fråga och en evig kamp att se till att det är på det sättet. Till exempel de av oss som har hållit på med Basel III-regelverket vet vilken enorm lobbying det alltid förekommer från banksektorn. Och sakfrågan är i stort sett

alltid densamma: Skruva i regelverken så att vi kan ha mindre eget kapital! Då måste någon vara villig att hålla emot.

Sedan har vi då den andra frågan och frågeställningen när det har gått riktigt illa, till exempel i systemet i sin helhet. Då finns det inte mycket annat val än att centralbanken bär den kollektiva risk som av någon anledning har uppkommit. Det finns helt enkelt ingen annan på den privata sidan som har den förmågan. Sköter man det på ett bra sätt brukar det i regel gå att vända den processen. Och sköter man det på ett bra sätt där man är villig att ta på sig risk under dessa omständigheter brukar det vara så att man till och med kan tjäna en del pengar, även om det låter osannolikt att det är så det fungerar.

Slutligen: I den mån enskilda institut har problem och man känner att det är nödvändigt att lämna nödkredit ska det inte göras lättvindigt. Under sådana omständigheter tar man, kort och gott, i pant precis allting som rör sig och lite till. Vi har några erfarenheter av det sedan tidigare när de tidigare aktieägarna har klagat bittert över det som gjordes. Men det är precis så det ska gå till. Det är nämligen då man inser att även under besvärliga omständigheter behöver den privata sektorn betala sin del i detta.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Ordförande! Det är en väldigt spännande fråga, tycker jag, från Ulla Andersson. Det finns ju paralleller att dra här. Banksystemet var notoriskt understött av staten vid upprepade kriser. Man drog helt enkelt slutsatsen att bankerna och dess investerare började räkna med att staten skulle rädda dem, så de kunde hålla lite mindre eget kapital och skuldsätta sig mer, och därmed ökade riskerna ännu mer. Då sattes det in ett ganska betydande regelverk. Man höjde kapitalkraven och likviditetskraven och satte in det resolutionssystem som Karolina pratade om förut.

Då kan man fråga sig: Ska vi göra motsvarande även för andra företag? Jag är inte helt främmande för de resonemang som du för, Ulla. Möjligtvis kan man säga så här: Händer det en gång på 200 år att vi räddar ett antal hotell, flygbolag och restauranger kanske det så att säga är statens samlade ansvar att vara försäkringsbolaget för alla invånare i landet. Men skulle det börja prisas in som att det är ungefär så det fungerar, att staten är ganska villig att stödja företag i olika lägen av olika skäl, finns det kanske anledning att fundera på om man ska ställa tydligare krav.

Annars tänker vi oss att detta ska prissättas på marknaden så att bolag som skuldsätter sig för mycket helt enkelt kommer att få betala väldigt mycket för sin upplåning. Därmed kommer de att kapitalisera upp sig, och då kommer man att finna en balans. Men helt självklart tycker jag inte att det är. Jag tänker inte bara på de räddningar som har varit under denna kris. Det räddades ju ett antal bilbolag till exempel under finanskrisen. Så frågan är relevant.

Det kanske förskräcker lite grann nu när jag nämner landet Kina, för det är kanske inte dit vi brukar åka för att bli inspirerade när det gäller hur vi ska reglera marknader. Men där har man satt upp ett antal så kallade red lines för hur fastighetsbolagens balansräkningar ska se ut. Man har alltså i praktiken

satt kapital- och likviditetskrav på fastighetsbolagen, åtminstone indirekt. Det är väl ett uttryck för att man helt enkelt ser dem som en stor risk.

Jag är inte här och nu beredd att säga att vi borde göra detta i Sverige. Men jag tycker att det finns all anledning för ratinginstitut och andra att tydligare börja kommunicera om vad de tycker är rimligt och rätt, för att på så sätt i alla fall skapa någon typ av marknadsmekanism i den riktning som du pekar på.

När det gäller frågan om hushållens skulder och ränteavdrag visade jag en bild på att det svenska skattesystemet i hög grad gynnar skuldsättning. Det är i det avseendet kanske bland de mest extrema skattesystemen bland OECD-länder.

Jag tycker att ränteavdragen bör justeras. Man kan titta lite på dem som har undersökt det här och se om det ska vara någon typ av neutralitet. Det finns en neutralitet mellan lån och sparande för att skattesystemet ska vara neutralt. Kapitalinkomster beskattas de facto med ungefär 20 procent. En tanke skulle alltså kunna vara att ränteavdragen också bör landa där. Då får man den neutraliteten. Det skulle innebära att man justerar med 10 procentenheter. Det är väl rimligt att ta det i ganska små steg, så att det inte blir stora förändringar.

En stor fördel med det skulle vara att i någon mening alla hushåll skulle vara med i en stabilitetsåtgärd, det vill säga att det skulle vara rimligt fördelningspolitiskt. Amorteringskraven får kritik för att de slår mot förstagångsköpare. Det är ett faktum att det är dem de införs på, inte på dem som redan hade lån. Det är på så sätt skevare än det skulle vara när det gäller ränteavdragen. Jag skulle alltså förorda en avtrappning. Man ska göra det när ränteläget och konjunkturen är god, ungefär som i dag alltså. En ambition borde vara att gå ned till 20 procent.

Staten skulle dessutom få stora statsinkomster eller kanske minskade statsutgifter. Dem kan man fördela på olika sätt, genom att stötta hushåll som man kanske tycker har drabbats extra hårt till exempel av ränteavdragsförändringar eller använda dem på något annat sätt som regering och riksdag tycker är rimligt.

Finansmarknadsminister Max Elger (S): Jag börjar där Thedéen avslutade, med ränteavdragen. Det är ingen ny diskussion. Den har förts så länge jag kan minnas. Jag kan bara klargöra, vilket jag gjorde även i mitt anförande, att regeringen inte ser några förslag på det området. Det ligger inte i korten, utan vi får använda andra verktyg för att adressera de problem med skuldsättning som uppstår. Tidigare i dag har vi också diskuterat amorteringskraven med omnejd.

Jag fick också en fråga om behovet av att bidra till en dämpad inflation genom att se över kvotplikt och andra skatter. Vi står inte i begrepp att göra det, allra minst för att påverka inflationen i närtid. De höga elpriserna har adresserats genom det stöd till hushållen som finansministern och energiministern har presenterat. Det förefaller vara en väl avvägd mix i det

förslaget. Jag ser alltså inga förändringar vad avser kvotplikt eller övrig beskattning för att adressera den högra inflationen.

Mats Persson (L): Fru ordförande! Tack till er från de olika myndigheterna och statsrådet som har varit med under dagen!

Det har varit mycket välkommet fokus på hushållens skuldsättning men också på den ökade belastning som många hushåll just nu lever med, med tanke på galopperande elpriser och diesel- och bensinpriser som är på en oerhört hög nivå. Det är klart att det är ett skakigt läge för många hushåll här och nu. Det är ett stort ansvar för oss i riksdagen att se till att på olika sätt lyfta bort den börda som många hushåll nu har.

Min fråga gäller dock inte det som berör hushållen här och nu utan det som möjligen kommer att beröra hushållen längre fram: företagsobligationer och de företag som finansierar sig via dem. Flera av er har varit inne på att det kan innebära ökade obalanser och ökade risker.

Jag riktar min fråga främst till Stefan Ingves och möjligen till Erik Thedéen. Det gäller initiativet om benchmarking för företagsobligationer. Är detta tillräckligt? Behövs ökad reglering längre fram? Ser ni detta som ett första steg och att det i nästa skede behövs fler åtgärder? Jag bedömer detta som en stor risk och något som kan drabba hushållen längre fram. Det är därför viktigt att vi agerar proaktivt från politikens och från myndigheternas sida, så att verktygen finns. Jag är mycket nyfiken på svar om detta.

Janine Alm Ericson (MP): Jag vill instämna i tacken för bra föredragningar och tydliga svar på frågorna. Jag vill också säga: Välkommen, Karolina! Det ska bli roligt att jobba ihop.

Det har varit stort fokus på det som är här och nu: chocken efter pandemin, den ökade skuldsättningen och det som vi har fokus på inom rimligt snar framtid.

Klimatkrisen och riskerna kopplat till den har också nämnts lite, framför allt av statsrådet. Jag läser i stabilitetsrådets protokoll från den 17 december att Finansinspektionen var på plats på COP i Glasgow och jobbade med just det här i en arbetsgrupp som arbetar med värdepapperstillsyn. Det är roligt att det är Sverige som har initierat arbetsgruppen som ska ta fram en global redovisningsstandard för klimatkriser. Den ska utgöra grund för lagstiftning för att prissätta klimatrisker på ett bra sätt, så att kapital kan allokeras på rätt sätt.

Min fråga är kanske främst till Erik Thedéen: Hur går det med det arbetet? Går det snabbt framåt? Vad kan man förvänta sig för resultat? Nu jobbar vi annars med taxonomin. Kommissionens förslag är att fossilgas ska ingå där, vilket inte kommer att allokera pengar till det som är klimatsmart utan tvärtom.

Jag vill också veta om statsrådet eller Erik Thedéen vet om det görs några stresstester, försök eller så. Vi vet att det har investerats otroligt mycket pengar i kol, olja och fossilgas i världen i dag. Vi vet också att vi måste ställa om

väldigt snabbt. Ju längre tid vi väntar, desto kortare tid kommer vi att ha på oss. Det kommer att ge större chocker och svårare effekter. Därför undrar jag hur man ser lite mer spot-on på hur de riskerna kan komma att se ut.

Det känns som att det inte riktigt finns den förståelse som behövs för problematiken och hur mycket det kan påverka på kort sikt. Vi ser till viss del nu hur vi påverkas av olika marknadspriser på de olika bränslena. Det är sådant vi kan förvänta oss kommer att öka. Hur kommer det att slå på stabiliteten och ekonomin i stort?

Ordföranden: Vi lämnar ordet till våra talare för den sista rundan. Det är alltså nu man får ge en avslutande kommentar, om man vill göra det.

Finansmarknadsminister Max Elger (S): Jag uppfattade kanske inte att frågorna var riktade huvudsakligen till mig, men jag ska ändå plocka upp tråden från Janine när det gäller inprisningen av klimatrisker. Jag har inte sådana stresstester på mina fem fingrar just nu. Min minnesbild är dock att sådant faktiskt genomförs, inte minst i hägnet av IMF och motsvarande internationella sammanhang. Men det är inget jag kan redogöra för.

Som jag sa tidigare ska vi komma ihåg att Sverige är väl rustat i det sammanhanget, eftersom vi har en energimix som är nära nog fossilfri. Det är godartat.

Överlag tycker jag att vi har haft en bra diskussion i dag. Det är en ganska samlad problembild vi får oss till livs. Det handlar inte minst om den – som den har varit de senaste två åren – snabbt växande skuldsättningen i företagssektorn, med fokus på fastighetssektorn. Riksbankschefen gjorde en bra reflektion; historiskt har problemen vid finanskriser ofta börjat där i krokarna.

Det är bra att vi är samlade i vår analys. Det känns som att vi har en gemensam uppgift att noga följa utvecklingen på detta område de kommande åren. Därmed tackar jag för mig.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Ordförande! Jag går först till frågan om företagsobligationer. Ett antal initiativ tas nu för att den marknaden ska fungera bättre. Bland annat hade vi en tydlig dialog med branschföreträdare precis efter att krisen kom. De har frivilligt åtagit sig att ha bättre transparens. Förut var företagsobligationsmarknaden i praktiken helt mörk. Om jag skulle vilja veta vad det gjordes för avslut i går kunde jag alltså inte få det. Men det där är viktigt för att det ska bli en trovärdig marknad.

Det har blivit bättre. Det är positivt att vi kan ta ytterligare steg i den riktningen. Finansmarknadsministern talade också om att det pågår en översyn av regelverket på europeisk nivå. Jag hoppas att det kommer att göra att det blir ännu mer transparent.

När det gäller benchmarkstandard kan man fråga sig vad det handlar om i grunden. Det handlar om att det ska bli nya typer av investerare som köper och säljer företagsobligationer. I dag är det starkt beroende av fondmarknaden. Fonder är i allt väsentligt inget annat än privatpersoners sparande. Det som hände var att de blev oroliga och tog ut pengarna. Så kan vi inte ha det.

Vi måste ha fler och olika typer av placerare. Här tror jag att svenska försäkrings- och livförsäkringsbolag och pensionsfonder är avgörande. De har ganska låga andelar företagsobligationer. De har satsat på andra placeringar. En bättre marknad kan få den typen av aktörer att komma in. På så sätt kan vi få en positiv spiral. Den typen av aktörer är ju långsiktiga. De har typiskt sett 30- och 40-åriga horisonter. Det skulle bidra till ökad stabilitet på företagsobligationsmarknaden. Det tror jag vore bra.

Jag ser inte här och nu att det finns stora behov av att agera från politiskt håll, men det gör det möjligtvis när det gäller reformeringen på EU-nivå så att den inte lobbas bort, om uttrycket tillåts. Det finns förstås starka krafter som inte vill ha den transparensen. Man måste därför hålla i att man verkligen vill ha ökad transparens och därmed en bättre utveckling för den marknaden.

När det gäller klimatrisker har vi gjort en del mätningar på både försäkringsbolagssidan och banksidan. Svenska finansiella instituts direkta exponering mot klimatrisker är relativt begränsad. Men riskerna finns bland annat i balansräkningarna, och det finns förstås en indirekt effekt i den meningen att de är exponerade mot utländsk utveckling där exponeringen kan vara mycket större. Delvis tillsammans med Riksbanken kommer vi att genomföra mer stresstester på både banksidan och försäkringsbolagssidan.

Där kommer man in på prissättningsfrågan. Det som vi gjorde i Glasgow och som jag och Finansinspektionen har engagerat oss i är att hitta ett globalt spann. Man ska inte glömma bort att huvuddelen av utsläppen inte kommer från Europa utan från Kina och därefter USA. De har inte alls varit lika framåt-lutade när det gäller att få bättre redovisningsstandarder på klimatområdet.

Att ha en global standard är otroligt centralt för att lösa den frågan. Vi kan inte nöja oss med att det blir bra i Sverige och Europa. Den här standarden kommer alltså inte att vara lika ambitiös som den europeiska, men den ska förhoppningsvis haka i den europeiska. För ett företag ska det alltså finnas en standard som åtminstone ska uppfyllas i alla länder.

Hur går det då? Det går bra, tycker jag. Men man ska veta att det är en internationell förhandling, som ständigt pågår. Men när vi satte redovisningsstandarderna, långt innan jag hade det här jobbet, tog det sisådär tio år från ax till limpa. Nu hoppas vi att den här standarden kan ha sin CTCC, att den kanske kan börja användas, kanske till och med det här året eller i början av nästa år. Då har det från ax till limpa tagit två år. Jag tycker att man kan säga att det har gått väldigt snabbt.

Det finns dock stora politiska utmaningar med att få ihop det amerikanska synsättet med det europeiska och det asiatiska. Men det går definitivt i rätt riktning. Och då kan vi kanske få till en bättre prissättning och på så sätt styra kapitalet mer rätt.

När det gäller anpassning vore det bästa om vi fick en gradvis anpassning av företagen så att det inte blir krascher. Det tycker jag ändå att det finns tydliga tecken på i bransch efter bransch. Där kan prissättningen hjälpa till.

Svaret på frågan är alltså att det går bra, men jag är liksom frågeställaren förstås ganska frustrerad över att det är fråga om stora risker där man kanske skulle vilja se ännu snabbare resultat.

Jag vill avsluta med att säga det som jag inte lyckats säga men som alla andra har lyckats med: Välkommen, Karolina, till den här gruppen! Det ska bli väldigt kul att få jobba mer med dig. Vi har sett varandra i tidigare sammanhang. Jag får också säga: Välkommen, Max, inte Mats, till den här gruppen! Det är kul att vara med i en diskussion med er.

Sammanfattningsvis: Riskerna ökar. Det är i alla fall min tydliga bedömning. Riskerna har ökat de senaste ett två åren. Jag tycker att vi har god motståndskraft vad gäller staten och banksystemet. Men vi har en betydande utmaning med den ökade skuldsättning som sker i företagssektorn och i hushållssektorn.

Med det vill jag säga stort tack för en bra diskussion.

Stefan Ingves, Riksbanken: Låt mig upprepa det Erik just sa: Välkomna i det här sammanhanget, Max och Karolina!

När det gäller Mats Perssons fråga om företagsobligationer är mina synpunkter väldigt likartade det som Erik Thedéen just berättade om. Ökad transparens är bra; det tar tid. Benchmarkobligationer är jättebra; det tar tid.

De olika EU-initiativ som finns är väldigt viktiga. Det är oerhört angeläget att de inte urvattnas till ett intet. Låt mig ge två exempel på varför det är viktigt. Ett exempel är att det har funnits och finns i dag en viss typ av obligationsfonder där man ställer ut ett löfte om att någonting alltid, under alla omständigheter, är värt 100, även om alla förstår att det underliggande värdet inte alltid kommer att vara 100. Den sortens fonder fungerar inte i långa loppet och bör egentligen inte få finnas därför att konsumentnyttan inte är hög om man har den sortens fonder.

En annan aspekt på det, och som Erik har slitit med några gånger i Sverige, är att det behöver bli svårare eller i varje fall kosta mer att rusa mot dörren. Om man har sådana regelverk att det blir på det sättet att först ut vinner blir de fonderna väldigt instabila, och det är inte bra för systemet i sin helhet.

Att bredda investerarbasen i vid mening kan aldrig vara fel. Samtidigt tror jag att det kan vara viktigt att påpeka att sådant tar tid. Jag har deltagit i diskussioner om den svenska företagsobligationsmarknaden sedan mitten på 80-talet någon gång, skulle jag tro. Det tar alltså lång tid innan de marknaderna växer. Men det betyder inte att man ska ge sig när det gäller vad som händer på den kanten. Man får helt enkelt fila på det och se till att det gradvis blir bättre och att man inte faller tillbaks i någonting som bara blir sämre och sämre. Det straffar sig förr eller senare.

Jag ska inte upprepa alla olika argument som vi har hört här i dag när det gäller finansiell stabilitet, hushållens skulder och kommersiella fastigheter.

Jag tror att ett enkelt sätt att summera det hela är: Om vi så småningom går in i ett läge där de globala räntorna blir högre än de är i dag ska vi i den svenska finansiella sektorn klara av det på ett sådant sätt att det inte händer några hemska saker.

Karolina Ekholm, Riksgälden: Jag har inte särskilt mycket att tillägga. Men angående Mats Perssons fråga om företagsobligationsmarknaden kan jag ge lite bakgrund såtillvida att det har pågått ett arbete inom EU under ganska lång tid. Man har försökt främja framväxten av fungerande obligationsmarknader. Det har man gjort för att minska företagens starka beroende av bankfinansiering, som har varit det typiska i Europa. Det har varit viktigt, inte minst mot bakgrund av att det i många andra europeiska länder – inte Sverige – varit problem med bankerna. De har inte haft särskilt stor förmåga att finansiera företagen.

Men det här är lite nytt. Vi får se en del av det som en typ av barnsjukdomar som man behöver komma till rätta med. Det kan krävas mer än benchmarking. När man tittar på fonderna som investerar i företagsobligationer tror jag liksom Stefan att det är viktigt att se till att de inte gör utfästelser om uttag som de inte riktigt kan leverera på eller som leder till likviditetsproblem och eventuella så kallade fire sales, avyttringar av obligationer. Det där kommer vi nog att behöva jobba med framöver.

Till sist vill jag tacka för alla välkomnande ord från mötets deltagare, såväl från utskottets ledamöter som från Stefan och Erik.

Vice ordföranden: När utskottet för några år sedan började med den här utfrågningen startade vi en god vana. Det är en vana vi kommer att fortsätta med. Diskussionen om den finansiella stabiliteten är viktigt att hålla vid liv. Vi är glada över den.

Jag vill å utskottets ledamöters vägnar tacka alla deltagare – Karolina Ekholm, Stefan Ingves, Erik Thedéen och Max Elger – för att ni har deltagit och har svarat så väl från era utgångspunkter på våra frågor. Det uppskattas mycket. Stort tack för det!

När ni åter besöker utskottet om ett år tänker vi att vi kommer att hålla det som ett fysiskt möte. Jag tycker att vi helt enkelt bestämmer det. Tack så mycket för i dag!

Bilder från den offentliga utfrågningen

Bilder visade av Karolina Ekholm

Sårbarheter och motståndskraft i ekonomin i ljuset av ökande skulder hos hushåll och kommersiella fastighetsföretag

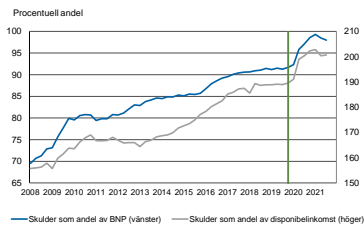
Karolina Ekholm
Riksgäldsdirektör

Finansutskottet, Sveriges Riksdag
1 februari 2022

RIKSGÄLDEN
STATENS KASSA

Generellt expansiv ekonomisk politik driver upp tillgångspriser och skuldsättning

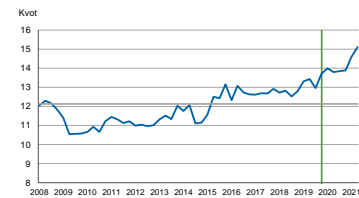
Hushållens skuldsättning

Källa: SCB och Riksgälden

Anm. Data omfattar perioden till och med tredje kvartalet 2021. Helstagen vertikalt linje avser 2020 kv1.

Fastighetsföretagens skuld i förhållande till deras rörelseresultat

Källa: Sedis och Riksbanken

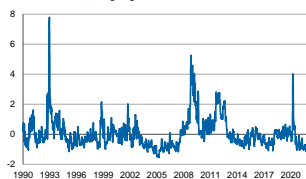
Anm. Avser volymkvot kvot för 34 kommersiella fastighetsföretag, där vissa fastighetsföretag tillkommer över tid. Kvoten är beräknad genom företagens räntebärande skulder minus likvida medel relativt deras rörelseresultat, volymkvot. Rörelseresultat är företagens resultat före räntestämplat och räntekostnader, skatter, nedskrivningar och avskrivningar. Data omfattar perioden till och med andra kvartalet 2021. Helstagen vertikalt linje avser 2020 kv1.

RIKSGÄLDEN
STATENS KASSA

Pandemin – en ekonomisk chock som inte blev en finansiell kris

Finansiellt stressindex, Sverige

Standardsvinklingar, 5-dagars glidande medelvärde

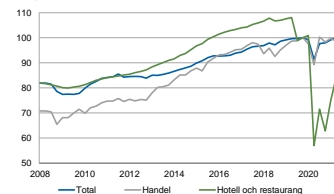
Källa: Riksgälden

Anm. Indexet består av olika indikatorer för aktiemarknaden, valutemarknaden, penningmarknaden och obligationsmarknaden. Indikatorerna är likaviktade och indexet är normaliserat.

Senaste observation: 2022-01-24

BNP från produktionsidan, olika branscher

Index, 2019 kv4 = 100

Källa: SCB

Anm. BNP fasta priser, kalenderkorrigerade och säsongrensade värden.

Senaste observation: 2021 kv3

RIKSGÄLDEN
STATENS KASSA

Sveriges förutsättningar att hantera långsiktiga risker för det finansiella systemet

- Koncentrerat finansiellt system med flera systemviktiga institut (-)
- Beroendet av marknadsfinansiering har ökat (+/-)
- Ramverk för krishantering och starka offentliga finanser (+)

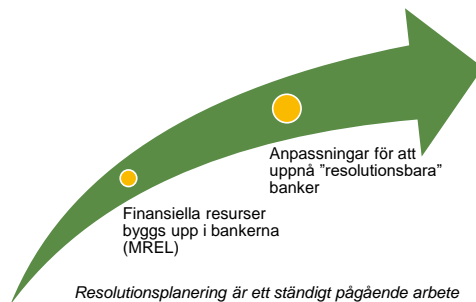
RIKSGÄLDEN
SVERIGES FINANSSTYRELSE

Finansiella institut i kris: Resolutionsramverket innebär ett paradigmskifte

RIKSGÄLDEN
SVERIGES FINANSSTYRELSE

Värna de reformer som genomförts!

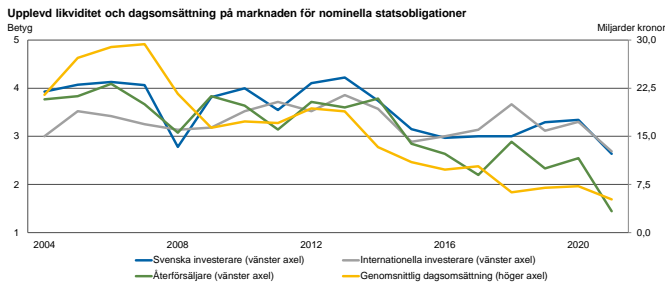
RIKSGÄLDEN
SVERIGES FINANSSTYRELSE

Riksgälden alltid redo att låna för de behov som uppstår

RIKSGÄLDEN
STATSBANAN

Försämrad likviditet på statsobligationsmarknaden kan innebära minskad motståndskraft i det finansiella systemet

Anm.: Betyg för likviditeten i termen av volym enligt årlig undersökning genomförd av Kantar Prospera, skala 1–5 där lägre än 3 tolkas som underkänt
Källor: Riksgälden och Riksbanken

RIKSGÄLDEN
STATSBANAN

Sammanfattningsvis

- Påbörja avveckling av generellt verkande stödåtgärder
- Värna och fortsätta utveckla resolutionsramverket
- Verka för bättre fungerande obligationsmarknader i SEK

RIKSGÄLDEN
STATSBANAN

Bilder visade av Stefan Ingves

Den ekonomiska politiken behöver hantera riskerna med de ökande skulderna

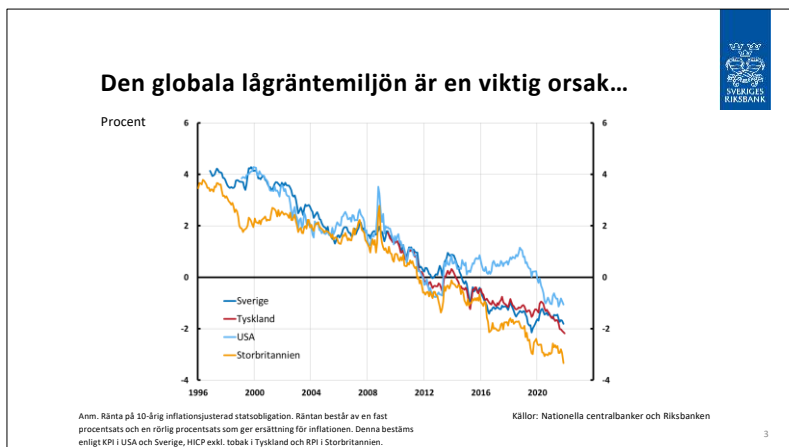
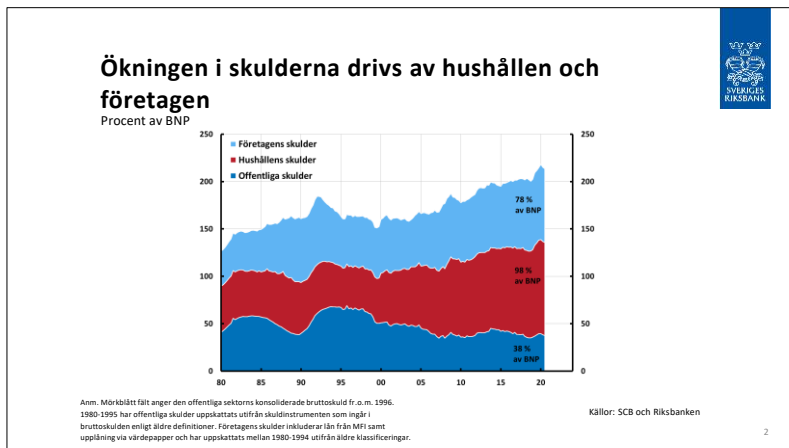
Finansutskottet, 1 februari 2022

SVERIGES RIKSBANK

Stefan Ingves
Riksbankschef

1

...men även strukturella problem på bostadsmarknaden bidrar

Skattesystem som skapar incitament för skuldsättning

Ineffektivt nyttjande av bostadsbeståndet

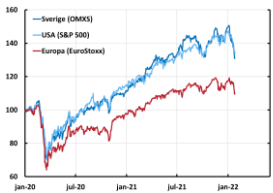
Flera faktorer har begränsat bostadsbyggandet

4

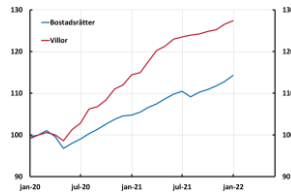
Trenden med stigande tillgångspriser har tilltagit under pandemin...

Aktiepriser har stigit kraftigt...

...och detsamma gäller bostadspriserna

Anm. Vänster: Index, 2 januari 2020 = 100. Höger: Index, januari 2020 = 100. Säsongsjusterade priser.

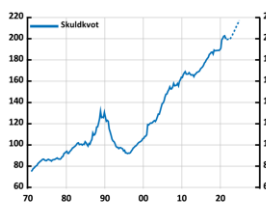
Källor: Macrobond, Valueguard och Riksbanken

5

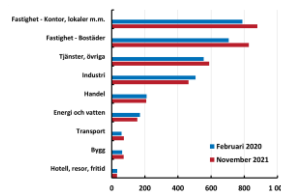
...vilket har lett till att tidigare sårbarheter blivit ännu större

Stigande bostadspriser bidrar till stigande skulder

Upplägningen i den kommersiella fastighetssektorn har ökat tydligt under pandemin

Anm. Vänster: Hushållens totala skulder som andel av deras disponibla inkomster summerade över de senaste fyra kvartalen (skuldkvoten). Den streckade linjen avser Riksbankens prognos. Höger: Miljarder SEK.

Källor: SCB och Riksbanken

6

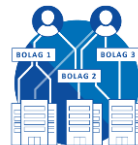
Nya trender ökar sårbarheterna på den kommersiella fastighetsmarknaden

Omställning från fysisk handel till e-handel

Minskad efterfrågan på kontorsyta?

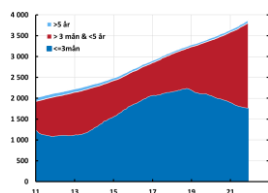
Ökad grad av korsägande och koncentration

7

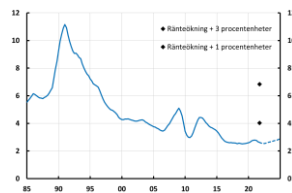
Om räntorna stiger skulle det snabbt leda till stigande ränteutgifter

Bolånestocken uppdelat på räntebindingstider

Hushållens ränteutgifter som andel av disponibel inkomst

Anm. Väster: Miljarder SEK. Höger: Den streckade linjen avser Riksbankens prognos. Ränteutgifterna är justerade för räntevadrag. Rombarna illustrerar nivån på räntekvoten som är beräknat utifrån nuvarande skuldsvot i ett scenario där räntan stigit med 1 respektive 3 procentenheter från nuvarande nivå. Den nedersta romben motsvarar en räntehöjning på 1 procentenhet.

Källa: SCB

8

Den ekonomiska politiken behöver fokusera mer på att motverka riskerna med de ökande skulderna

- Kraftfulla åtgärder har varit motiverade
 - En kombination av åtgärder behövs för att hålla räntor låga och ge stöd åt ekonomin och inflationen
 - ...men behovet av pandemirelaterade åtgärder har minskat
- Växande obalanser behöver hanteras
 - Reformen inom bostads- och skattepolitiken behövs
 - Riksbanken stöder FI:s beslut att höja den kontryckiska kapitalbufferten
 - Viktigt att bankerna tar höjd för riskerna med utlåning till fastighetsföretag

9

Brister på marknaden för företagsobligationer behöver åtgärdas

- Kommersiella fastighetsföretag har i allt högre utsträckning valt att finansiera sig genom att emittera företagsobligationer...
- ...men marknaden för företagsobligationer är sårbar och det är angeläget att det åtgärdas
- Riksbanken stöder en svensk benchmarkstandard för företagsobligationer och uppmanar nu att marknaden börjar ge ut obligationer i enlighet med den

10

Bilder visade av Erik Thedéen

En mer aktiv finanspolitik kan stärka finansiell stabilitet

Erik Thedéen, generaldirektör

1 februari 2022

Ränteförväntningar stiger snabbt

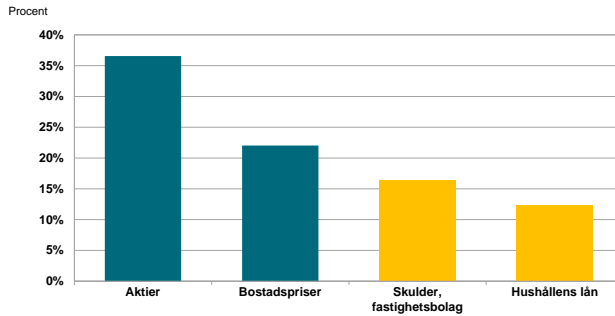
Procent

Källa: Eikon
Anm. Serien visar marknadens förväntningar på FED:s ränta dec 2022

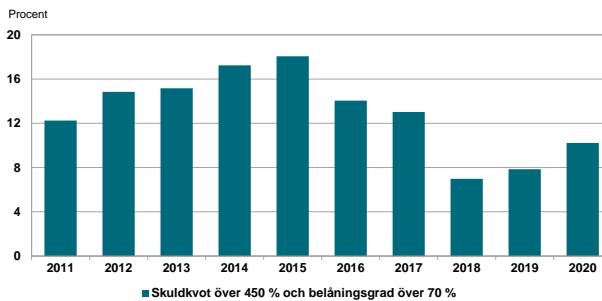
Stigande tillgångspriser, skulder och risk under pandemin

Källor: SCB, Valueguard, FI, Refinitiv Eikon
Anm.: Utveckling slutet 2019 till slutet 2021

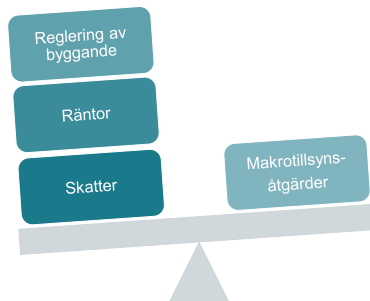
Nya bolånetagare lånar mer

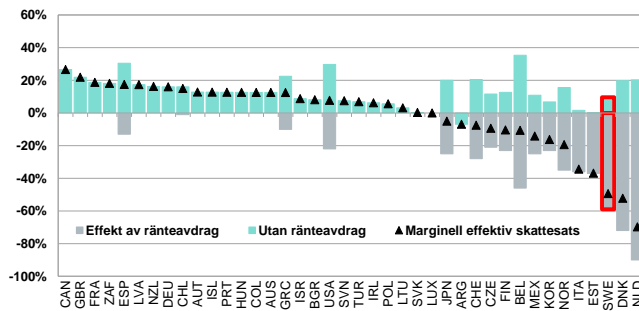
Källa: FI
Anm. Avser andel nya låntagare

Starka krafter driver bostadspriser och bolån

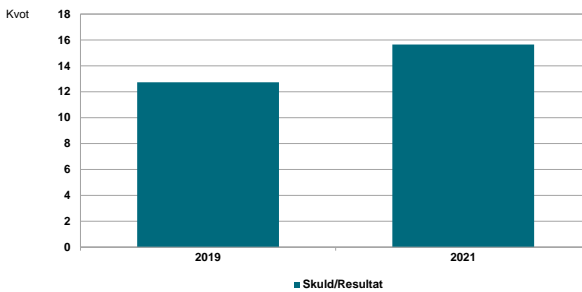
Lånefinansierat boende skattemässigt gynnat

Källa: "Measuring effective taxation of housing: Building the foundations for policy reform", (Millar-Powell et al., 2022)

Fastighetsföretagens skulder ökar snabbare än intjäningen

Källa: Jones Lang LaSalle (JLL)

Anm. Resultat avser rörelseresultat plus avskrivningar, skulder avser skulder minus likvida medel. Avser volymviktade värden för 34 börsnoterade fastighetsföretag. Tredje kvartalet 2019 respektive tredje kvartalet 2021.

